శ్రీ మదాంధ్ర

గీతగోవింద కావ్యము

శతావధాని, చల్లా పిచ్చయార్య రచితము

శ్రీ చింతపల్లి రాజ్ఞీమణి

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకట లక్ష్మీనరసమాంబ బహద్దర్

మన్నెసుల్తాన్ గారి ధనసహాయముచే

ముద్రితము.

1950

Rs. 2-0-0

విషయసూచిక

పీఠిక

శ్రీ మత్పరదేవతాయనమః

'గీతగోవిందము'

అనునీమహాకావ్యము భక్తమహాకవులలోఁ బ్రథమతాంబూల మందుకోఁ దగిన శ్రీ

"జయదేవ" మహాకవి

యక్షగానముగా రచించెను. ఇఁక నొక 'జయదేవ' కవి ప్రసన్న రాఘవ నాటకమును రచించెను. ఆయనకూడ సుప్రసిద్ధుఁడే. కాని 'గీతగోవింద' కావ్యము రచించిన కవినిగూర్చి యెక్కువగాఁ జెప్పుకొందురు. ఈయనకు భక్తులలోఁ గల ప్రశస్తి నిరుపమానము. 'కృష్ణకర్ణామృత' కర్త 'లీలాశుకుఁడు' ను (బిల్వమంగళుఁడు) ఈయనయు "కృష్ణలీలాతరంగిణీ" కర్త "నారాయణతీర్థు"లును నొకతేజమేయని మూఁడుకాలముల యందు వేర్వేఱుగా నవతరించి శ్రీకృష్ణభగవానుని దమ కవితామృతముచేఁ దనియించి మూఁడవయవతారమున ముక్తిఁ జెందినట్లును పండితపరంపర కర్ణాకర్ణికగాఁ జెప్పుకొనెను. లీలాశుకుఁడు బ్రహ్మచారియయ్యును జితేంద్రియుఁడు కాని హేతువునను, జయదేవుఁడు గృహస్థు అవుటచేతను ముక్తి నందనియట్లును "నారాయణతీర్థులు" యతి కనుక (సన్న్యస్య శ్రవణంకుర్యాత్) భగవానుఁడు ముక్తి ననుగ్రహించెననియుఁ బెద్దలు చెప్పుకొనఁగా వింటిని. జయదేవుని భార్యపేరు 'పద్మావతీ' దేవి. జయదేవుఁడు ఆయాగీతములను తన్మయుఁడై పాడు

వెయ్యి ప్రతులు

ఓంకార్ ప్రెస్, గుంటూరు.

నప్పుడు ఆసాధ్వీమణికూడఁ దన్మయురాలై నా
దనియు జెప్పఁగా వింటిని.

"పద్మావతీచరణచారణచక్రవర్తి"

అని యిమ్మహాకవి తనకు వాడికొన్న బిరుదనామ
ర్థింపఁబడియెడిని. ఆయీభక్తమహాకవి శ్లో॥ '
వరాశర' అనెడుభక్తులతోపాటు పూజింపఁ
యుఁడు ఈయనకును ఈయులఘునకుబోషకుఁ
రాజోత్తమునకును సంబంధించిన పుణ్యగాథలు
దిక్ప్రదర్శనమాత్రముచే గ్రంథవిస్తరభీతిచే విడుః
ఇట్టిమహనీయుని గేయములను తెలుఁగులో గేయ
మృదువైనభాషలో ననువదించిన చల్లా పిచ్చయ్య
అభినవజయదేవుఁడని మనయాంధ్రకవిశేఖరులు
రనినానిశ్చయము. గానమునకు సంస్కృతభాషక
భాషయే యెక్కువసౌష్టవము గలిగించు ననుట సర
మయినను "జయదేవ"కవి వాడినసంస్కృతము
కన్నను మిక్కిలిమృదువుగానున్నది. ఆం
ననువాదము నెడల గ్రంథకర్త గమనించినట్లు విజ్ఞు
గలరు.

కవిః కరోతి కావ్యాని । లాలయం త్యు త్త
తరుః ప్రసూతే పుష్పాణి । మరు ద్వహతి
వెం॥ శా॥ శతావధాని
కంఠీరవీంద్ర ఘటాపంచానన కలాప్రపూర్ణేత
బిరుదాంకితులు.

శ్రీ జయదేవుడు_గీతగోవిందము

(శ్రీ) నిర్వికల్పానందస్వామి

క్రీస్తు శ. 1169 నుండి 1200 వఱకు వంగదేశమును పాలించిన (శ్రీ)లక్ష్మణసేనుని యాస్థానమున "ధోయి", 'ఉమాపతి ధరుఁడు', "గోవర్ధనుఁడు", "శరణుఁడు", "జయదేవుఁ"డను కవు లయిదుగు రుండిరి. గోవర్ధనుఁ"డార్యాసప్తశతీ"రచయితగను, జయదేవుఁడు "గీతగోవింద"కర్తగను నేఁటికిని స్మరింపఁబడు చున్నారు.

జయదేవుఁడు జన్మించినది కేందుబిల్వమను గ్రామమున. ఇది 'వీరభూమ్'జిల్లాలో అజయానదీతీరమున నున్నది. నేఁటికిని ప్రతి మాఘమాసమున"జయదేవు"స్మృతి నుద్దేశించి యొకయుత్సవము జరుగుచున్నది.

పద్మావతి

జయదేవుని తండ్రిపేరు "భోజదేవుఁడు", తల్లిపేరు రామాదేవి, భార్యపేరు రోహిణి పద్మావతియనురమణి. నృత్య మొనర్చునపుడు గతిననుసరించి తాళమువేయుదక్షత జయదేవున కుండెను. "గీతగోవిందము" పరాశరాదులగుమిత్రుల కర్పింపఁబడినది.

దేవదాసి

"పద్మావతి" జయదేవునిభార్యయని 'సేక్ శుభోదయా' అనుగ్రంథము తెల్పుచున్నది. పద్మావతి జగన్నాథమందిర మందలి దేవదాసియని మఱికొందఱు.

సంగీతబలము

ఒకప్పుడు 'ప్రాకమిశ్రుఁ'డనుసంగీతవేత్త 'లక్ష్మణసేనుని' యాస్థానమునకు వచ్చి "పటమంజూరి" రాగమా లాపించి యచ్చట నున్న వృక్షపత్రముల రాల్చి యందఱకు విస్మయముఁ గూర్చెనఁట. 'పద్మావతి'గాంధారరాగ మాలాపించి నదీతరంగముల లేవఁదీసి యొడ్డున నున్న పడవలను నదీగర్భమున కీడ్చుకొనిపోయెననియు జయదేవుఁడు వసంతరాగ మాలాపించి పత్రశూన్యమైనవృక్షమును చిగుర్పఁ జేసెననియును గథ.

దేహిపదపల్లవముదారం

జయదేవుఁడొకప్పుడు దొంగలబారి బడ, వారు హస్తపాదములనుఖండించి, సర్వస్వమునుగైకొనిరి. కాని దైవమహిమ వలన 'జయదేవుఁడు' మరల బూర్ణాంగత్వమునందెను. జయదేవుఁడు మరణించె నను మిథ్యావార్తను విని పద్మావతీదేవి వెంటనే ప్రాణములను వదలెనఁట. "దేహిపదపల్లవముదారం" అనువాక్యము వ్రాయుటకు సందేహించుచుండఁగా శ్రీకృష్ణుఁడే జయదేవునిరూపమును ధరించి జయదేవుఁడులేనిసమయము నందు తద్గృహముఁ బ్రవేశించి యావాక్యమును లిఖించిపోయెనఁట. ఇట్టివేయుగు పెక్కుకథలు జయదేవునిగూర్చి లభించుచున్నవి.

ప్రాకృతవృత్తచ్ఛాయలు

కథ కేమిగాని నాటనుండి నేఁటివఱకు "జయదేవుని గీతగోవింద" మాకర్ణించినంతగా మఱియేగ్రంథమును భారత

26527

దేశము నాకర్షింపఁజాలకపోయినది. గీతగోవిందపదము వినని గ్రామముగాని యాపదములతో ప్రతిధ్వనితములు గాని విష్ణ్వాలయములుగాని భారతదేశమున లేనేలేవు.

ఈగ్రంథ మంతగాఁ బ్రచారితమగుటకు కారణము వృత్తచ్ఛాయలను జయదేవుఁ డనుసరించుటయే ముఖ్యకారణ మని పండితులు చెప్పుచున్నారు.

ఈగీతగోవింద కావ్యమునకు నింతవఱకు 38 వ్యాఖ్యలు సంస్కృతములో లభించుచున్నవి.

అభిప్రాయములు

శ్రీ శ్రీ శ్రీ శతావధాని చల్లాపిచ్చయ్యశాస్త్రిగారిచే విరచితంబగు శ్రీ ఆంధ్ర "గీతగోవింద" మను కావ్యము స్థాలీపులాకన్యాయముననుసరించి యచ్చటచ్చటఁ జదువఁగలిగితిని. శిరోభ్రమవ్యాధిగ్రస్తుండ నగుటచే నామూలాగ్రంబుగాఁ జూడఁజాలనైతిని.

శ్రీ శాస్త్రిగారు జగమెఱిఁగిన బ్రాహ్మణోత్తములు. శాంతిదాంతిప్రధానశీలాగ్రగణ్యులు. ఆంధ్రగీర్వాణంబుల నారితేరిన పండితకవులు. విశేషించి శతావధానచాతురీధురీణులు. ఇట్టివారిచే విరచితం బగు 'గీతగోవింద' కావ్యానువాదమందలి కవితాప్రాశస్త్యమునుగూర్చి నాబోటియల్పజ్ఞుండు విమర్శించి గుణాతిశయములనుగూర్చి విమర్శింపఁదగినది కానేరదు. శ్రీ వారిరచన 'కవిబ్రహ్మతల్లజ' శ్రీజయదేవ రచితాష్టపదీగేయ కావ్యానువాదముగదా.

మూలమున భావమించుకేనియుఁజెడకుండ శాస్త్రిగారు గ్రంథరచన యొనర్చిరనుటలో నతిశయోక్తిలేదు. శాస్త్రిగారి పదగుంభనాదులు మూలగ్రంథప్రాశస్త్యస్ఫోరకములయి విరాజిల్లుచున్నవి. గీతవిషయమున శ్రీ జయదేవాష్టపదులెంత హృద్యములు, శ్రోత్రపేయములునునై రసికజనాకర్షకము లగుచున్నవో శ్రీ శాస్త్రిగారి యనువాదాష్టపదులుగూడ నట్లే శోభిల్లుచున్న వనఁదగును. మూలమున నున్నప్రాశస్త్య ప్రావీణ్యాదులే తదనువాదమున వలసినంత సంక్రమించిన వనవచ్చును. మాగురుమిత్రులు శ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి మహోదయు లాంధ్రభాషాకవితయే గీర్వాణభాషాకవితకన్న మనోహరమని యీమధ్య 'భారతి' పత్రికలో వ్యాసమూలమునఁ దమయభిప్రాయము వెల్లడించిరి. కాని ఇతరత్ర శ్రీవారి యభిప్రాయము సరియగునేమోకాని శ్రీజయదేవాష్టపదులను గూర్చి మాత్ర మయ్యది సమంజసము కానేరదేమో యని నా సందేహము. కవిప్రకాండు లెవ రాంధ్రీకరించినను జయదేవుని సంస్కృతివాణి కుండెడి గీత్యానుకూలసామంజస్యము, సాహితీపేశలత్వము, కవితాచమత్కృతి లోనగు గుణవిశేషములు మూర్తీభవింపఁజేయఁజాలరేమో. అట్లైనను శ్రీశాస్త్రి చరణుల యేతదనువాద మన్నివిషయముల మూలమునకుఁ దీసిపోవునది కాదని చెప్పఁదగియున్నది.

శ్రీజయదేవునియష్టపదులకు 'ధాతుమాతు'ప్రయుక్తమగు గీతిపద్ధతి శ్రీ "త్యాగరాజాదులకీర్తనలకుఁబోలె గురుశిష్య సంప్రదాయసమ"నుగతముగా సంపాదితముగాలేదు.

దేశకాలపాత్రభేదములచే నయ్యవి యానోటనానోట నానా విధంబులుగా గీత మొనర్పఁబడుచున్నవి. దానంజేసి వాని మాతృక లెట్టివో యూహింప వీలులేకున్నవి. అవి తెలిసి నప్పుడుగాని మూలానువాదముల తారతమ్య మిట్టిదని నిరూపించుటకు వలనుపడదు. ఏది యెటులున్నను శ్రీజయదేవుని గీతగోవిందాష్టపదులవలె శ్రీశాస్త్రిగారి యాంధ్రాష్టపదులు కూడ సర్వదా గాన మొనర్పఁదగిన వని నాయభిప్రాయము.

మచిలీపట్టము } ఇట్లు
27-2-46 } (సం.) హరి నాగభూషణము

ఓం

శ్రీరామో జయతి

"గాయకసార్వభౌమ"

పారుపల్లి రామకృష్ణయ్య పంతులు

బి. టి. యు. (భారతీతీర్థోపాధ్యాయులు)

ఎక్స్పర్టు కమిటి మెంబరు

మ్యూజిక్ ఎకాడిమీ, మద్రాసు

గవర్నరింగ్ బాడీమెంబరు

శ్రీ త్యాగబ్రహ్మ మహోత్సవసభ, తిరువయ్యారు

శతావధానులు, విద్వత్కవివర్యులు నగు బ్రహ్మశ్రీ చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రులవారికి—

అయ్యా !

తమచే నాంధ్రీకరింపఁబడిన శ్రీజయదేవకృత 'గీత గోవింద' కావ్యము నామూలాగ్రముగఁ జదివితిని. మూలగ్రంథమందలి నవరసభావాలంకారకల్పనలను రాగ తాళగమననియమాదులఁ దప్పనీక వన్నెవెట్టురీతిని పద్యములను గేయములను అనువదించితిరి. అనితరసాధ్యమయిన యిట్టిమీసంగీతసాహిత్య కవిత్వ మెంతయుఁ గొనియాడఁదగియున్నది.

ఏతద్గ్రంథము కవులకు, పండితులకు మాత్రమే కాక గాయక, భక్తలోకమునకుగూడనత్యంత ముదావహము కాఁగలదని తెలుపుట కెంతయు సంతసమగుచున్నది.

ఇట్లు, విద్వజ్జనవిధేయుఁడు
పారుపల్లి రామకృష్ణయ్యపంతులు

బ్రహ్మశ్రీ ప్రతిభారవీత్యాదిబిరుదాంచిత భువనగిరి
శ్రీ ఉ ధంవమయ్యశాస్త్రి, బి.ఏ., గుంటూరు.

నవరత్నములు

క॥ శ్రీమచ్చల్లా పిచ్చయ
ధీమణి జయదేవకృతిని దెలిఁగించి రస
శ్రీమాధురి ప్రాకృతజన
సామాన్యవశం బొనర్చె సామర్థ్యమునన్॥

క॥ చల్లట! పిచ్చయ్యట!-కో
కొల్లగఁ గమ్మని కవిత్వగోక్షీరఝరిన్

సల్లాపమధురసుధ వెద
జల్లెన్ బదపదమున న్బసందులు చిందన్॥

క॥ జిలిబిలి పలుకులు వెలగల
గొలుసులవలె మెలపుమెలికె తులుకఁ దలఁపుమే
ల్వెలుఁగుల చలువలు గెలుచుగ
విలసిల నొలికించె నెంతవిజ్ఞత కలఁడో!॥

క॥ ఉనికి స్మృతికి స్మనకున్
దనుకు న్దన కేమి రానినగుఁడుగ మాటా
నినచో నినుచు న్గునగున
రణితమణిత కావ్యగానరసమధురిమముల్॥

ఉ॥ అందపుమాట పొందున రసాకృతియౌ జయదేవు గీతగో
విందము విందొనర్చు పదనిం దొడరం దెలుఁగుం బొనర్చు రీ
విం దొలివారి నెల్ల మఱపించు టసాధ్యము కాదె! వూనిగె
ల్పొందె సుధీమనోజ్ఞసరసోక్తులఁ బిచ్చయశాస్త్రి దక్షతన్॥

క॥ జయదేవుని పదరమ్యత
జయదేవుని దే యికొంట సాధ్యముకా, ద
ట్లయినను జాతీయాంధ్ర
స్మయమయమగుఁ బిచ్చయార్య సత్కృతి నయమై॥

ఆ॥ అసలె శతవధాని యట! శతధా కావ్య
కల్పన న్ప్రసిద్ధిఁ గాంచెనంట!
అట్టివారి కిట్టియల్లిక యైన న
ల్లేఱుపైని బండి తీఱె కాదె॥

గీ॥ చల్లవాఁడట కవి లీల- చల్లవార
లేరి కోరినదట, నేత-యెల్లవారి
నల్లుకొని యేలు నల్లని చల్లవాఁడ
వెట్టిసింగారములకు నింకేమి కొదువ॥

ఉ॥ ధీరగభీర వాక్పటిమ దేవసరస్వతిఁ గొల్చి మేలసా
లారగసౌకుమార్య పదయుక్తిఁ దెలుంగుల మల్పినాఁడవం
చూఱట నూఱకుండక మహోజ్వల నిర్మితిశక్తిఁ రక్తిస్వే
చ్ఛారతిఁ బిచ్చయార్యమణి!, నల్పు కృతుల్చిరజీవివైకళాస॥

శ్రీమదవధాని శిరోమణి మధ్వశ్రీ కాశీకృష్ణాచార్యులుగారు.
విజయవాడ. 20-6-1950

ఉ॥ శ్రీ జయదేవ వాగమృతసేవల మేలసవృష్టి నొంది క్రొం
జాజుల సొంపు నింపు వెదజల్లుచు నెంతయు నీదుపద్దెముల్
రాజిలు చుండు సర్వకవిరాజుల డెందము లందు సమ్మద
శ్రీజనియింపఁజేసి, కవిశేఖర పిచ్చయశాస్త్రి నిచ్చలున్॥

శ్రీమద్వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు, శతావధాని, చిటివాడ
కృష్ణాజిల్లా 28-6-1950

అయ్యా! ఇపుడు తాము నాకుబంపిన శ్రీ సాంధ్ర
గీతగోవిందమును చదివితిని. లోగడ కానిమోరా లైబ్రరీలో
రెండు ప్రాచీన గీతగోవిందములను చదివియుంటిని. మీా

యూస్వేచ్ఛానువాదములో ధారాళత మొదలగు కొన్ని సుగుణములున్నవి. యీయనువాదము గూడ కొనలుసాగి ంద్ర దేశమంతయు నల్లుపెట్టుగాక.

మధ్వ శ్రీ కవి శేఖర పళ్లెపూర్ణ ప్రజ్ఞాచార్యులుగారు
సంస్కృతాధ్యాపకులు, హిందూకళాశాల,
గుంటూరు 1-7-1950

శా॥ శ్రీ చల్లాన్వయపిచ్చయార్యకవి వ్రాసెన్ గీతగోవిందమున్
శ్రీ చెన్నొందెడు శైలిఁ జింతపలి రాజ్ఞీదివ్యనామాంకమున్
వాచామాధురి శబ్దశుద్ధి రససంపద్భావనా వైదుషీ
ప్రాచుర్యంబులు మించు చొక్కటొకటిన్ భావంబు
రంజింపఁగన్।

Sree T. S. Balasubrahmanya Ayyar M. A., L. T.
Inspector of Oriental Schools, Madras.

Sree Satavadhani Challa Pitchayya Sastry **laru** gave me readings from his poetical Composi-ions. He is very good at Music. I heard im read Telugu rendering of Geeta Govindam nd some other works. He commands a very

fluent and easy style and added to his mellifluous voice, the recitation he gave was very excellent and entertaining. I have great pleasure in testifying to the high attainments of Sree Sastry at writing interesting poems.

— —

శ్రీ సాంధ్రగీతగోవిందకావ్యపీఠిక

శ్రీరస్తు

శ్రీ సంపూర్ణఝరీ-దరీమృదునద స్రోత్తుంగభద్రాంచితం
ప్రాగేకాదశభి ర్నగై రనభిదై స్సంసేవ్యమానం పురః
కుబ్జం భక్త మనువ్రజన్త మనుగై రారూఢగోష్ఠీపనం
శ్రీభూనాయక మన్వహం హృది భజే శ్రీభావనారాయణమ్॥

గీ॥ భవ్య శ్రీరాఘ భానుభూపాల పరిణ
యోత్సవ సదస్యమునఁ గృతియొసఁగ బడియె
సరసవిద్వత్కవీంద్రులు సంతసింప
భవ్య నరసాంబ మన్ననసుల్తా నలరఁగ.

—♦ కృతిప్రశంస ♦—

సీ॥ మానసోద్భవ సుకుమార సువర్ణ శ
రీర, యుద్యానసంచార, ధీర
అభిమానధన, సువృత్తామూల్యభూషణ
భావసౌధాంతర ప్రకటచరణ
సాహితీధారణా సరసగీతివయస్య
సత్త్వగుణాంబర జ్ఞానముకుర
నవరసకల్పనా నవ్యపరిణాళిక
మత్తేభయానక్రమప్రచార
గీ॥ ధన్యురాలైనమత్కవితాకుమారి
రాజలక్షణ నొసఁగితి రాజ్ఞి వనుచు

మనసున గ్రహించి పెంచుము చనవుమెఱయ
సరసగుణాంబ వేంకటనరసమాంబ !

గీ॥ అష్టపదములగేయమ్ము లాంధ్రభాష
బృందజయదేవగోవిందుఁ జేర్కొనుటను
గీతగోవిందయను పేరు ఖ్యాతమయ్యె
నరసి యేల్కొనుమమ్మ ! శ్రీ నరసమాంబ !

గీ॥ ఇంటికోడలితోఁగూడ నేగుదెంచె
భారతీదేవి పచ్చని పందిటికిని
ఇరువురను నొక్కరీతిగా నరయుమమ్మ !
యత్తవారిల్లు పుట్టిల్లు నయ్యెనిద్ది.

—కృతిభర్తృవంశావళి—

శ్రీ చింతపల్లి సంస్థానము

సీ॥ శ్రీగజబృంహణ ప్రాగల్భ్య విలసిత
గజలక్ష్మికి నివాసకంజ మగుచు
పంచకల్యాణసంపల్లక్షణాంచిత
కుచైశ్వర్యశ్రీకి నునికి యగుచు
పండితకవిగాత్ర పరివారవందిమా
గధముఖ్యులకు కనకాద్రి యగుచు
నప్రమేయాన్నపూర్ణామృత నిరతదా
నమునకు కల్పకనగమ యగుచు

గీ॥ డాలు దీపించుకృష్ణాత టంబునందు
వఱలు సంస్థాన మిలఁ "జింతపల్లి యనఁగ

పన్న వాసియుఁ గాంచిన "వాసిరెడ్డి"
వంశజులు పాలకులుకాఁగ వారివరుస

క॥ దేవీభాగవతమ్మున
భావుకముగఁ జెప్పె "ముల్గు పాపయ" కవిరా
జా వేంకటాద్రివిభుహృ
ద్భావిజగన్నాథ నృపతి తల్లజువలెనుక్

క॥ శ్రీ వేంకటలక్ష్మీనృప
తొన్నావల్లభుఁ డాదిగాఁగ గ్రమముగ నిందుక్
• శ్రీ వాసిరెడ్డివంశ్యుల
భూవిభుల తరాలఁ బ్రకటముగ వివరింతుక్

సీ॥ ధర్మప్రతాపమార్తాండుఁడై యెన్నియో
బిరుదముల్ సత్కృతుల్ పెరసినాఁడు
ఏకలగ్నంబున నెసఁగి శతాధిక
దేవప్రతిష్ఠఁ గీర్తిఁ గనినాఁడు
గురుతరసౌవర్ణ గోగర్భముం జొచ్చి
ద్విజకోటులకు కొల్ల పెట్టినాఁడు
ముమ్మాఱు కనకమ్ము మొనయించి రత్నాళి
తోఁ దులాభారమ్ము తూఁగినాఁడు

గీ॥ కీర్తి కర్తనుబుద్ధి లక్ష్మికిని వడ్డి
పండితుల వేల్పుగిడ్డి యా "వాసిరెడ్డి"
వేంకటాద్రిప్రభూత్తము విక్రమాబ్ధి
తాను "శ్రీ" రాజమన్నెసుల్తాన్ బహద్దరు॥

సీ॥ గాంభీర్యమున నెల్లకడ లాక్రమించిన
కడలిరాయఁడు సాటి గాఁడటంచు
ధైర్యంబునను బ్రమథాధినాథుని చేతి
బంగారుకొండ యేసాటి యనుచు
శౌర్యంబునను గ్రీష్మచండప్రచండవి
కర్తనుండును నెన గాఁడటంచు
నౌదార్యమునఁ బాండవాగ్రజశిబిశాత
వాహనాదులు నెంత వారలనుచుఁ

గీ॥ జాటుచున్నాఁడు పవనుఁడు శబ్దముఖత
వేంకటాద్రి ప్రభుప్రతిష్ఠాంక వివిధ
దేవభవనధ్వజస్తంభ దివ్యదగ్ర
భాగవిలసితఘంటికా, ధ్వనిముఖమున॥

గీ॥ "మన్నెహంవీర బిరుదసం పన్న వేంక
టాద్రి కల్ప"ద్రుమము కొమ్మ లైచెలఁగిరి
వెఱ్ఱెమయుఁ బార్వతమ్మయు విరులు గుణము
లయ్యు సంతాన మనుఫల మందవేమి॥

గీ॥ వేంకటాద్రిప్రభుండు నుద్విగ్నమాన
సుండయి పితృవ్యులసుతుల "శూరచంద్ర
పాపయాఖ్యులకొమరుల వరుస దత్త
పుత్త్రులుగఁ" జేకొనె న్వంశము ఫలమంద

గీ॥ "(శ్రీ) జగన్నాథగుణిమణి జ్యేష్ఠుఁడయ్యె
రామనా"థాభిధుం డవ రజతకయ్యె

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకట లక్ష్మీనరసింహానాయుడు,
మన్నెసుల్తాన్ బహద్దర్ గారు

వీరి నిరుపుర మూవురు విరివిపేర్మిఁ
గాంచుచుండిరి కన్నులకఱవు దీఱ॥

గీ॥ న్యాయముగ వేంకటాద్రిభూనాయకుండు
ధూర్వహాత కల్గుదాఁకఁ దా నిర్వహించె
(శ్రీ) జగన్నాథబాబు తాజ్యేష్ఠుఁ డగుట
వంశకరుల పరంపర వఱలెఁ బిదప॥

సీ॥ వీ రాతివీరుఁ డౌ వేంకటాద్రిక్షమా
నాథునకుఁ జగన్నాథనృపతి
దత్తకుమారుఁడై తగెను సర్కారు సం
స్థానాధిపతిఁ జేసి సత్కరించె
అభినవకాళిదాసాది చిహ్నము లొప్పు
పాపయారాధ్యాది ప్రథితసుకవు
లష్ట దిగ్గజములై యాస్థాని వెలయంగ
నగ్రహారములిచ్చి యమరనిలిపె

దేవసంస్థానములను భక్తిప్రపత్తి
ధర్మకర్తృత యొసఁగ నిత్యముగఁ బూర్వ
వాశ్యకీర్తిప్రతిష్ఠ లవ్వారిఁ జేసె
మన్నె హంవీరబిరుద సంపన్నుఁ డగుచు

గీ॥ ఆ జగన్నాథనృపతి గుణాలయునకు
లలితలక్ష్మీపతి ప్రభాలయుఁడు దత్త
పుత్త్రుఁడై యొప్పె, ప్రజలను మోద మొదవ
ప్రజలమాదిరిగ నేలెను ప్రభువులలర॥

క॥ భూపాలకు లెల్లరు ల
క్ష్మీపతి నరనాథుఁ డల్ల శ్రీపతియే మే
థాపుష్టిపటిష్ఠుఁడు గా
రీపతి సేవాఢ్యుఁ డనఁగఁ జెలఁగె యశశ్శ్రీ॥

క॥ ప్రతిసోమవారమును నియ
మితచిత్తుఁడు కవుల బుధుల మేళన మొనరిం
చి తగినరీతిని ఘనస
త్కృతులం బొనరించె విమలకీర్తి యెసంగన్॥

క॥ "శ్రీలక్ష్మీపతి" నృపు వరి
పాలనమున కవలఁ బ్రజలఁ బరిపాలించెన్
భాలంకృత వేంకట ల
క్ష్మీ లలితగుణావలంబ కేవలయోక్షా॥

గీ॥ కంచిలో దివ్యభవనముల్ గడలుకొలిపెఁ
బ్రకటములు క్రొత్తకలల శిల్పములతోడ
దానఁ గల్యాణరత్ననిధాన ప్రజలఁ
గంచిదొరసాని యనెడు ప్రఖ్యాతి గాంచె॥

ఉ॥ వెంకలపాలికల్పకము, లేమలపాలిఁటిపూలదండ, న
ల్వంకల తప్పుదిద్దెడు కలాతతికిన్ రతనాలమేడ, రా
జాంకనివాసభూమి, గుణసాంద్రహాసన్ముఖసారసస్ఫుర
ద్వేంకటలక్ష్మమాంబ, కడువిశ్రుతిఁ గాంచెధరాతలమ్మునన్॥

ఉ॥ పల్లెలఁ బట్టణంబులను బాలుఱు వృద్ధులు నెల్లవారలున్
జల్లనఁ జేసి "కంచిదొరసాని" యముం గరుణార్ద్రదృష్టితోఁ

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకట లక్ష్మీనరసమాంబ
మన్నెసుల్తాన్ బహద్దర్ గారు

దల్లికిఁ దల్లియై మనిచె దానము లెన్నియొ జేసెఁ గొల్లగాఁ
జల్లనితల్లియంచుఁ బ్రజ సంస్తుతిఁ జేయును రేపుమాపులున్॥

గీ॥ అవలఁ దద్దత్తపుత్త్రిఁడై యడ్డులేని
స్వీయబుద్ధిబలంబునఁ జెన్ను మిగిలి
చెలఁగె "వేంకటలక్ష్మీనృసింహనృపతి
బాల్యమునయందె ధీరత పరగ" నంత॥

శ్రీరాజా వేంకట లక్ష్మీనరసమాంబా పితృవంశము —

గీ॥ ఇంబుదళుకొత్తఁ "గృష్ణాతటంబునందు
రత్నగర్భకు, గ్రామహారము" లయందు
ప్రథితిఁగాంచిన నాయక రత్నమగును
రమకు బంగరుటూయెల రావిరాల॥

క॥ తఱచయి యీ చకపికములు
పఱతెంచి యశంబు తేటపడఁ గీర్తింపన్
వఱలెడు నందున్ వాసిన్
"జిఱుమామిళ్ళ" న్వయంబు సిరులకు తావై॥

సీ॥ ఆవిమలాన్వయ మందున జనియించెఁ
జిత్తపద్మార్చిత శ్రీధరుండు
సత్త్వప్రధానుండు సహజసద్గుణరాశి
శ్రీరామనామ సుధీరథుండు
తత్పత్ను లైరి సుధామమీనాక్షమ్మయంబ
విశదభావాలంబ వెంకమాంబ

ప్రథమకుఁ బుత్త్రులు వఱలిరి "భానుప్ర
సాద" ధీరుఁడు, భానుసదృశమూర్తి

గీ॥ "సూరయ గుణాబ్ధి వెంకయ," ధీరమౌళి
మహితకోదండరామ సమాహ్వయుండు
గణ్య 'వేంకటపతి,' యనఁ గల్పపంచ
కంబువలెఁ గంబుభృత్కృపాకారులగుచు॥

గీ॥ పుత్త్రియు జనించెఁ గల్యాణ భూరిబుద్ధి
లక్ష్మినరసాంబనా గుణాలంబి ప్రథిత
రాజలక్షణలక్షిత, రమ్యమూర్తి
ప్రజలు వేనోళ్ళఁ బొగడ సంపదలబొగడ॥

గీ॥ పెండ్లిపేరంటములు చేసి యిండ్లు నిలిపి
బీదసాదలఁ బాలించు విధము దెలుపు
నెలమి బాల్యంపుబొమ్మ పెండ్లిండ్లవలన
సరసద్గుణనికురుంబ నరసమాంబ॥

గీ॥ తద్గుణంబులు సుప్రసిద్ధంబులయిన
లక్షణంబుల నరసి ప్రతిక్షణంబు
నాఁటి యువరాజులందు నేమేటి పెండ్లి
కొడు కగునో యంచుఁ దండ్రి నల్గడల నెమకి॥

కం॥ బలియుఁడు లలితుఁడు ధీరుఁడు
సులక్షణాంచితుఁడు, ప్రథితశూరుం డగుచున్
దెలిసి యొసంగుటఁ దెలిపెన్
లలి వేంకటలక్ష్మినరస నరపాలునకున్॥

గ్రంధకర్త:
శ్రీ చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రిగారు - శతావధాని,
పొన్నూరు.

శ్రీ చిరుమామిళ్ళ భానుప్రసాద్
నాయుడుగారు

గీ॥ స్వీయపితృభక్తిఁ బ్రకటింప వేంకటాద్రి
విభుఁడు కూర్చిన జగ్గయ్య పేటయందు
చెలఁగ వెంకటలక్ష్మీనృసింహాలక్ష్మి
నరసమాంబావివాహఘనమ్ము మహిమ॥

క॥ పరిణయమై శ్రీలక్ష్మీ
నరసాంబిక పట్టమూని నరపతు లెన్నన్
పరిపాలన మొనరించెన్
ధర వేంకటలక్ష్మీనృహరిధరణీవిభుఁడున్

సీ॥ కాపట్యవారాశిఁ గదలుమార్తురపేరి
గండుమీలకు గుండెగాల మగుచుఁ
జనుదెంచు యాచకజనచాతకములకు
బ్రావృషేణ్యాంబు నీరదమ యగుచు
సాంపరాయాంగణ స్థానమ్ములందున
గంటు గానని వజ్రకవచ మగుచు
లావణ్య రూపవిలాసరేఖికలందు
మార్లేనిమాఱటమారుఁ డగుచు

గీ॥ పాటవస్ఫుటవక్షఃకవాటుఁ డగుచుఁ
జెట్టుపాలఁగరాళనృసింహుఁ డగుచు
జెలఁగె వేంకలక్ష్మీనృసింహనృపతి
మన్నెసుల్తాన్ బహద్దరు హొన్నుకుదురు॥

చూడ న్లే రెటఁబళ్ళితోహారులు, ముచ్చల్కానరారెందు మా
డన్ జంకనివారు లేరెచట, హాహాకారము ల్లేనెలే

వేడ్క వేంకటశ్రీనృసింహనరపాలేంద్రుండు పాలించుచోఁ
బైడిన్ వెండిని రత్నముల్ వితరణాభన్ వన్నె రెట్టించుచున్॥

పరిపూర్ణం బగు రాజ్యలక్ష్మి కగుసంపత్తిన్ విలోకింపఁగా
గురుదోర్దండయుగప్రచండ ఘనసాంద్రారాసి, నృత్యత్కరిస్ఫూ
సరణిన్ వేంకటశ్రీనృసింహపతిరా జన్మాన్నిసుల్తాన్ బహా
ద్దరు మించెన్ సరివారు మెచ్చుకొనను త్తామ్యత్ప్రతాపాఢ్యుఁడై॥

గీ॥ పూవుఁదావియటుల్ వాసి పొలిచి చెలిమి
నొండొరులు ప్రేమరస మెద నిండుకొనఁగ
ఇందిరాభోగమ్ము లొలయ ధీచంద్రుఁ డలరఁ
జూపఱయును బ్రశంసింపఁ జొక్కు నెఱయ॥

శ్రీవల్ చూచుచుఁ జూడ్కితుమ్మెదలు చేతోజాతుఁ డుప్పొంగ హృ
ద్యాభావాపూర్వసుమప్రతానములపై బాగై పరిమోదామృత
స్వావిర్భూతరసానుభూతులను నిత్యంబుం బ్రవర్తింప సం
భావింపం దగెఁ దత్పవిత్రి మగుదాంపత్యం బపత్యార్థియై॥

గీ॥ కొంతకాలము చనునంత వింతగాను
కలిగె నెడబాటు దాన లోఁ గలఁక వొడమి
నడపె నొకకొంత తనప్రాణ నాథుకొఱకు
తగినయటు లక్ష్మినరసాంబ, ధర్మబింబ॥

కనుఁగొ శ్రీనరసాంబ భూమి నిలువం గంటంబు లొయాల్మగల్
కొనియాడంగఁ బరీక్షలో నిలిచి వాక్కున్ దృక్కు నేకంబుగా
ధన మెట్లయ్యెడు సాధనం బరయ నాత్మస్వామియే సర్వసా
ధనమౌ మేలనె మండలాధిపుల చెంతన్ భానుఁడే తోఁడుగన్॥

నానాఁట న్ననలూని తాలఁగఁత యానందంబుగా హృత్కుటీ
జానై యల్లఁగ నల్లిబిల్లిగను రాడ్దాంపత్య మొప్పొందెఁ ద
త్పూనాస్త్రుండును జంద్రుడుం బవనుఁడున్దోరంబుపూయింపఁగన్
మేనుల్ రెండుగ భావ మొక్కఁడుగఁ గన్పింపన్ ఫలాకాంక్షమై॥

క॥ ఆదట దాంపత్యము సు
(శ్రీ) దళుకొత్తించుతఱిన చెలగించెను వే
త్రై దైవవిధి ననంతర
మా దేవియు రాజ్ఞియయ్యె నఖిలప్రజకున్॥

సీ॥ వలపులో మెలపులు గొలుపఁగాఁ జాలుప
న్నీరు మున్నీరు కన్నీరు జేసి,
పరిమళించుచుఁ గంటఁ బడుపచ్చకప్రంపుఁ
గాటుక కటికచీఁకటిని జేసి,
యనురాగ మిటులుండునని చూపు కుంకుమ
కంట ముంజేరాపు గవియఁ జేసి,
పాలపొంగుల కలుపా యైనప్రాయమ్ము
వడి కానవెన్నెల పాలు జేసి,

గీ॥ పాలు సగమైన నా మేను నేలఁ బెట్టి
నామనముమాత్రఁ గొనిపోవ నాయ మగునె
నాథ! తనుకాంతిజితరతినాథ! యనుచు
నిరతమడలును వేంకటనరసమాంబ॥

గీ॥ రాజ్ఞియయ్యును నిట్టులు రాగబద్ధ
హృదయుఁ డగునాథుఁ డెడయుట నెద నడలుచు

సోదరాదరవచనభా నూదయమున
ధైర్యమునఁ బాలన మొనర్చెఁ దల్లియట్లు॥

♦-శ్రీ రాజా వేంకటలక్ష్మీనరసాంబామన్నెసుల్తాన్‌బహద్దరు♦-

పదియాఱేడులయీడునాఁడెయొదవన్, బ్రాజ్యంబు రాజ్యంబు నే
ర్పొదవన్ దొల్లిఁటియప్పు దీర్చి సిరి పెంపొందించుచుం బుట్టుమె
ట్టుదివాణంబులు రెండు మెప్పు గొనునట్టుల్ మన్నెసుల్తాను శ్రీ
ప్రదలక్ష్మీనరసాంబ యొప్పెసఁగె దివ్యద్భవ్యనిర్వ్యాజయై॥

గీ॥ అత్తమేనత్తయునయి యలరు వెంక
టాభిధానమహాలక్ష్మి యాత్మ మెచ్చ
ప్రజలఁ బాలించె దైవతభక్తి వెలయ
నయము నయము నెఱింగి శ్రీనరసమాంబ।

జతనంబుం బొనరించి మార్తు రెటులే సాధింప నెన్నెన్నొ చె
ట్టతలంపుల్ చేయువు ల్పొనర్పఁ గడఁకన్ డాల్క్రుత్తి ధీశక్తియే
కతఁ గైకోఁదగి యన్నిఁటన్ గెలిచె వీఁక 'వేంకటాద్రిప్రభు
ప్రతిభా శ్రీనరసాంబ నాఁగఁ దనరెన్ రాట్ప్రీతి నుద్యత్ప్రభన్॥

మేదశ్శక్తి స్వతంత్రమంత్ర మొసఁగన్ మేల్ ధైర్యగాంభీర్యశౌ
ర్యౌదార్యంబులు తోడఁబుట్టులయి సాయంబుం బొనర్పంగ సు
శ్రీదైవారఁగ 'వేంకటాద్రిప్రభు' కీర్తిస్ఫూర్తి రెట్టించు రా
జ్ఞీశాసమ్మును లక్ష్మి యేలుతను 'లక్ష్మీనరసమాం' బాసతిన్॥

సత్యం బేకయివాలు నమ్మకమె నిస్త్రంత్రంబు సైన్యంబు ని
ప్పత్యూహంబులు, కార్యసిద్ధులె పరీవారం బటు ల్పాలనా

ప్రత్యాసక్తియె తేరునై పరగ తేవర్ మన్నెసుల్తాన్ పద
స్తుత్య 'శ్రీనరసాంబ' యేలెఁ బ్రజలన్ శూరు ల్బళీ ల్పాడఁగన్ ॥

గీ॥ వేయి రేకులతమ్మియమ్మానె! యటంచు
లక్ష్మి పరివారసహితయై లలి రహింప
'చింతపల్లి'ని నెలకొల్పెఁ జెన్నుకోట
'లక్ష్మినరసాంబమన్నెసుల్తాన్ బహాదరు'

గీ॥ ప్రాభవమున శరన్నవరాత్రులందు
నిలిపి మణిపీఠి దేవిని తెలివిదీవి
• దంపతులఁ గొల్చును పురాణదంపతులుగ
'లక్ష్మినరసాంబ' నవసుమాలంకృతాంబ॥

సీ॥ సౌధాళితోపాటు స్థాపించెః గడల దే
వాలయంబులను ధర్మాలయములః
కోఁటలతోపాటు నాఁటించె నలుగడ
దిటవుగా నైజకీర్తిధ్వజములు
రత్నాలతోపాటు రహినిల్పె నమ్ముఁన
రమ్యంబు లౌగుణరత్నములను
బెండ్లి ఖడ్గతో పాటు వెలయించె లలి బీద
వారియిండ్లను పచ్చ తోరణములు

గీ॥ వన్నె వాసియుఁ గాంచిన "వాసిరెడ్డి"
వంశ్యుఁ రాణ్మన్నెసుల్తానుబహదరా'ది
బిరుద '(శ్రీ)లక్ష్మినరసాంబ' ప్రీణితాంబ
రాజలక్షణనికురంబ రహితదంభ॥

సీ॥ ఎంతయో యొసఁగియు నిది యెంతయని యర్థి
కాదట సిడు వదాన్యత్వగరిమ
తన సాటివారలు తర్జని ముకు సేర్పఁ
బరిఢవిల్లెడు ప్రాభవము పసాయలు
త్రికరణంబులను బొందించి హృత్పీఠిని
దేవిని నిల్పు భక్తిప్రపత్తి
వేదశాస్త్రాదిప్రవృద్ధికై పాఠశా
లల నెలకొల్పు కల్యాణబుద్ధి

గీ॥ 'వాసిరెడ్డి'కొలం బనుపాలవెల్లిఁ
బంతువెన్నెలయై సుఖపాలనమునఁ
బరగు 'వేంకటనరసమాంబాబహాదరు
రాజ్ఞి యందయెసంగును ప్రజలు' మెచ్చ॥

సీ॥ తనకీర్తివంటి తెల్లపతావిపూదండ
లాదిగాఁగను 'వసంతా'గమమున
దనప్రాభవమ్ముచాయను చాయ లొసఁగెడు
నాతపత్రాది 'గ్రీష్మా'గమమునఁ
దనహాయియటు మృదుత్వస్పర్శ కగుసాస్త్ర
రణతల్పముఖము 'వర్షా'గమమునఁ
దనసంపదున్నతదశ నెఱిఁగించెడు
నఖిలవస్తులు "శరదా"గమమున

గీ॥ దాన మొసరించు 'మన్నెసుల్తాను లక్ష్మి
నరసమాంబిక కవిబుధాదరణశీల

నలుగడ' యశఃపతాకలు నాటినట్టి
నాఁటిమన్నీలు మెచ్చుకో ల్లనిచి పొగడ॥

చిత్పరిపూర్ణ పూహృదయసీమను నిశ్చలభక్తి రంజిలన్
ముత్పులకల్ జనింప నగుమోమునఁ జంద్రసహోదరత్వయూం
వత్పరిపాటి పాటిలఁగఁ బ్రత్యహముఁన్ 'వరలక్ష్మిఁ'గొల్చు సం
పత్ప్రద' రాజ్ఞి శ్రీనరసమాంబిక' ముత్తైదువందు నిల్కడన్॥

అక్షయ మైననిష్ఠ హృదయాంతరసీమకు పుష్టిఁ గూర్ప నే
కక్షణమేనియున్ విడక కై జపమాలిక నాల్కదివ్య'పం
చాక్షరి' నూర్పునట్లు లనిశంబును నీశున కప్పగించు స
త్యాక్షర "రాజ్ఞి శ్రీనరసమాం"బిక తద్దిగ్జులు యోగులౌనన్॥

సీ॥ తనుఁ గొల్చుభక్తుల తలవాకిటను పీడ
కచరించునట్టిశంకరుఁ డటంచుఁ
గలలోకములఁ గ్రాఁచి కబళించు విషమును
కబళించి నట్టి శ్రీకంఠుఁ డనుచు
బంగారుకొండ చేఁబట్టి శ్రీ హిమవంతు
పట్టి కే ల్వట్టిన దిట్ట యనుచు
దురమున బలుమార్లు దుష్టుల కంఠంబు
లొత్తిన మృత్యుంజయుం డటంచు

గీ॥ దివ్యగోక్షీరముల మహాదేవు నిత్య
మును బ్రపత్తి మహాన్యాసపూర్వకముగ
వేదవేత్తలనభిషేకవిధులఁ దనుపు
లక్ష్మినరసాంబ లలితకలాకదంబ॥

కవచంబై కనుఱెప్పయై హృదయసంకల్పంబు నిట్టూర్పునై
చెవి కట్లాత్మకు హాయిఁ గూర్చుచు సదాచేదోడు వాదోడునై
పవియై చెట్టులపాలఁ బాలనమునన్ 'భానుప్రసాద'ప్రభా
రవి తోడయ్యెను నర్సమాంబికకు సౌభ్రాత్రంబు పాత్రంబుగన్॥

సీ॥ వేదశాస్త్రాదిప్రవృద్ధికై తగునట్లు
వసతు లేర్పఱచిన యసమకీర్తి
అన్నపూర్ణావిశాలాక్షీసమారాధ
న మొనర్చు నట్టిఘనాశయుండు
కేవలరాజ్యాంగభావంబులన కాక
యాత్మ శోధించిన యట్టియోగి
దేవతాభూదేవతావిసరమ్మున
భక్తిప్రపత్తుల పట్టుగొమ్మ

గీ॥ అప్రతర్క్యప్రతాపభానుప్రసాద
మహితగుణరత్నవారాశిమందిరంబు
రీతి హాయిఘటింప నిరీతి నేలెఁ
బ్రజల శ్రీమతినరసాంబ పార్థితాంబ॥

సీ॥ "క్రౌంచాద్రికలితామరావతీనగరాంత
రేశితృ 'రా'మలింగేశు" మ్రోల
"గుంటూరుపురి"జయఘంటికాఢంకృతి
ప్రథఁ గన్న వేణుగోపాలు నెదుర
కలుషమదేభాళికంఠలుంఠనచణ
"వైకుంఠపురి" శ్రీనివాసు పజ్జ

హరిహరాభేదత్వ మెఱింగించు "పొన్నూరి
భావనారాయణస్వామి చెంత

గీ॥ నిలిచి నిత్యోత్సవాదుల నెఱపి తత్త్వ
మెఱిఁగి బీదలసాదల నెలయుదయను
మనిచె భానుప్రసాదసమ్యగ్గుణుండు
లక్ష్మినరసాంబమన్నెసుల్తానుతోడు॥

భానుప్రసాద మన్నఁ గనువారలకే లభియించు ధాత్రిలోఁ
గాన నివాని కింతయును గల్గక యుండుట నిక్కువంబ యీ
భానుప్రసాదమన్నఁ గనువారును గన్నులులేనివారలుఁ
నూనమి కాంచఁజాలిరన నూత్నముగా మఱి చెప్పనేటికిఁ ॥

క॥ భోగమునాఁడే యోగముఁ
ద్యాగము వెలయంగ దేవతాపటుభక్తి
శ్రీఁ గని భానుప్రసాదముఁ
దాఁ గని భానుప్రసాదధన్యుం డొప్పెన్॥

గీ। చెప్పుకొందురు సతము గోష్ఠీవనమునఁ
బ్రజలు భానుప్రసాదదివ్యద్గుణాఢ్యుఁ
బోలు పురుషోత్తమునిఁ గనఁబోము నిజము
ధర్మమూర్తి దయాశాలి, దక్షుఁ డనుచు॥

శ్రీరాజా వెంకటలక్ష్మినరసాంబా మన్నెసుల్తాన్ బహద్దరు

—♦♦ మ నో వి చా ర ణ ♦♦—

సీ॥ తూలించితినిగదా తూలసంహతుల వా
తూలమ్మురీతి శత్రూత్కరముల

గాలించితినిగదా కాజెంచునప్పల
రాజ్యలక్ష్మి మనోరంజనముగ
తోలించితినిగదా తోరమ్ముగాధన
రాశులు నర్థివివేశములకు
పాలించితినిగదా ప్రజలబాధింపక
కడుపులో నీ రింతకదలకుండ

గీ॥ ఎన్ని చేసిన ప్రేల్పొట్టి యిదిగో యనుచు
నేమిచేయుచునుండిన నెచటనున్న
పుత్త్రిసంతానలోపంబు పోడవుసూపె
నని విచారించె నరసాంబ యర్బితాంబ॥

పుత్త్రిసంతతిప్రశంస

చిఱుమామిళ్ళవసంతవేళ యనఁగాఁ జెన్నొందె శ్రీవాసిరె
డ్డిరమాజ్యోత్స్నకు శారదప్రభయనన్ రేవిన్ యశస్స్ఫూర్తిమై
పరగంజాలియు వంశమౌక్తికము దృక్పర్వంబు మేల్పట్టి సం
బర మెన్నండు లభించునంచు నరసాంబారాజ్ఞి యెంచెన్మదిన్॥

సీ॥ గురుభోగభరపురందరపురారరభిదా
త్వరమాణకుంచికాధార కుక్షి
అభ్రమచ్ఛుభ్రాభ్ర విభ్రమాదభ్రకీ
ర్తిలతానికుంజప్రవృద్ధి ప్రాఁప
గాఢమోహాధ్వాంతకశ్మలాయితహృదం
భోజసూర్యప్రభాస్ఫూర్తి పట్టె

చక్షుశ్చకోరతృష్ణావార్ధితరణరా
కాసుధాకరబింబఘనత చిఱుత

గీ॥ యనుచుఁ బ్రాణమ్ము ప్రాణమ్ము లయినవారి
తోడఁ బలుమఱుఁ బలుకుచుఁ దొట్రు వొదవ
లక్ష్మినరసాంబమన్నెసుల్తాన్ బహాదరు
వందురుచు నుండె నందనప్రాప్తిపొంకె॥

భవనాంతశ్చరరత్నదీపము కలావైశద్య మానంద మూ
ర్తివిభుత్వప్రకటావలంబనముఁ దృప్తిస్ఫూర్తి యాదర్శబిం
బవిశేషంబు ముఖస్థకల్పకము దృక్పర్వంబుకర్పూర మీ
భువి సత్పుత్త్రిఁ డటంచు శ్రీనరసమాపూర్వేష్ట భావించెఁగో॥

మఱియుఁ వచ్చియు రానివల్కు తలపై మవ్వంపుఁ "బింపిళ్లు తా
మరపూరేకుల తీరు గేరుకనులుఁ మాటాట పాటాట" చూ
పఱఁ దన్పంగలముద్దుబాలకులకేశల్ ధాత్రిఁ బుణ్యాత్ములే
యరయంజాలుదు రంచు నెంచె 'నరసాంబా' రాజ్ఞి తా నెమ్మదిన్॥

సీ॥ నిండుపున్నమనాఁటి నెలఁ బోలు మోముల
పసిపాప లెదురఁ గన్పడినయపుడు
గునగున నేనుంగుగున్నలవలె బిడ్డ
లెత్తి తలల్పరు వెత్తునపుడు
చిగురుమామిడిక్రింది చిన్నకోయిలలట్లు
పరగి బాలకు లాచి పాడునపుడు
పింపిళ్లు తుమ్మెదగుంపట్లు రాణింప
జిఱుతలు గుంపుగాఁ జేయునపుడు

సీ॥ ఉస్సురనుచు వేడినిట్టూర్పు పుచ్చు
గొలువుకూటంబుఁ బోఁగనుంగొనుచునుండ
తనకు పుత్రోదయము లేమిఁ దలఁచి తలఁచి
'లక్ష్మీనరసాంబ' గుణిగణాలంకృతాంబ।

సీ॥ ప్రాసాదకుడ్య చిత్రముల యశోదాంక
పాళి శ్రీకృష్ణుని లీలఁ గాంచి
విద్వత్కవులు గోష్ఠి వినుచు గ్రంథంబుల
బాలబాలోత్కర్ష మాలకించి
యంభారవమ్ముల నట్టులు నాకుచుఁ
బొదుగు పాల్గోరిలు క్రేపులను జూచి
పూఁదోఁట మ్రాఁకులఁ బోఁతుఁ బెంటియు నెఱ
పిల్లల కందించు విధము నరసి

సీ॥ విశ్వమున కంతటికిని దృష్టిఁ ఘటింపఁ
జాలునది యొక్కకానుపే చాలదన్య
మనుచు నిశ్చయమొనరించు నాత్మయందు
'లక్ష్మీనరసాంబ' లక్షణలక్ష్మితాంబ॥

అయినతరాల నాలుగిఁట నాఁగెను తత్తనమోదయంబు వి
స్మయముగ నేమికారణమొమూాయురెయంచునుభావదేవునిఁ
దయ దయివారువానిని నెదం దలపోయుచు దత్తపుత్త్రికై
రయమునఁ దేరఁగాఁ బనిచె "రాజ్ఞి" సగోత్రకుమారకోటులన్॥

వచ్చినజాతకావళులఁ బండితకోటికిఁ జూపుచున్ గుణా
భ్యుచ్ఛయమేదియో యనుచునొక్కటియొక్కటి వేఱువేఱుగా

నొచ్చములేని ప్రేముడిని నోజనెఱుంగుచు రాజ్ఞియాత్మసుత
నచ్చిన దిందొకంతుయు గనంబడకుండె నటంచు వందురే॥

గుట్టలు గుట్టలై యలముగోరము లోర్చి రమేశుపత్నిప్రక
న్నెట్టన రాజ్యభార మది నెక్కొని బాహువుఁ జేసటాదిగాఁ
బట్టినదెల్ల బంగరుగ వన్నెయువాసియుఁ గాంచినందు కి
ప్పట్టున నర్హ్యుఁడౌకొమరుఁ బట్టిలభింపఁ డటంచు వందురే॥

ఇటు కాలం బొకకొంత వో హరిహరాహీనానుకంపాప్తిమై
స్ఫుటసల్లక్షణలక్షితాంశములతోఁ జూపట్టె: గన్పండువా
క్కటిఁ పైఁబూనిక వాసిరెడ్డిశశిముక్తాచంద్రహాళీశుఁ డు
త్కటహాసాయమొనర్ప రాజ్ఞిసలిపెఁ దత్తోత్సవోత్సాహముల్

గీ॥ అర్థిదారిద్ర్యమును శరణార్థిభయము
ముక్తముగఁ జేయుప్రభువులఁ బ్రోచుచుండు
శివుఁడు ముక్తీశ్వరుం డుంటఁ జెలఁగె భువిని
ప్రథిత'ముక్త్యాల' యనుపేరు ప్రజలు మెచ్చ॥

సీ॥ ముత్యాలవలె వర్ణములు గూర్చువారియన
కాంధ్రడను నెల వగు కారణమున
బీదసాదలఁ జేరఁబిల్చి పెండ్లికి తలఁ
బ్రాలు ముత్యా లిడు పారిషికతన
శరదుత్సవముల నీశ్వరిని ముత్యాలవ
ల్లకి నిల్పి గొల్చు సల్లలితభక్తి
శతసహస్రములుగా సాధనిర్మితులకు
ముత్యముల్ పవడముల్ నిత్య మిడుట

గీ॥ పేరురంబున ముత్యాలపేరు లగుట
తనరె సంస్థానమునకు ముత్యాల యనియు
నెసఁగు నాధుండు చంద్రమహాళీశ్వరుండు
సలిపె దత్తోత్సవము విఘ్నములఁ దొలంచి॥

గీ॥ "చంద్రమహాళీశ్వరుఁడు" ప్రోచుఁ "జంద్రమహాళి"
ధరణిధవునుతు వంశముక్తాఫలంబు
నేలు "శ్రీరామ"గోపాల్ మహేశ్వరప్రి
సాదుబహాదరు ముక్తియోషావిభుండు

ఆదత్తోత్సవవేదిపీఠికలఁ దాన్మై "పద్మనాభా"ఖ్యరా
మోదారాశయుఁడన్నపూర్ణయెనకానొప్పైన పూర్ణాంబయున్
శ్రీ దత్తోత్త నలంకరించిరి మహాశ్రీ"వేంకటాద్రిప్రభు
ప్రాదుర్భూతయశోలతావితతి పుష్పశ్రీ గుబాళింపఁగన్

సీ॥ నగరునం దెల్లెడ నిగనిగతోఁ గ్రొత్త
కన్పట్టె రహిఁ నలంకారలక్ష్మి
యిందుసభాస్థాని నెమ్యోమునందున
జాల్కొనె వివిధయాశబ్దలక్ష్మి
పరివారబాంధవప్రజల నాశ్రితులను
సంపూర్ణయయ్యె నుత్సాహలక్ష్మి
ఘంటాపథంబుల గవనివాకిళ్లను
కడునొప్పెఁ గరితురగాదిలక్ష్మి

గీ॥ తనరి యట్టులు ధనలక్ష్మి ధాన్యలక్ష్మి
యెల్లలక్ష్ములు నొకయెడ నెసకమెసఁగె

"లక్ష్మీనరసాంబమన్నె సుల్తాన్ బహాదరు"
దత్తపుత్త్రోత్సవమహాభ్యుదయమునందు"

గీ॥ అంత దత్తత చెల్లదటంచుఁ బ్రబల
యత్నములు చేయఁబడియె నత్యద్భుతముగ
నైన సర్వేశుకృప "మండలాధిపతులు"
చెల్లఁజేసిరి యధికారచిహ్న మొసఁగి॥

పేరిమి నింతకున్నునుపె పెంచుచునుండెను మేనకోడలిన్
నేరుపుదీవి నిర్మలత నిల్వు జగానిగరత్నదీప్తి మే
ల్కారిమిపూవుఁదీవె యనుకోమల గోముగఁ 'బార్వతీ'సమా
ఖ్యారమణీయ కోడ లగుఁగావుత మంచని 'రాజ్ఞి' యెంచుచున్

క॥ అంతటఁ గొంతచనం దటి
సంతసమున హరిహరప్రసాదకుమారా
నంతాపతిపరిణయ మ
త్యంతమనోహరవసంత మన నొప్పెసఁగెన్॥

"హరిహరసుప్రసాద" సుకలాకర శ్రీరమతీయుపార్వతీ
పరిణయ మొప్పెఁ జూపఱకుఁబండువుగా మదివేడ్కనిండుగా
'నరసమరాజ్ఞి'మానసము నర్మిలి తావిని మేఁటి తేఁటగా
సరసవసంతవాసరము చాయను చాయల పెండ్లిపందిఁటన్॥

సీ॥ విరివియై మురువునై పరగు నొడ్డారులమె
డంద పాదులపొందు నందగించి
కెంపువన్నియ రేక కెరలి క్రొంజిగి మించి
చెలఁగు కెమ్మోవుల చిగురుదొడిగి

సెలవులఁ ద్రోవలు వెలయించుకొని డాయు
చిఱునవ్వు పేర రంజిల్లిపూఁచి
చేరెడుకందోయిఁ దోరంబుగా సాగు
చూడ్కి తుమ్మెదలకు చొక్కఁగూర్చి

గీ॥ భోగములపాలవెల్లి యా రాగపల్లి
యిట్లు మధుమాసవల్లరి యట్లు మెఱయ
"హరిహరప్రసాదపార్వతీ"తరుణయుగళ
లలితశృంగారకలనావిలాస మెసఁగె॥

సీ॥ ధీలతాకుంజంబు తెలిపూలతావుల
కవితాకుమారి శృంగార మొసఁగె
రాగమ్ము పల్లవి రమణీయతం జూప
గాయకకోకిలగాన మొప్పె
తంబురావీణమొద ల్మనోహరవాద్య
రవములు తుమ్మెదఱవళి యయ్యె
నన్నృతమ్ముకంటె నాహ్వాయనత్వముఁ గూర్చ
చలరేఁ బానీయరసాయనములు

గీ॥ ఇద్దియే యననేల పంచేంద్రియముల
రాణ చెన్నొందె "శ్రీకుమార" విభుపెండ్లి
పండువున "నర్సమాంబ కన్పండువ" య్యెఁ
గనులు కలవారలెల్లరు గాంచి రెలమి॥

సీ॥ అనురాగరూపంబు లగు 'ప్రవాళంబులు'
ప్రాభవంబును దెల్పు వజ్రవితతి

మెలఁగుశ్రీఁ గొలుపు 'గోమేధిక' వ్రాతమ్ము
తోరణ లూర్చు "వైడూర్య" వితతి
గౌరవాకృతులు 'ముక్తాఫలో' త్కరములు
రక్తిఁ దెల్పెడు "పుష్యరాగ" సమితి
మారుతేఁ జీరు 'మరకత' విసరంబు
నీరంధ్రరుచు 'లింద్రనీలమణులు'

గీ॥ శ్రీకుమారేంద్రు పట్టాభిషేక వేళఁ
గనులు శృంగార 'నవరత్న' కళలఁ గాంచె
'వేంకటాద్రి' నృపాస్థాన వేది 'ముల్గు
పాపయారాధ్య' ముఖకవిపంక్తి యట్లు॥

సీ॥ శ్రీ రహియింప సీతారామచంద్రుని
నెఱి గన్న యేకపత్నీవ్రతుండు
గతయుగత్రయనృపాగ్రణులను దలపించు
నమలిననిత్యసత్యవ్రతుండు
ఆబాలగోపాల మాత్మీయులుగఁ జూచు
ప్రథితిఁ గాంచిన ప్రజాపక్షవర్తి
తేజోవిశేషంబ రాజలక్షణలక్ష్మి
తం బయ్యెనను నిరాడంబరుండు

గీ॥ శాంతినిధి భక్తి నెలవు విశాలబుద్ధి
సరససంగీతసాహిత్య సారవేది
ప్రజలభాగ్యంబగు 'హరిహరప్రసాద'
మన్న సుల్తాన్ బహద్దరు మాలిమ్మెదురు॥

గీ॥ సద్గుణంబుల ప్రోవు విశాలహృదయ
దయకుపుట్టిల్లు స్ఫురితవిస్తారశోభ
భవ్యపతిదేవతామణి 'పార్వతీ'స
మాఖ్య తత్పత్ని రాజచిహ్నప్రశస్త॥

సీ॥ మెప్పునకై నోరువిప్పి చెప్పుటకాద
యాడినమాట శిలాక్షరంబు
రాజుగారనుచుఁ బేరాసఁ బల్కుటకాద
మాలిమిఁ జూపుచుట్టాలసురభి
గట్టిపట్టునుబట్టి కథియించుటలుకాద
శ్రితజనావళులకు జీవగఱ్ఱ
పరిచితుండని నొక్కివ్రాక్రుచ్చుటలుకాద
చెవి యొగ్గువారికి సిరికోటారు

గీ॥ అమరు రాడ్వాసిరెడ్డికులాబ్ధివిధు డు
హరిహరప్రసాదపాత్రుఁ డాదరణమూర్తి
"హరిహరప్రసాదనామాంకితావనీప
లలితరత్నంబు మన్నెసుల్తాను బహదరు"

క॥ ఆరాజదంపతులకు కు
మారులు జనియించి రమలమధురాకారుల్
ధీరు లుదారులు విహితా
చారులు నిజవంశజలధిశారదచంద్రుల్॥

వారల యద్దుముద్దులను వారక చూచుచు నాతరంబె యీ
యారసపుత్రసంతతి ముదంబుధివీచుల నూఁగుచుండె నా

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి వేంకట హరిహరప్రసాద్ బహద్దర్,
మన్నెసుల్తాన్, జమీందారుగారు
చింతపల్లి

శ్రీరమ నెన్నఁగాఁ దరమె చెందితిధన్యత ధాత్రిలోన నా
కేరి సమాన లంచు మది నెంచును శ్రీ 'నరసాంబ' నిత్యముల్॥

సీ॥ కంకణమూని మోక్షమొసంగు 'కాశిక'
కల్యాణమయరత్నఖని "యయోధ్య"
మలయుపాపంబుల మాయింపఁజా'ల్మాయ
మహనీయమహిమసంపన్న మధుర'
ప్రకటితోద్ఘాటిత స్వర్ద్వార 'ద్వారక'
బంధమోచన సేతుబంధనంబు
భక్తసంత్రాణదీవ్యంతి 'యవంతిక'
యంచితకామాక్షి కాంచి కాంచి

గీ॥ మున్నుగాఁ గలతీర్థముల్ మొనసి చూచెఁ
దాను సకుటుంబయై ధన్యతం దలంచి
కొమరుఁ గొమరుండుఁ గోడలు నమరికొలువఁ
గవులు విద్వాంసులును గోష్ఠి గడలుకొలుప॥

—♦ దినచర్య ♦—

సీ॥ ధర్మాధికారసంస్థానమ్ములందుండి
యేతెంచుశుభవార్త లెలమిఁ గొలుప
జిన్నారిపొన్నారి బిలిబిలిపలుకులఁ
బౌత్త్రి లానందసంవత్తిఁ గూర్ప
గుణనిధుల్ కొమరుండు కోడలు కనులకు
కర్పూరమటు హాయిఁ గడలుకొలుప

బద్ధాంజలులఁ దనపజ్జఁ గన్సన్నన
పరివార మొప్పఁగఁ బను లొనర్ప

గీ॥ సిరులు తామరతంపరవరుసఁ బెరయ
వేదశాస్త్రప్రవర్ధనవృత్తి వెలయ
ధన్యు రాల నటంచు సదా తలంచు
'లక్ష్మి నరసాంబమన్నె సుల్తాన్ బహాదరు"॥

సీ॥ వఱువాత మేల్కాంచి హరిని మనఃపీఠి
నిలిపి ధ్యానింతురు నిష్ఠ వెలయ
నాదటఁ గాల్యకృత్యంబులు పొనరించి
పూజింతు రిల్వేలుపులను భక్తి
నట స్వీయ దేవాలయస్థానవార్తలఁ
జెవిఁజేర్చుచుందురు చెలఁగు వేడ్క
మీదటఁ దీర్థప్రసాదముల్ చేకొని
యారగింత్రతిథిసత్కార మెసఁగ

గీ॥ సతము ధర్మవిచారణ సలుపుచుంద్రు
హావణుగఁ బురాణగోష్ఠి సంధ్యయగుదాఁక
విద్వదవతంసముఖమున వినుచునుంద్రు
తల్లి కొమరుండు మన్నె సుల్తానుబహాదరు॥

భక్తిమఱింగి వక్త్రముఖపద్మవినిర్గతభావబోధనా
శక్తి నెఱింగి ధర్మనయసారవిశేషకథాంశసంభవ
ప్రద క్తిగరంగి నిత్యమును రాణిఁబురాణము లాలకింత్రు సం
త్యక్తదృగంతరాయులు "బహద్దరులిద్దరు" మాతృపుత్రికుల్॥

సీ॥ పుత్త్రుఁడు పచ్చకర్పూరమ్ము తల్లికి
తల్లి నీరాజన తనయునకును
సూనుండు దీవన యొసఁగును సవిత్రికి
రాజాజ్ఞ యంబ తనూజునకును
జననికి పుష్పవర్షంబగుఁ గొమరుండు
మాత సూర్యాభ కుమారునకును
అమకు నందనుండు నిత్యామోదమాల్యంబు
పాత్యగ్రంథం బాత్మభవున కంబ

గీ॥ హరిహరప్రసాద్ బహద్దరు వరసమాంబ
• యన్నెసుల్తాన్ బహద్దరు మాతృభక్తి
పుత్త్రివాత్సల్యముల సదా ప్రేమలనుండి
యరయువారలకే తెలియంగనగును

—•• సంస్కృతకలాశాల ••—

సీ॥ వ్యాకరణాది సమస్తశాస్త్రంబులు
సంస్కృతవాఙ్మయ సాహితియును
ఆంధ్రవాఙ్మయరహస్యప్రబోధమ్మును
సంగీత ముభయభాషాకవితయు
గణితము హిందియాంగ్లమ్మును మొదలైన
దేశభాషలు కలల్ తేటపఱుపఁ
జాలి వేదాంగాది సర్వరహస్యముల్
ప్రకటింపఁజాలిన గ్రంథశాల

గీ॥ వృద్ధిగాఁగాదు మృతభాష యెంచి చూడ
నమృతభాషయు సంస్కృతమనుచుఁ దెలుపు
సంస్కృతకలాలయమ్ము శాశ్వతమునిలిపె
హరిహరప్రసాదవిభుఁడువి ద్యావిదుండు

గీ॥ ఉర్విఁ బ్రథఁగన్న యట్టి పొన్నూరునందు
తత్కలాశాల కంగముల్ తగి ఘటించె
దూరవిద్యార్థులకు వసతులు సతంబు
హరిహరప్రసాద విభుఁడు విద్యావిదుండు

సీ॥ తనపుట్టినింటను దినదినమ్మును బుట్టు
రకరకమ్ముల మేలిరతనములను
తనకూర్చునన్న యొంటను సదా జాల్వాఱు
నజరదశాధార యమృతధార
తనమేన జంటఁ బాయని ప్రాణనాథుని
యఖిలపాలనవిభవానుభవము
తనమేలికడగంట ననయమ్ము వెడలెడు
సకలసత్పదలను సంపదలను

గీ॥ పరిమళము పంట తనయింటఁ బరగు కళల
నన్వహము గూర్చుఁ గాఁతెఁ బేరందుదంట
హరిహరప్రసాదభూపాలవరుని యింట
రాజలక్ష్మి విశాలాక్షి రత్నకుక్షి॥

సీ॥ పద్మాక్షు "శ్రీరామ భానుభూపాలకు
ఘనుఁ బద్మాక్షుండు మనుచుఁ గాఁత

'రామలింగేశ్వర' ప్రాభవ 'వేంకట
లక్ష్మీనృసింహా' కలానిధాను
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు రక్షించుత
విజయభూపకుమారు విజయుఁ డేలు
బాలశంకరుఁడు కృపాలుఁ డేలుత 'బాల
శంకరు స్వప్రసాదాంకుఁ గోమకు

గీ॥ "వాసిరెడ్డ్యన్వయంబు నవ్వారిగాఁగ
పుత్త్రిపౌత్త్రాదిసద్రత్న పుంజగుచ్ఛ
భాసురం బొనరించుతఁ బాయ కెపుడు
రాజ్యలక్ష్మియు భావనారాయణుండు ॥

క॥ శ్రీలలితకీర్తిఁ బూయఁగ
బాలించిన వేంకటాద్రిప్రభు ప్రాభవముఁ
బాలించు మన్నెసుల్తాన్
శ్రీలక్ష్మీనరసమాంబ శ్రీపతి యేలున్

క॥ అమరావతీపురిం గల
యమరేశ్వరు లయినహరిహరాధీశ్వరు లు
త్తమ వాసిరెడ్డివంశ్యుల
నమితకృపామృతముగురియ నగుదురుగాఁతన్॥

ప్రప్రథమదర్శనమున శ్రీరాజా వాసిరెడ్డి హరిహర
ప్రసాదబహద్దరు మన్నెసుల్తాన్ జమీందారుగారినిగూర్చి కవి
వ్రాసిన యుత్పలమాలిక.

శ్రీకర 'వాసిరెడ్డి' కులసింధుసుధాకర ! సంపదుల్లస
త్ప్రాకటవైభవా! హరిహరస్ఫుటదివ్యమహాప్రసాద ! ల
క్ష్మీకరనామధేయ ! వినుమీ ! మును పద్మభవుండు సృష్టిలోఁ
గోకిల చైత్రమాసములకున్ ఘనచాతకపంక్తికిన్ సరో
జాకరరాజహంసముల కంబుజమిత్రుల కెట్లొనర్చెనో
యాకరణి న్మహాకవుల కాధరణీశులకుం బరస్పరా
ప్తాకసమగ్రమైత్రి మెలిజుట్టెను పీడకయుండఁ గావునన్
మీకును మాకు సంతతము మేకొనెఁ బోషకపోష్యభావ మా
ద్యాకృతిసంస్కృతమ్ము రసమంతటనించెను విక్రమార్కసు
శ్లోకుఁడు భోజరుద్రకవిసూరులు నట్టులె యాంధ్రసూక్తికిన్
బ్రాకిడి రోపి చోడపతి రాయలు శ్రీరఘునాథముఖ్యులో
పైకడలందుఁ గీర్తి దయివాఱఁగఁ జేసినధర్మమూర్తి మే
ధాకలితుండు భక్తిఁ దలిదండ్రులపేరను పేటలం గలా
శ్రీకములం బొనర్చినప్రసిద్ధుఁడు పాపయముఖ్యసత్కవి
ద్యోకటగాంగనిర్ఝరరసోక్తినిమగ్నుఁడు యుష్మదీయవం
శాకర"వేంకటాద్రి" సుకలాఢ్యుఁడు పెక్కుప్రబంధరాజముల్
లోకములోన నిల్పె గుణిలోకము మెచ్చఁగ మీరునట్లె భా
షాకలకంఠికంఠమునఁ జారుసువర్ణవిభూషణావళుల్
తేఁకువఁగూర్చుఁడయ్య ! ప్రయతించి శమాభరణా ! లసద్గుణా
లోకము లేలు 'భావసురలోకవిభుండు శుభంబు లీవుతన్॥

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి శ్రీ రామభానుభూపాల

కల్యాణమహోత్సవార్పిత

నవరత్నాని

చల్లా సత్యనారాయణశాస్త్రిణా

క్రీడారఙ్గో నిజభుజబలా ద్యుద్ధరం గోపియేషాం
యేవై భూపా చ్చకితహృదయా ద్వాసిరెడ్డీతిగీతాః
సోఽయం వంశ స్సకరుణదృశా వీక్షతే జంపతీ వామ్
కర్తవ్యార్థేఽభినుతగురు శ్శఙ్కరశ్శఙ్కరోఽస్తు

విశ్వఖ్యాతో విమలవిభవో వాసిరెడ్డ్యన్వవాయః
యత్రైవాసన్ ప్రథితయశసో వేంకటాద్రిప్రధానాః
తద్వంశీయం వినయమధురం ప్రాణనాథం భజన్త్యాః
భారత్యాస్తే హరిహరవిభు శ్శ్రేయసే భూయసేఽస్తు

యావై బాల్యా దవగతసుఖా సాహసా ద్ధిక్కృతారిః
సంస్థానం యా గళితవిభవం సుస్థిరం కల్పయన్తి
ఆకాంక్షన్తీ ప్రతికలమహో న్వ్యారసం చాప్తకామా
లక్ష్మీ ర్ధన్యా సరసగృహిణీ దంపతి శ్రేయసేఽస్తు

ముదా సేవకానీక పీడా వినాశే,
కృతాశా సదా పార్వతీశ ప్రసాద
ప్రశాన్తాధికామా దిదోషా, హృష్యేషీవ,
స్థిరా భానుభూపాల భోగై రమస్వ

కిమస్యై రసంఖ్యైస్తు లేఖైః క్రియన్తాం,
భవత్తాత సుస్థాపితా దేవదేవాః
శతాష్టౌ విరాజన్తి లోఽకేద్య తాత!
నిరీక్షస్వ తాః భాను భూపాల! రామ!
న తేఽసత్యసంధాః కృతజ్ఞా, ఋణజ్ఞా,
ముదావంశవృద్ధిం కరా, శ్శిష్యకారాస్తే
సదా, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యై రమేతాం
వియోగో న భూయా చ్చిరం చాయు రస్తు
పరజనేషు ధనేషు గతస్పృహాః,
అతిథి యాచక దీన కృతాదరాః
నమత మంగళకావ్య బుధాదికం,
భజతసౌఖ్య మమంద మహర్నిశమ్.
ప్రతిదినం హృదయశ్రితభానుమాన్,
శశధరోఽపి సవోనవ ఏజతే
ఉపసమగ్రగతౌ భువి విశ్రుతౌ
వితరతాం చిర మాయు రిహాశ్వినౌ.
భానురేవ భరత శ్రుతీరిత
స్తస్యదీప్తి రిహ భారతీద్యుతే
భారతీ భరత సంగమా, చ్చిరా
ద్విశ్వస్వ ద్విగత కల్మషోఽవతాత్.
నమాన్యం ప్రదేయం ప్రభూతం యదాస్తే
శతాతీత గ్రామప్రదాతా హి తాతః
ఇయం భానుభూపాల కల్యాణ వేళా
నవైవాద్య రత్నానిదత్తానిప్రీత్యై.

శ్రీ రాజా వాసిరెడ్డి శ్రీ రామభానుభూపాల

కల్యాణమహోత్సవార్పిత

నవరత్నములు

చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి

శ్లో॥ శ్రీ కలాపూర్ణసదనా ధీకలా పూరితాననా
ప్రసాదబహుదా భూయాద్రామభానుస్వభారతీ

సారప్రస్ఫుట భావసూచి దరహాసంబుల్ కలాపూర్ణముల్
తోరంబై మెఱయన్ దనుద్యుతులు చేతోమోదముం గూర్పఁగా
శ్రీ రేఖల్వెలయించు ప్రేమ్ణోఁగుతో సీతామహాదేవితో
శ్రీరామ ప్రభుఁ డీవధూవరులకున్ శ్రేయంబులన్ గూర్చుతన్

జగదానందకరుండు, వేదమయి భాస్వన్మూర్తి, బాహ్యాంతరం
బగు పెంజీకటిఁ ద్రోల్చువెల్గు, కిరణ వ్యాసంగ సర్వాశయా
సగితాయుఃపరిపుష్టి, కంటికెదురన్ దైవారు భానుండు, తా
సుగుణోపేతుల నీవధూవరుల కిచ్చున్ గాత దీర్ఘాయువుల్

లలిఁ దనయుత్తమాంగములు కలాసముదంచిత కోడలంచు ని
ర్మల మణిహారముఖ్యముల మన్ననఁజేయ నిజాననోదిత
మ్మౌ లలితశబ్దరత్నమయమున్ నవహార మొసంగుభారతీ
లలన విరించియున్ శుభవిలాసము, రాద్యగళమ్ము, నోముతన్

భాగవతాదులం, గృతుల; పాపయముఖ్య మహాకవీంద్ర వా
చా గవిపాలు గ్రోలెను,యశమ్మునుగాంచెను,పొందెభోగముల్
త్యాగము 'వేంకటాద్రినరనాథు'డుదండ్రియుసంస్కృతాంధ్రభా
షా గరిమంబు నిల్పె నటు చక్కగ నోము యశస్ఫురన్ వరా

క॥ నిరతము వంశము వృద్ధిన్
సిరిపెంపును గూర్చి కీర్తిఁజెలఁగెడు లక్ష్మీ
నరసాంబిక మదిమెచ్చన్
వఱలుఁడు శ్రీరామభాను భారతులారా !

సీ॥ సౌధాంగణమునందు శ్రవణాంగణమునందు
మంగళ ధ్వనులు చెలంగుఁ గాత
ఆకృతులందు భాషాకృతులందును
బోషణాదరములు, పొసఁగుగాత
ఉభయ వంశంబులు నుభయ దైవతభక్తి
యుత్తరోత్తరవృద్ధి నొందుఁగాత
సంగీత సాహిత్య సౌహిత్యమును నిత్య
మానందరసధి నోలాడ్చుఁగాత.

గీ॥ కంఠభాగంబులను నలుగడల స్పార,
భాంచిత యశస్సుమాళి రంజించుఁ గాత
రామభానుప్రసాదభారతుల యువక,
రాజదంపతులను శుభారంభయుతుల

గీ॥ శంకరప్రసాదమగుటఁ బ్రసాదపదము,
తలఁపులనొసంగుటను బహాదర్ పదంబు

తగియెను దదర్థమునుసదా తలపుమయ్యా !
రామభానుప్రసాద వరా ! గుణాఢ్యా !

గీ॥ పార్వతీ పరమేశులు శ్వశురు లరయ,
వరుఁడు శ్రీ రామభానుభవ్యగుణరాశి
ఉభయ వంశంబులును నట్టు లుభయభాష,
లానసమెలంగుమమ ! భారతీ ! నవోఢ !

ఆ శీ స్సు

క॥ చిఱుమామిళ్ళ వసంతము
• నరసన్నార్తి నెఱపె ననిచెనటుల్ శ్రీ
కరమగు గ్రీష్మర్తువునన్
సురుచిర శ్రీసూర్యదేవ సురుచియెసంగెన్

క॥ "హరిహరప్రసాదబహదర్"
పరిణయమునయందు నెట్లు ప్రజకానంద
స్ఫురణమె యట్టిదతత్సుతు
పరిణయమున నమరెనెల్ల వారికి బళిరే

గీ॥ సూర్యశివరామసత్యాది సుగుణనిధులు
రామదేవరసంజీవ రాయకృష్ణ
వరులు శ్రీరామభానుభూపాల భార
తీవివాహమహోత్సవ శ్రీవిరిసిరి

ఇ తి శి వ మ్

శ్రీ జయదేవ చరిత్రము

శ్రీజగదీశ్వరుఁ సతముఁ జేతమునందున నిల్పి సర్వముఁ
వ్యాజము లేనిభావమున బ్రహ్మమయంబుగఁ జూచుచుం బద
శ్రీజతవం బెఱింగి కృతిఁ జెప్పి జగత్పతిపేరు గన్నశ్రీ
"శ్రీజయదేవ"సత్కవిచరిత్రముఁ జెప్పెదఁ బద్యపద్ధతిన్॥

క॥ కలదు 'జగన్నాథమ్ము'న
కెలనం దనరారు విబుధగీతులతోఁ జె
ల్వొలయించు నిందుబిల్వా
ఖ్యలసచ్ఛీ యొక్కగ్రామ మానందదమై॥

గీ॥ అందునను వ్యాసనారాయణాంశమందు
నుదయమై బ్రహ్మవంశంబు నుర్విఁ గీర్తి
రాజహంసీముఖమ్మున రహికెఁ గూర్చి
యొప్పు జయదేవుఁడనుకవి యుచితవేది॥

క॥ తనవాఙ్నైపుణిమై చ
క్కనిశైలిని మాతృభాషఁ గవిరాజులు మె
చ్చను గూర్చి 'యష్టపదముల'
గొనబుగ రచియించె గీతగోవిందమ్మున్॥

ఎడతెగ కెల్ల వేళల మహింగలశ్రోతలు వక్త లోలి నె
క్కుడుతమకంబుతో నతని కోమలగానకవిత్వపద్ధతిం

బడి చనుదెంతు రాదృతి నుపాయనముల్గొని యమ్మహాత్ముఁ జే
రెదుసిరి యెంతవారికని హృద్యముగాఁ దలపోయుచు న్వడిన్॥

హరిచారిత్రముదక్కఁ బల్కఁ డొకమిథ్యాలోకవృత్తాంతమున్
హరిపాదార్చకు దక్కఁ జూడఁడు వృథాహంకారహులకారునిన్
హరిగానశ్రవణంబుఁదక్కఁ గొనఁ డన్యాపార్థగానస్తుతుల్
హరియే తా జయదేవుఁడయ్యె నన నేలా యింకసందేహముల్।

క॥ ఆకవికృతి యాదేశం
బేకచ్ఛత్రాధిపత్య మెసఁగఁగఁ బ్రజలన్
సాకెడు సాత్త్వికరాజట
నేకాంతమునందుఁ దలఁచె నిట్లొకరీతిన్॥

ఎల్లరు బిందుబిల్వసుకవీంద్రుఁడు కూర్చినగానకావ్యమున్
గొల్లగఁ బాడుచుండి రిలఁ గూనలుపెద్దలుఁ బూవుబోండ్లు నా
యల్లినకావ్య మొక్కఁడును నారయఁడయ్యెను గాన శాసనం
బెల్లెడఁ జాటఁబంచెద నిఁకెవ్వరుచూడరొ మంత్రబంధమున్॥

క॥ అని చాటఁబంచె "జయదే
వు"నికావ్యము వలదు కొనుఁడు భూపతికావ్యం
బనఘుం బనినం గొనరే
రనయం బెటు సాగు నొడయఁడ గుమాత్రమునన్॥

అంతన్ రాజు విమర్శమేది మది సంఖ్యావంతులంబిల్చియే
కాంతమ్మందునఁ దత్ప్రబంధమును నీయస్మత్ప్రబంధమ్ము స
ర్వాంతర్యామి జగన్నియామకుని ప్రత్యక్షమ్మున న్నిల్పి శ్రీ
కాంతుండెద్ది గ్రహించు నద్దియయగున్ గ్రాహ్యంబులోకాళికిన్॥

గీ॥ అని జగన్నాథునకో వెలయందు రాజు
గీతగోవిందమును దనకృతిని నిలిపి
తలుపు తాళమ్మును బిగించి తరలిపోయె
నెల్లవారలతోఁ గూడ నెదలుపొదల॥

క॥ మఱునాఁడు తలుపు తెఱవఁగ
సురవనమందారముఖ్యశుభమాల్యమిళ
త్పరిమళమై కన్పడె శ్రీ
గురియుచు హరిమ్రోల గీతగోవింద మటఁ॥

గీ॥ ఎల్ల రబ్బమంది కేలికయును గడుఁ
జిన్నవోయి సుకవిఁ జేరి వ్రాలి
తప్పుసేసినాడఁ దలఁపక సైరింపు
మయ్య! గుణనికాయ్య! యనఁగజనక॥

ఆ॥ దేవళంబుఁ జేరి దేవేశ! యోజగ
న్నాథ! నీకుఁ దగునె నరులుపోలెఁ
బక్షపాతబుద్ధిఁ బ్రకటించి నిల్వఁ
దనువు నింక నీకె ధారఁగూర్తు॥

సీ॥ అనుచును సాహసికృముఁ జేయ శ్రీహరి
భక్తవత్సలుఁ డోటఁ బ్రభువు నెదుర
బుండరీకమ్ములఁ బొల్లులువో దిద్దు
వెడఁదకన్నులఁ గృపావృష్టి కురియ
దోఁచి యింతకుఁ జొచ్చితే చిరంజీవి రా
జా వరశతసహస్రంబు మనుము

ప్రజల బిడ్డలబోలెఁ బరిపాలన మొనర్చు
మాజయదేవుకావ్యంబునందు

గీ॥ నలరు నిర్వదినాల్గుపద్యములు నీవి
జగమునం దెందుఁ గవిరాజచక్రవర్తి
కీర్తి నీకీర్తియును జెల్మిగీములగుచు
నక్కసెలియంద్రడనడవడి కగుసుచూవె॥

క॥ అని నృపునలరించి ఘనా
ఘనసచ్ఛాయప్రభుండు క్రమ్మఱఁ జేరెన్
దన నెలవు రాజు మోదం
బున శ్రీజయదేవుమైత్రిఁ బొలుపుగ నుండెన్॥

అను వాక్షేత్రమునందు నొక్కయెడ నొప్పారున్ ధనాధ్యక్షతన్
ధనదున్ మార్కొనియొక్క బ్రాహ్మణుఁడు నిత్యజ్ఞానసంపన్నుఁడై
చను బీదం గనుసన్నఁ బిల్చి యెద వాంఛందీర్చు నావేత్తకున్
జను నొక్కర్తుకకన్య చంద్రకల నాఁ జర్చించి తద్వైఖరిన్॥

గీ॥ పేరువెట్టెను పెద్దలఁ జేరఁబిల్చి
శ్రీవిరాజిల్లఁ గూర్మిఁ బద్మావతి యన
వర్ధిలుచునుండె సంస్కారవంతు బుద్ధి
వృత్తియటు లుత్తరోత్తర వృద్ధి నొసఁగ॥

కన్నులు మోముఁ బాదములుఁ గన్గొని శ్రీ నెలవంచుఁ జేరదున్
నెన్నుదు రక్కగారనుచు నెక్కొని పిల్చును చంద్రరేఖకన్
నెన్నడు మొడ్డ లక్ష్యమున నిల్చును తాల్చును తారహార మ
ధ్యున్నతవక్షు మయ్యువిద కొప్పు విలాసము చెప్పశక్యమే॥

సీ॥ అంతట నొక్కనాఁ డాకన్యజనకున
కేకాంతమున జగదీశ్వరుండు
ప్రత్యక్షమునఁ బల్కెఁ బ్రాభవోపేత! నా
యంశమునం బుట్టి నవనియందు
బిందుబిల్వమున బుద్ధుండు కవిరాజు
కడల కెక్కినవాఁడు గానమందు
కళలయందును బదకమనీయతను మహా
మహిమాఢ్యుఁ డఖిలసమత్వవేది

గీ। తగినవాఁ డయ్య! నీమునందనకు పెండ్లి
కొడుకుఁ గావించుకొనుము వంగడమువారు
మెత్తు రెల్లరు మెత్తురు మేలువొడముఁ
దడమసేయకు మనుచు నంతర్థిఁగొనియె॥

గీ॥ అట జగన్నాథునాజ్ఞ బ్రాహ్మణుఁడు వేగఁ
బిలువనంపించి జయదేవు వెలయు విభవ
మొప్పఁ బద్మావతినొసంగె నుబ్బువెల్లి
మునిఁగి వంశస్థు లున్నతభూమి కెక్క॥

గీ॥ అంతఁ బద్మావతీయుక్తుఁ డగుచు నిందు
బిల్వమందున జయదేవవిబుధమౌళి
సుకవితారాజ్యమున జగత్స్తుతులు వెలయ
శిష్యులుఁ బ్రశిష్యులును గొల్వఁ జెలఁగుచుండె॥

అంతటఁ గొన్నినాళ్ళ కొకయార్యశిఖామణి యూరుజుండు శ్రీ
మంతుని నిందుబిల్వకవిఁ మన్ననయొప్పు ప్రపత్తిఁ జేరి మీ

రెంతయుఁగూర్మిమమ్ముఁదరియింపఁగఁజేయఁగమత్పురంబు శ్రీ
కాంతుపురంబు జేయఁగనుకాంక్షయనంగవి రాజు మెచ్చుచున్॥

గీ॥ వైశ్యరత్నంబుతోడఁ దత్పట్టణంబుఁ
జొచ్చి హరిభక్తిమార్గంబు చొప్ప జ్ఞాన
భూతివైరాగ్యసౌఖ్యంబు బూసగ్రుచ్చి
నట్లు బోధించుచుండె నవ్యాహతోక్తి॥

కొన్నాళ్ళగతినుండి యన్నగరమున్ గూఢజ్ఞముం జేసి ప్రాం
చన్నిరంధ్రయశస్సుధాసుకవిరాట్చంద్రుండు స్వగ్రామవీ
థు న్నేఁగొన్న నెఱింగి వైశ్యమణి బంగారంబు రత్నావళుల్
మున్నౌవానిని శిష్యకోటి కిడి యామోదమ్ముతో భక్తితో॥

పనిచెను మీఁద వచ్చునెడ బాటను వైశ్యభటుల్ ధనాహృతి
చ్చను గనుగాన కాసుకవిచంద్రునిచేతులుఁ గాళ్ళుఁ గోసి బో
రన విపసత్వయుక్త మగునట్టి యొకానొకపాడునూఁతిలో
నను బడవైచి యేగిరి ధనంబిల నొంతబుసేయ దారయున్॥

కవిమణి యంత దైవవిధి కంజభవాదులకేని దాటఁగా
వవునొకో యంచు నెంచి తనయాత్మ వినిశ్చలవృత్తి రాధికా
ధవు పదపద్మయుగ్మముచఁ దార్కొనఁ జేసి సమాధినిష్ఠుఁడై
రవిమయియందుఁజీఁకటిఁదిరస్కృతిఁజేయుచునుండెఁగ్రొత్తగన్

గీ॥ వేఁణువూదినట్లు వెలయించు నాకవి
కంఠగానమునకుఁ గదలిలేచి
పడగవిప్పి యాడు ఫణులు శిరోమణి
ప్రభ లయత్నముగ నివాళులిడఁగ॥

గీ॥ అట్లు జయదేవకవి బావియందుఁ దాను
తెగిపడిన నింటనుండినపగిదిఁ గృష్ణ
గానలీనాత్ముఁడై యుండెఁ గాలవశత
నెనసె నచటికి వింధ్యదేశేశ్వరుండు॥

ఆ॥ చేరి పాడుబావి శ్రీమణికాంతిరిం
ఛోళి వెలయ నరుణు చొప్పుఁ జూపు
కవికులేంద్రుఁ గాంచి కంప మాశ్చర్యంబుఁ
బ్రమద మెదను బొదలఁ బలికె నిట్లు॥

ఆ॥ ఓమహాత్మ! యెవ్వఁ డేమికారణమున
నిన్నిటులఁ బొనర్చె నెమ్మి గదురఁ
దెల్పు మన్నఁ దెల్పె తేటల దీవి నా
భవము యిట్టి దనుచు బదులు సెప్పె॥

విని యారాజెదఁ బొంగి యిట్లు వలదా వేత్తృత్వమన్నఁ దరఁ
దను హింసించినవానిఁ జెప్పఁ డిక నీధన్యాత్ము సాంగత్యల
బ్ధిని నేఁగాంచెద బాధమోక్షమనుచున్ వేఁజేర్చె ధామమ్ము శ్ర
ద్ధ నొగిం దావినుచుండె లక్ష్యమిడి తద్ధర్మంబు లశ్రాంతమున్॥

ఆకవి చెప్పినట్లు తనయండకుఁ జేరినవారి నందకృ
ష్ణాకృతి నెంచి సేయుఁ బ్రమదాంబుధిఁ దోఁగి సువర్ణపూజయా
లోకము వారిపాదములలోఁ దిరుగాడఁగఁ జేయు నిత్య మి
ట్లైకడలెక్కఁగాఁ బ్రథిత యానృపుచెంతకు సాధువృత్తితో॥

ఆ॥ మున్ను తన్నుఁ గోసి చన్న వైశ్యనిభటు
లతిథికోటిఁ జేరి యరుగుదేర

సుకవి గాంచి చెప్పె క్షోణీశుతో నింత
వార లింతవఱకు రారు రారు॥

క॥ వీరికి విశేషపూజలు
శ్రీరమణుని నిలిపి నీదుచిత్తము నందున్
వేరచియింపు తరింతువు
భూరమణా ? యనిన నట్లపూజించి యటన్॥

క॥ ధనకనకవస్తుమణి వా
హానములుఁ బరిజనము నిచ్చి యంపించి యటన్
చనునెడ నృపభటు లాదొం
గనిరాబారులను భక్తి కడలుగొనంగన్॥

అందఱికన్న నెక్కుడుగ నారసె మాకవి మిమ్ము మీరు వీ
రెందయినన్ సుహృత్త్వమువహింతురె తెల్పుఁ డటన్న నేర్పుగాఁ
దొందరతొట్రుపాటులేక తమతోయము తెల్పిరి వక్రపద్ధతిన్
ముందును వెన్క జూతురొకొ మూర్ఖులు గాఢతమఃపరీవృతిన్॥

క॥ ఆమే లెదనుంచియ మా
కీ మేలొనరించె నన్న నిరువయ్యలుగా
భూమి పెఠాలున వీరిలెన్
తో మూర్ఖులు కూలిరందుఁ దునియలుగాఁగన్

ఆ॥ అట్టులగుట నెఱిఁగి యాకవిరాజు చిం
తించి కృష్ణ ! మున్ను తృణ్యరూపు
గొన్నయసుర కిడవె పెన్నిధియుగుముక్తి
వీరి నట్లతేర్పవే దయాబ్ధి !॥

సీ॥ అని యార్తుఁడయి సర్వ మాత్మఁగాఁ దలపోయు
మహితాత్ముఁ, డతఁడు నెమ్మదిని బొగడ
హరి తనవాసమ్మునందుఁ జేర్చెను వారి
నాకవి కెప్పటియట్ల యంఘ్రి
కరము లొప్పఁగఁజేసె గగనమండలమున
సురదుందుభులు మ్రోఁగె సురకవీంద్రు
వాఙ్మయపుష్పప్రవర్షంబు లొప్పెను
గంధర్వగానంబు గ్రమ్మె దెసలఁ

గీ॥ బద్మగంధమ్ములను వీఁచెఁ బవనశిశువు
భక్తులెల్లరు రోమాంచభరితు లైరి
వింధ్యదేశాధిపతియుఁ గర్వించె నిట్టి
కవి సహాత్వంబు నాకబ్బెఁగా యటంచు॥

అంతన్ భూపతి మున్నె తా సుకవిజాయాదివ్యమాహాత్మ్య మ
శ్రాంతమ్మున్ వినుచుంటఁ బత్నిని కృతార్థం జేయఁగా నెంచి యే
కాంతమ్మం దోఁగి నిందుబిల్వకవికిన్ గైమోడ్చి ప్రార్థింపఁ ద
త్స్వాంతాభీష్టము గుర్తెఱింగి యిడె నాజ్ఞన్ వేత్త భూభర్తకున్॥

ఆదట బిందుబిల్వమున కానృపరత్నము తాన యేఁగి శి
ష్యాదరవృత్తిఁ దత్కవికులాగ్రణిపత్నికి భర్తృవృత్త మా
హ్లాదముతోడ విన్చె విని యాసతియున్ రథమెక్కెఁ బద్మప
ద్మాదరహాసచంద్రిక రథస్థమణిఘృణి మేల మాడఁగన్

గీ॥ వింధ్యదేశాధిపతి యంత వేడ్కతోడఁ
జేర్చె జయదేవకవిరాజు చెంత కింతి॥

మిన్న పద్మావతీదేవి మెఱుఁగువోలెఁ
దళ్కుమని యామెయును నాత్మధవుని కెఱఁగె॥

గీ॥ అంతఁ దద్భావబంధసిద్ధాంతమే మొ
కవియుఁ గవయిత్రియును గొన్నిగడెలు చూచు
కొనిరి యొండొరు వర్ణించెఁ గ్రొత్తయమృత
ధార ధన్యతఁగాంచె వింధ్యప్రభుండు॥

నిజశుద్ధాంతముఁ జేర్ప నెంచి కలికీ! నీ విందురాఁగోరె నీ
బుజమార్గానుచరుండు కావున సతీవృత్తమ్ము రాధామనో
బుజమత్తాళికథాళిగానమును సమోన్మదస్థితిన్ ధర్మపు
ప్పుజసౌగంధ్యముఁ దత్సతీవితతికిం జక్కం బ్రబోధింపుమా॥

క॥ అనె నటఁ బద్మావతియును
జనవరుశుద్ధాంతమునకు సతులిరుగడలన్
వినయవిధేయత వీవన
లను విసరుచు రాఁగ నేఁగెఁ లక్ష్మియుపోలెన్॥

ఒకదిన మొక్కధర్మము సముజ్జ్వలవాగ్భణితుల్ చెలంగఁగా
సుకముగఁ దేటతెల్లముగ శోభనగీతుల నెల్లధర్మముల్
ప్రకటమొనర్చె రాట్సతులు భారతి మమ్ముఁదరింపఁజేయ భూ
మికి నిటువచ్చెనంచు మది మెచ్చుచుఁ గొల్చుచునుండి రాదృతిన్॥

గీ॥ ఒక్కనాఁ డట రాట్సతు లోలిఁ గొలువ
నొప్పెఁ బద్మావతీదేవి మెప్పుగాంచి
ఇట్టులుండఁగ నొకభటుం డేగుదెంచి
తెలిపె నొకవార్త రాట్పత్ని యులికిపడియె॥

గీ॥ చెలులు పరితాపమందిరి చీలెఁ గొల్వు
నుండెఁ బద్మావతీదేవి నిండుకుండ
యట్టు లల్లాట కరయక యప్పురంధ్రి
పలికెఁ బద్మావతింబిల్చి పట్టువట్టి॥

తమ్ముఁడు మ్రగ్గెనమ్మ యటఁ దత్పతి తోడుగమించె నన్నవా
క్యమ్మును విన్నమాత్రమున నందఱు నావలె నీరుగాఁగ నీ
వుమ్మలికంబు నంతయిన నూనవు లో నిటులొప్పునొక్కొ మా
యమ్మరొ! యన్న నవ్వి యను నాకవిరాజపురంధ్రి యాగతిఁ॥

సీ॥ కాలవశంబులై గతములౌ మేనుల
కేడ్చిన లాభమేమిటొ పురంధ్రి!
వగపుజేర్చినగుండె వ్రయ్యలౌఁ గావున
నద్దానిఁ జేరనీ యదు బుధాళి
పతియూర్పఁ దనయూర్పు జతసేయవలెఁ గాక
చిచ్చునంబడుట ప్రసిద్ధవిధియొ
కలవారు లేనివా రిలనొక్కరూపగా
మృత్యుదంష్ట్రికు పటాత్కృతికరినకు

గీ॥ తత్త్వ మిదియన్న విని మదిఁ దగిలి రగిలి
కాల్చుచింతాగ్నిశమియింప గాఢభక్తి
మ్రొక్కె పద్మావతికి రాజ్ఞి మోదమూనె
తొంటియటు లట్టులయ్యె లోఁదొలుచు వికృతి॥

చెప్పుటకేమి ధర్మములు చేయవలెంగద యొక్కఁడేని నం
చప్పుడ కొల్వుకూటమున కంపి యొకానొకచారు మంత్రివా

గప్పుడిఁబిల్చి చెప్పెఁ గథనంతయు నాతఁడు నేఁగి రాలినాఁ
డప్ప కవీంద్రుఁడంచుఁ గబురంపెను మేడకు దీనవాక్కులన్॥

గీ॥ రాజపత్నులమంగళారావమెసఁగఁ
జుట్టుకొనుటకున్నె యాబిట్టుపలుకు
నాలకించిన తోడఁ బద్మాయతాక్షి
కూలెఁ బద్మావతీదేవి తూలిరాజ్ఞి॥

ఏమీ యీగతియయ్యె నక్రమముగా నేనాపరీక్షించుటే
భామారత్నము బుద్ధిలోపమున సంపద్గర్వరేఖం గటా
స్వామిద్రోహ మొనర్చితిన్ నిలువగా శక్యంబె పాపమ్మన్నఁబో
దే మొండింబడి ప్రాణముం దెరువులేదే యంచు భూమింబడెన్॥

ఆ॥ ఎఱుకయయ్యె జేని కెల్లవృత్తాంతంబు
మదిఁదలంచి తానె మగ్గఁదలఁచి
సుకముగా నెసంగుసుకవి శ్రీజయదేవు
చరణయుగళి కెత్తిఁగి సన్నుతించి॥

కవిరాజోత్తమ! యాత్మనైక్యపడ నాజ్ఞాపింపుమీ నన్ను నే
భువినున్న న్విపరీతము ల్పొడముఁబోవున్ ధర్మముల్ మర్మముల్
రవులున్ గాన ననుగ్రహింపు మసిధారాజిహ్వకంజాచె నం
చు విధిం జూపినఁ జూచి గుత్తెజేఁగి వాక్శుద్ధిం గవీంద్రుండనున్॥

తప్పేమున్నది రాజ! నీయెడను శుద్ధాంతమ్మునన్ గుర్తుకై
యవ్వాబోణి యొనర్చె నట్టు నది యొప్పె దీనికై యీగతిన్

తొప్పంజెల్లునె శాంతిఁ జేకొను మెదక్ రూధాళియా! రాధికా
సుపూజ్యా న్నిరతమ్ము నిల్పు మది సంశుద్ధప్రవత్తిన్స్ఫురన్॥

క॥ అనుచుం దగునోరిమికూ
ర్మి నితాంతవినిర్మలతయు మెయికొన నొప్పన్
జనతారంజనచణమో
హనపావనగానసుకవితాకృతి యంతన్॥

సీ॥ స్థాయిహాయికి మెక్కి తమకులంబున పులుం
గని గండుకోయిల లలముకొనఁగ
రాగానురాగస్వరమ్ముచందమునకుఁ
జే నున్నవీణెయు సిగ్గుఁజెంద
ననుపదపదశుద్ధి కలరి 'బలేబలే'
యని మహాకవులు జోహారు లొసఁగ
ప్రతిభాలవాలాంకురత్కల్పనాకల్ప
లత సరసాళిఝంకృతుల సాగియ

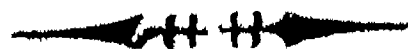
గీ॥ రాధికామాధవులఁగూర్చి రసములొప్ప
'గీతగోవిందమును' బాడెఁ గేయములుగఁ
బద్యములు మేళవించి తత్పరతమీఱి
యంతఁ బద్మావతియు లేచి యడివుఁ గొలిచె॥

గీ॥ విరులవాన లొప్పె వినువీధి నయ్యెడ
నిలిచి సాధనముల నిష్ఠ వినిరి

అబ్రబముగను కిన్నరాదులు తమపూవుఁ
బోండ్లతోడఁ గవిని పొగడికొనుచు॥

శ్రీనారాయణులే జగత్తరణముం జేయంగ నేతెంచె నీ
మేనుల్దాల్చి యటంచు భూపతి మణుల్ మేలైన భూషావళుల్
తావర్పించి యొసంగి పంచెఁ గవిరత్నంబుల్ సతీయుక్తముల్
దీనిం బాడిన విన్న మాధవుఁ డిడుల్ దీర్ఘాయురారోగ్యముల్॥

(ఇది జయదేవచరిత్రము)

శ్రీ సాంధ్ర గీతగోవిందకావ్యము

—♦ యమునా పరిసర ప్రకృతి ♦—

క॥ శ్రీలీలాగమనాంచ
ద్వాలపవనకేళి కాథవనదగవింద
వ్యాలోలవీచి యమునా
కూలప్రోద్యత్తమాలకుంజము పొంతన్॥

సీ॥ అల్లనఁదలపించియము చలించుచుఁ దావి
మలయానిలుని శేవి మఱుగు దెలుస
వెలుఁగుల వెలయించు వీనులకొన రవల్
తెలివి తేటల బాట దిటవు వఱుపఁ
గెంపుల ముత్యాలఁ గెరలించు చిఱునవ్వు
ప్రాభవమ్మున హొయల్ బయలువఱుప
కనకమ్ము గురియు శృంగారంపు మైచేల
భంగమ్ము లేనిమెఱుంగు నెఱప

గీ॥ కవితరత్నాంగుళీయకకరమునందు
కరము రాణించు మురళికాల్గరఁచు ఆవళి
బూని యొయ్యారము వినోదమును నెసంగఁ
గృష్ణనాయకుఁ డొకవితర్దిం జెలంగి॥

గుంపుగ నిమ్ముఖాంబుజముఁ గ్రోలఁగఁ గూడియు మేమునాసికా
చంపక మెంచి వెన్క కటు సాగితి మెట్టులు వచ్చిరావాలె నీ
తేంపుల తేఁటియంచు నొకతీరయి కుంతల బంభరమ్ముల
ట్లింపుగఁ జుక్కకస్తురి రహింపఁగఁ జేయఁగఁ దావులెల్లెడన్॥

గీ॥ మేలినీలాలసరముల లీల లోలిఁ
జాలుకొనఁ జేయు తరగలచాలు నల్ల
కల్వపూచాందినీ లొప్పుకప్పువాఁక
పొలుపు చెలికానికిం జూపి పలికెనిట్లు॥

గీ॥ కంటె నెయ్యుడ ! యీనిమ్నగామతల్లి
దివ్యరూపంబు వింటె యేతెంచు మధుర
తరనినాదము సోకెనే తనువు పులక
రింపఁగాఁ జేయుచల్లఁదనంపు పెంపు॥

సీ॥ తోయజపత్త్రిపాథోలవంబులపేరఁ
జాలుగా ముత్యాలు సంతరించి
నవనవలాడు చెందొవలచాల్పేర ని
గ్గులు మొలతేసు కెంపులు లగించి
వానీరపత్త్రిసంతానమ్ముపేరను
మరకతరేఖికల్ పెరయఁ గొలిపి
ఇందందు మూఁగు నిందిందిరమ్ములపేర
నింద్రనీలమ్ముల నెలయఁ దాపి

గీ॥ సహజశిల్పకలావిశేషములు తనరఁ
బఱచినది నాఁచుపేరి తివాచి యదిగొ
రాజరాజులమున్ హజారములనేనిఁ
గానఁబడ దిట్టి దెందు జగమ్ములందు॥

సరసిజపీఠులందునఁ బచారొనరించుచు నల్లనల్లనన్
శిరముల నోరగానిలిపి చెంగులువెట్టుచుఁ దూఁటికాఁడ నోం

డాసఁ దిలకించుచుం బులుఁగు గోపాలి కాఁడ! కనంగనయ్యెడున్
గలుగుచు గట్టుకొన్న త్రిజగంబుల మోహము రూపు లౌనన్ ॥

సీ॥ ఈఁదుచున్నవి చూడు మెత్తిశోఁకలు మోర
లల్లవే యాల్మొద లవలనుండి
పరుగెత్తుచున్నవి తెరచావ లెత్తుటఁ
బల్లెకారులు మెచ్చుపడవ లవిగో
నడచుచుండిరి వారె నడరేవు తెరవన్ను
చేఁగట్టుకొండ లోఁతాగి తెలిసి
కురియుచున్నవి దరితరులు పూఁదేనియల్
భ్రమరేశ్వరాభిషేకము రహింప

సీ॥ నుండి యుండి యవే పొర్లు చుండె మీలు
చెంపకుం జేరెఁడౌ కంటిసిరి కోటార్లు
అల్లవే జల్లులాడెడు నళులు రేఁగఁ
గుంజరమ్ములు ఘుంకారఘూర్ణితములు॥

సీ॥ ఇప్పుడిట మేనినొలయుపయ్యెర యదేమొ
మంచిగంధముఁ బన్నీరు నించి చిల్క-
రించులాగయి హాయి గల్పించె మిత్రుల
సౌరభంబు గుబాళింప సంగడీఁడ ॥

సీ॥ తొలిఁదామరలతావి దొంగిలించినవాఁడు
దొంగిలింపండె చేతోధనమ్ము
వలివపయ్యెదలను పాయఁదట్టినవాఁడు
పాయఁదట్టండె లజ్జాయవనిక
ననిచియేనుఁగవలె నడవ నేర్చినవాఁడు
నడుప నేరండె ధ్యానంపనమున

వేడ్కఁ గేళీసరోవీచు లూపినవాఁడు
నూఁపఁడే త్రిజగమ్ము లుబ్బుపోయి

గీ॥ కనదఖిలలోకసంస్కార కారణుండు
మలయభూధరశృంగస మాగతుండు
సకలవల్లినటీనట చక్రవర్తి
దక్షిణానిలుఁ డొప్పి యిత్తటినివజ్ఞ॥

♦ స ప్త స్వ ర ప్ర కృ తి ♦

(స) షడ్జము)

ఓంకృతినంటికంతమటు లోరగఁజేయుచు నిక్కువెట్టుచున్
గ్రేంకృతు లాచరించుచును గ్రేవల వెన్నెలమొల్కచూడులన్
బింకముఁ జూపుచున్ సఖుఁడ! విశ్వచుఁ బ్రించియ మిన్నదీతటా
లంకృతమైనమా పికోన లాస్యమొనర్చుచు నెమ్మిఁ జూచితే॥

(రి) ఋషభము)

రహిఁ నొక్కల్వుడుబీఁటిమేఁతకడుపారన్ మేసి శృంగాగ్రమున్
ముహురుచ్చాలవ మంద జంకెలిడుచున్ ముద్దైనపెన్మూఁపుతో
వహిరోమంథము వేయుచున్ వృషముదే పన్నుండెనిమ్యేటిపాం
త హిమస్వచ్ఛతనుద్యుతుల్ తతశరద్వైశద్యముం జూపఁగన్

(గ) గాంధారము

మసృణవిభిన్నకజ్జలము మాద్రి తనుచ్ఛవి కన్నెజల్వినన్
షుసలక మాటికి స్వగరుమా విచివుల్లను మేసి బాలకుల్
కనరుకొలఁదిఁ గోయనచుఁ గర్ణరసాయన మైనగానమున్
పొసఁగఁగఁజేన్చుచున్న దదెముద్దుగఁజూడుముగండుకోయిలన్॥

(ద) ధైవతము

సీ॥ సెలవుల వెడలించుచిఱునుర్వుతుంపురల్
నీలపాత్రికమీఁది పాలుద్రోయ
పలుచని నెమ్మేనఁ బ్రభవించుసుచ్ఛాయ
లలితంపుఁబండు వెన్నెలలు గాయ
నిడుదజాల్మోడమోము నెఱిగాంచి కిన్నరుల్
కిన్నెరల్ సారించి సన్నుతింప
ధావన వేగ విద్యాపాండితీశక్తి
దండిగుండియ బారునిండు నొడువ

గీ॥ గాలితాకున కేనియుఁ గర్ణయుగళి
నిక్కవెట్టుచు నకిలించు చక్కఁజముగ
కుచ్చువాలమ్ము మడమల గునిసియాడ
వచ్చుచున్నది కంటె వార్వంబు సఖుఁడ!॥

(ని) నిషాదము

నిఖతుండాగ్రము సామ గజ్జవలెఁ బూనిక్కన్నల్గడల్ద్రిప్పచుఁ
గుజ ముల్లీలఁ బెకల్చుచు న్నిజతనూగోళమ్ము ఘీంకారగ
ర్జఁ జెలంగింపఁగ రాజకీవి నడఁజేరన్వచ్చె (శ్రీ)రాజవే
శ్మజయస్థానము చూచితే గుణనిధీ! మత్తేభచూడామణీ॥

గీ॥ ఎల్లరకములయాకుల నెగసిమేయు
చఱుతఁ జిఱుగంట మ్రోయంగఁ గుఱుచతోఁక
కదలఁ గర్ణాంతరము, ఖురాగ్రమునఁ గోకి
కొనుచు నున్నదియదె కనుంగొంటె యజము॥

మధ్యమము

క॥ చిఱుగఱులన్ విద్రుచుచుఁ గ్రి
క్కిఱియించుచుఁ గుతుకసాచి క్రేవలఁ గని వా
తెఱచుచు నఱచుచు నెఱలం
గఱచుచు విహరించుచుండెఁ గ్రౌంచము కనితే॥

వేణువు

ప్రీలినబోలుగొట్టముల వెల్వడునాదము వింతవాద్యముల్
మేలుకొనంగఁ జేయు బలిమిం బస రుట్టిపడంగఁ జేయుచున్
బాలకులట్లు చుట్టుకొని ప్రలకపున్నిడు మోసలొప్పఁ గాఁ
గోల లొసంగు నీవెదురు గుమ్ములు చూచి తెయోసుహృన్మణీ.

గోవర్ధనగిరి

సెలయేళ్ళం బరుకుంజపుంజముల విస్తీర్ణప్రదేశమ్ములన్
లలితస్నిగ్ధసమగ్రశాద్వలములన్ రంజిల్లి యా మేలుక
ట్టులు నల్వంకల నేర్పరించి పలెవాటుంగూర్చ సూర్యప్రభల్
తలపైకెత్తుచుఁ బిల్చుచున్నయది యోతద్గోత్ర మీక్షించితే.

క॥ అని యిటు యమునాపరిసర
మునఁ దనరెడు ప్రకృతి మురువు మోహనముగఁ జ
క్కని శైలిని వర్ణించుచుఁ
జనె హరి చెలికానితోడ సదనమ్మునకున్॥

క॥ ఆదట నొకనాఁ డా హరి
మోదాంబుధి రాధ తాను మునిమాపున సు
(శ్రీ) దఁగళిందను జేరుట
సాదరుఁడై తెలిసి నందుఁ డనె రాధికతో॥

(శ్రీ) (శ్రీ) (శ్రీ)

శ్రీరస్తు

శ్రీ సాంద్రగీతగోవిందకావ్యము

ప్రథమ సర్గము

జయదేవ మహాకవి ప్రశంస

శ్లో॥ వాచః పల్లవయ త్యుమాపతిధర స్సందర్భశుద్ధిం గిరామ్
జానీతే జయదేవఏవ శరణః శ్లాఘ్యో దురూహద్రుతేః,
శృంగారో త్తరసత్ప్రబంధరచనై రాచార్యగోవర్ధన
స్పర్ధీ కోఽపి న విశ్రుత శ్శ్రుతిధరో ధోయీ కవిక్ష్మాపతిః॥

మంగళాచరణము

శ్లో॥ 'మేఘై ర్మేదురమంబరం,వనభువశ్శ్యామా స్తమాలద్రుమైః
న క్తం భీరు రయం త్వమేవ త దియం,రాధే!గృహం ప్రాపయ!'
ఇత్థం నందనిదేశత శ్చలితయోః ప్రత్యధ్వకుంజద్రుమమ్
రాధామాధవయో ర్జయన్తి యమునాకూలే రహఃకేళయః॥

సీ॥ అల్లిబిల్లిగ శబ్దపల్లవంబులఁ గూర్పఁ
ప్రఖ్యాతిఁ గనె "నుమాపతిధరుండు
శృంగారకావ్యనిర్మితి రసపుష్టిఁ జే
ర్పడసె "నాచార్యగోవర్ధనుండు"
సద్భావచంద్రిక శారదసంపత్తిఁ
దనియించె 'శరణసత్కవివిభుండు'
కవిలోకమునను శాత్రవశబ్ద మొందును
శ్రుతిఁ జేర్చ కలరెను 'శ్రుతిధరుండు'.

"ధోయి" కవిరా జనంగ మంతఁ గనెఁ గడల
నిందఱవిశేషములెకాక యంద మెఱిఁగి
శబ్దసందర్భశుద్ధిన్ ప్రశస్తిఁ గాంచెఁ
బుడమి 'జయదేవకవిరాజు' బుధులమోజు॥

కరిమ్మౌన్ మబ్బులుమింటమెండుగవనుల్లానుంగులన్నారొక్కనున్
జిమ్మంజీఁకటిరే భయస్థుఁ డితఁ డిల్సేర్పన్దగున్ నీవ వే
గమ్మౌ, రాధ! యటంచునందుఁడనుపన్ గాళిందిఁగుంజంబులన్
నెమ్మింగేళిఁజరించు రాధహరియున్ నిండించుతన్ బ్రేమమున్ । 2

శ్లో॥ వాగ్దేవతాచరితచిత్రితచిత్తసద్మా
పద్మావతీచరణచారణచక్రవర్తీ
శ్రీవాసుదేవరతికేళికథాసమేత
మేతం కరోతి జయదేవకవిః ప్రబంధమ్॥

శ్లో॥ యది హరిస్మరణే సరసం మనో
యది విలాసకలాసు కుతూహలమ్
మధురకోమలకాన్తపదావళీం
శ్రుణు తదా జయదేవసరస్వతీమ్!॥

గీ॥ [1] పలుకువెలఁదికిఁ జిత్రశిల్పములసౌధ
సీమగా మది పద్మావతీమహిళయు
వెరవున నటింప "గీతగోవిందకావ్య"
మొకటి రచియించు జయదేవసుకవిరాజు॥ 3

గీ॥ శ్రీహరిధ్యానమున మది చెంగలింపఁ
గలలను విలాసముల గుతూహలము గలుగ
మృదుమధురకాంతపదముల మిళిత మైన
సుకవిజయదేవకవితను సుజన! వినుము!॥ 4

1 పాఠాంతరము:- వాణిపాదములద్దిన భావసౌధ

ప్రమోదదామోదరమ్ - దశావతారకీర్తిధవళమ్

మాలవరాగః - రూపకతాళః

ప్రళయపయోధిజలే ధృతవా నసి వేదం
విహితవహిత్రచరిత్ర మఖేదమ్
కేశవ! ధృతమీనశరీర! జయజగదీశ! హరే! (ధ్రువమ్) 1

క్షితి రతివిపులతరే తవ తిష్ఠతి పృష్ఠే
ధరణిచరణకిణచక్రగరిష్ఠే
కేశవ! ధృతకచ్ఛపరూప! జయజగదీశ! హరే!॥ 2

వసతి దశనశిఖరే ధరణీ తవ లగ్నా
శశిని కళఙ్కకలేవ నిమగ్నా
కేశవ! ధృతసూకరరూప! జయజగదీశ! హరే!॥ 3

తవ కరకమలే నఖ మద్భుతశృఙ్గం
దళితహిరణ్యకశిపవరభృఙ్గమ్
కేశవ! ధృతనరహరిరూప! జయజగదీశ! హరే!॥ 4

ఛలయసి విక్రమణే బలి మద్భుతవామన !
పదనఖనీరజనితజనపావన!
కేశవ! ధృతవామనరూప! జయజగదీశ! హరే!॥ 5

క్షత్రియరుధిరమయే జగ మపగతపాపం
స్నపయసి శమితభవతాపమ్
కేశవ! ధృతభృగుపతిరూప! జయజగదీశ! హరే!॥ 6

సామోదదామోదరము - దశావతారకీర్తిధవళము

మాళవరాగము - రూపకతాళము

కడకడలిఁ దిరిగి కని తెచ్చితి శ్రుతులఁ
బడలకయే పల్లవాఁడన లీలఁ
కేశవా! ధృతమీనశరీర! జయజగదీశ! హరీ॥ 1

నిలిపితిగద పుడమిఁ బలుమూఁపునఁ గోనపై
బలువు మోచి గోగ్గాలు గననైపై
కేశవా! ధృతకచ్ఛపరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 2

పొలిచెను కొమ్ముచివరఁ భూమండలమెల్లఁ
నెలనడిమిని గళవలెఁ దగి చెల్లఁ
కేశవా! ధృతసూకరరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 3

ఎసఁగె నీ వ్రేల్గోరు ఎత్తయి పటుఘాటిఁ
కసిఁ జీలిచి రక్కసుఁ డను తేఁటిఁ
కేశవా! ధృతనరహరిరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 4

బలిని వంచించితివిగ అలముచు మూఁడడుగుల్
తోలిచి విమలపదజలముల సిలుగుల్
కేశవా! ధృతవామనరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 5

కడిగితి త్రిజగములఁ గవితాపము తలఁగఁ
పుడమితేండ్ల రుధిరాపగ సాగఁ
కేశవా! ధృతభృగుపతిరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 6

వితరసి దిక్షు రణే దిక్పతికమనీయం
దశముఖమౌళిబలిం రమణీయమ్
కేశవ! ధృతరామశరీర! జయజగదీశ! హరే॥ 7

వహసి వపుషి విశదే వసనం జలదాభం
హలహతిభీతిమిళితయమునాభమ్
కేశవ! ధృతహలధరరూప! జయజగదీశ! హరే॥ 8

నిన్దసి యజ్ఞవిధే రహహ! శ్రుతిజాతం
సదయహృదయదర్శితపశుఘాతమ్
కేశవ! ధృతబుద్ధశరీర! జయజగదీశ! హరే॥ 9

మ్లేచ్ఛనివహనిధనే కలయసి కరవాలం
ధూమకేతుమివ కిమపి కరాలమ్
కేశవ! ధృతకలికిశరీర! జయజగదీశ! హరే॥ 10

శ్రీజయదేవకవే రిద ముదిత ముదారం
శ్రుణు శుభదం సుఖదం భవసారమ్
కేశవ! ధృతదశవిధరూప! జయజగదీశ! హరే॥ 11

చల్లితి బలి దెసలన్ దశకంఠుని తలలన్
  ఎల్లరు దిక్పతు లింపన లీలన్
కేశవా! ధృతరామశరీర! జయజగదీశ! హరీ॥ 7

తాల్చితి నీలాంబరమున్ ధవళం బగు మేనన్
  మెల్చుటఁ జేరిన మిహిర జయయనన్
కేశవా! ధృతహలధరరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 8

తిట్టితి క్రతువిధులన్ నిగమాగమతతులన్
  పట్టిచూపి దయ పశువధగతులన్
కేశవా! ధృతబుద్ధశరీర! జయజగదీశ! హరీ॥ 9

తునిమితి మ్లేచ్ఛులను గత్తిని ఝళిపించి
  కనలి తోకచుక్కయన న్మించి
కేశవా! ధృతకల్కిశరీర! జయజగదీశ! హరీ॥ 10

విను! జయదేవకృతిన్ శుభమును సుఖదమ్మున్
  దెనుఁగున ఘనకీర్తి ధవళితమ్మున్
కేశవా! ధృతదశవిధరూప! జయజగదీశ! హరీ॥ 11

శ్లో॥ వేదా నుద్ధరతే జగ న్నివహతే
భూగోళ ముద్బిభ్రతే
దైత్యం దారయతే బలిం ఛలయతే
క్షత్రక్షయం కుర్వతే
పౌలస్త్యం జయతే హలం కలయతే
కారుణ్య మాతన్వతే
మ్లేచ్ఛాన్ మూర్ఛయతే దశాకృతికృతే
కృష్ణాయ తుభ్యం నమః॥

ఉ॥ వేదము లుద్ధరించి, భువి
వ్రేగు వహించి, ధరన్ ధరించి, దు
ర్వాదుని నుత్తరించి; బలి
వంచి, దురీశుల నొంచి, రక్కసుల్
మోది తెరల్చి, కాంచి హల
మున్, కృప బెంచి వధించి మ్లేచ్ఛులన్
ద్రోది దశావతారములు
పూనినకృష్ణ ! నమస్కరించెదన్॥ 5

హరివిజయమంగళాచారః

ఘూర్జరీరాగః – నిస్సారతాళః

శ్రితకమలాకుచమణ్డల! ధృతకుణ్డల! ఏ
కలితలలితవనమాల! జయజయ! దేవ! హరే॥ (ధ్రువమ్) 1

దినమణిమణ్డన! భవఖణ్డన! ఏ
మునిజనమానసహంస! జయజయ! దేవ! హరే॥ 2

కాళియవిషధరగఞ్జన! జనరఞ్జన! ఏ
యదుకులనలినదినేశ! జయజయ! దేవ! హరే! 3

మధుమురనరకవినాశన! గరుడాసన! ఏ
సురకులకేళినిదాన! జయజయ! దేవ! హరే! 4

అమలకమలదళలోచన! భవమోచన! ఏ
త్రిభువనభవననిదాన! జయజయ! దేవ! హరే! 5

జనకసుతాకుచభూషణ! జితదూషణ! ఏ
సమరశమితదశకంఠ! జయజయ! దేవ! హరే! 6

అభినవజలధరసున్దర! ధృతమన్దర! ఏ
శ్రీముఖచన్ద్రచకోర! జయజయ! దేవ! హరే! 7

తవచరణే ప్రణతా వయ మితి భావయ! ఏ
కురు కుశలం ప్రణతేషు జయజయ! దేవ హరే॥ 8

శ్రీజయదేవకవే రిదం కురుతే ముదం ఏ
మఙ్గళ ముజ్జ్వలగీతి జయజయ! దేవ హరే॥ 9

హరివిజయమంగళాచారము

భైరవిరాగము - త్రిపుటతాళము

శ్రితకమలాకుచమండల! ధృతకుండల!
విలతలలితవనమాల! జయజయ! దేవ! హరీ। 1

దినమణిమండలమండన! భవఖండన!
మునిజనమానసహంస! జయజయ! దేవ! హరీ॥ 2

మదయుతవిషధరగంజన! జనరంజన!
యదుకులనళినదినేశ! జయజయ! దేవ! హరీ॥ 3

సుభగకమలదళలోచన! భవమోచన!
త్రిభువనభవననిదాన! జయజయ! దేవ! హరీ॥ 4

మురమధునరకవినాశన! గరుడాసన!
సురకులకేళినిదాన! జయజయ! దేవ! హరీ॥ 5

నిమిసులజాకుచభూషణ! జితదూషణ!
సమరశమితదశకంఠ జయజయ! దేవ! హరీ॥ 6

శ్యామలజలధరసుందర! ధృతమందర!
శ్రీముఖచంద్రచకోర! జయజయ! దేవ! హరీ॥ 7

మేము నీ పదదాసులము అని తలఁపుము!
క్షేమము గూర్పు సంతతము! జయజయ! దేవ హరీ॥ 8

శ్రీజయదేవకవికృతము హరిగీతము
శ్రీజయముల నిడు హితము జయజయ! దేవ! హరీ॥ 9

శ్లో॥ పద్మాపయోధరతటీపరిరంభలగ్న
కాశ్మీరముద్రిత మురో మధుసూదనస్య
వ్యక్తానురాగ మివ ఖేలదనఙ్గఖేద
స్వేదామ్బుపూర మనుపూరయతు ప్రియం వః॥

శ్లో॥ వసంతే వాసంతీకుసుమసుకుమారై రవయవై
ర్భ్రమంతీం కాంతారే బహువిహితకృష్ణానుసరణా
అమన్దం కన్దర్పజ్వరజనితచిన్తాకులతయా
వలద్బాధాం రాధాం సరస మిద మూచే సహచరీ

గీ॥ కమలకౌఁగిట నొత్తిడిం గ్రమ్ముచనుల
కుంకుమపుఁబూఁత ప్రకటరాగాంకమట్లు
కలయికం దోఁచుచెమరుబ్బు కమలనయను
కఱకుబంగారుటురమిడుం గాఁత సిరులు॥ 6

గీ॥ తిరిగియు వసంతమునఁ గృష్ణు తెరవు గనమి
బండిగురివెందపూవులవంటి యువయు
వాళి వలఱేని సెగఁ గంద నడలు టరసి
ప్రాణసఖి, రాధికను జూచి, పలికె నిట్లు॥ 7

మాధవోత్సవకమలాకరః

వసన్తరాగః - యతితాళః

లలితలవంగలతాపరిశీలనకోమలమలయసమీరే
మధుకరనికరకరమ్బితకోకిలకూజితకుఞ్జకుటీరే
విహరతి హరి రిహ సరసవసన్తే నృత్యతి యువతిజనేనసమమ్
సఖి! విరహజనస్య దురన్తే॥ (ధ్రువమ్) 1

ఉన్మదమదనమనోరథపథికవధూజనజనితవిలాపే
ఆలికులసంకులకుసుమసమూహనిరాకులవకులకలాపే॥ 2

మృగమదసౌరభరభసవశంవదనవదళమాలతమాలే
యువజనహృదయవిదారణమనసిజనఖరుచికింశుకజాలే॥ 3

మదనమహీపతికనకదణ్డరుచికేసరకుసుమవికాసే
మిళితశిలీముఖపాటలపటలకృతస్మరతూణవిలాసే॥ 4

విగళితలజ్జితజగదవలోకనతరుణకరుణకృతహాసే
విరహినికృంతనకుంతముఖాకృతికేతకదంతురితాశే॥ 5

మాధవికాపరిమళలలితే నవమాలతిజాతిసుగంధౌ
మునిమనసామపి మోహనకారిణితరుణాకారణబంధౌ॥ 6

స్ఫురదతిముక్తలతాపరిరంభణముకుళితపులకితచూతే
బృందావనవిపినే పరిసరపరిగతయమునాజలపూతే॥ 7

శ్రీజయదేవభణిత మిద ముదయతి హరిచరణస్మృతిసారమ్
సరసవసన్తసమయవనవర్ణన మనుగతమదనవికారమ్॥ 8

మాధవోత్సవకమలాకరము

వసంతరాగము – యతితాళము

పల్లవి॥ హరి విహరించె వసంతమునన్

అనుపల్లవి॥ తరుణులతో నృత్యము జేయుచు మొగి విరహిజన
దురంతమునన్॥

రంగు హొరంగులవంగలతలను జెలంగుచుఁ బవ్యోరవి చెన్
భృంగఝంకృతులఁ గోకిలపంచమసంగతిఁ బొదరిండ్లను బొలిచెన్
పొంగెడు కోర్కులఁ బాంథజనమ్ములపాలఁతులదుఃఖము హెచ్చెన్
శృంగారంబుగ నెలదేం ల్లిగయుఁగ నెల్లెడఁ బొగడలువిచ్చెన్
కమ్మనికస్తురి గుమగుమ లొసఁగుచుఁ గానుగ లెల్లఁ జిగిర్చెన్
హుమ్మని యువహృదయమ్ముల మరునినఖమ్ములు
మోదుగలు తనర్చెన్॥ 3

మరుఁడనుదొరకిడుబంగరుగొడుగులకరణిఁ గేసరంబులు చెలఁగెన్
పొరిఁ దుమ్మెదకదుపుల మరునమ్ములపొదు లటు
పొదిరిపువ్వులు చెలఁగెన్॥ 4

సిగ్గులేనిజగములు గని నవ్వినచెలువునఁ గరుణాతరువు లొప్పెన్
నిగ్గుదేజి విరహుల కీటియలై నెగడి మొగలి తాపులగుప్పెన్
జాతులుగురిపెందలు మాలతు లాశలఁ బరిమళములు గొలిపెన్
చేతోభవదాసులైరి మునులును లేఁతలమాట యిఁకేమగుఁ
దెలుపన్॥ 6

అల్లిబిల్లిగఁ గురిపెందలు మాలతు లల్లె సతీపతియట్టుల్
చల్లనియమునాతటబృందావనసమతలముల సిరిపట్టుల్॥ 7
పదపదమున హరిపదసంస్మరణము పొదల వసంతసమయముఁ
బడము లెనిమిదిగగవిజయదేవుఁడు వర్ణించెనుసవరసమయమున్॥

శ్లో॥ దరవిదళితమల్లీవల్లి చంచత్పరాగ
ప్రకటితపటవాసై ర్వాసయ న్కాననాని,
ఇహ హి దహతి చేతః కేతకీగంధబంధుః
ప్రసరదసమబాణప్రాణవ ద్గంధవాహః॥

శ్లో॥ ఉన్మీల న్మధుగంధలుబ్ధమధుప
వ్యాధూతచూతాంకుర
క్రీడత్కోకిలకాకలీకలరవై
రుద్గీర్ణకర్ణజ్వరాః
నీయన్తే పథికైః కథం కథమపి
ధ్యానానుధానక్షణ
ప్రాప్తప్రాణసమాసమాగమరసో
ల్లాసై రమీ వాసరాః

శ్లో॥ అనేకనారీపరిరంభసంభ్రమ
స్ఫురన్మనోహారివిలాసలాలసమ్
మురారి మారా దుపదర్శయ న్త్యసౌ
సఖీసమక్షం పున రాహ రాధికా॥

క॥ అరవిరిమల్లియతీవెల
పరాగ మన్యాసెనలను వనములఁ దావుల్
పఱపి మొగలితావుల ద
గ్గఱచుట్టము మరునియూర్పు కరువలి వేఁచెన్॥ 8

చ॥ కవఁ గొనుతీపితావిఁ గొనఁ
గా నళు లూపెడు క్రొంజివుళ్లచా
ల్మివులరహించు మావులను
మేకొను కోకిలకాకలీధ్వనుల్
చెవులకు వేఁడిగాఁ దలఁపుఁ
జేరిన ప్రేయసి పొందువిందుగా
దివసము లెట్టులో వెడలఁ
దీయఁగజాలిరి పాంథు లామనిన్॥ 9

గీ॥ పెక్కు క్రేవఁతల కౌఁగిళ్లఁ జిక్కుకొనఁగఁ
జాలుశృంగారచేష్టల సక్తుఁ డయిన
మురళిగోపాలకృష్ణుని మురువు జూపి
ప్రేమ్మెలర్ ప్రాణసఖి రాధఁ గాంచి పలికె॥ 1

అష్టపది 4-సామోదదామోదర భ్రమరపదము

రామక్రియారాగః — యతితాళః

ప॥ హరి రిహ ముగ్ధవధూనికరే; అ॥విలాసిని!విలసతి కేళిపరే॥

చన్దనచర్చితనీలకళేబరపీతవసనవనమాలీ
కేళిచలన్మణికుణ్డలమణ్డిత గణ్డయుగస్మితశాలీ 1

పీనపయోధరభారభరేణ హరిం పరిరభ్య సరాగమ్
గోపవధూరనుగాయతి కాచిదుదఞ్చిత పంచమరాగమ్ 2

కాఽపి విలాసవిలోలవిలోచన ఖేలనజనితమనోజమ్
ధ్యాయతిముగ్ధవధూరధికంమధుసూదనవదనసరోజమ్ 3

కాఽపి కపోలతలే మిళితా లపితుం కమపి శ్రుతిమూలే
కాఽపిచుచుమ్బనితంబవతీదయితం పులకై రనుకూలే 4

కేళికలాకుతుకేనచ కాచి దముం యమునాజనకూలే
మఞ్జులవఞ్జులకుఞ్జగతం విచకర్ష కరేణ దుకూలే 5

కరతలతాళతరళవలయావళి కలితకలస్వనవంశే
రాసరసేసహ నృత్యపరా హరిణా యువతిః ప్రశశంసే 6

శ్లిష్యతి కామపిచుంబతి కామపి రమయతి కామపిరామాం
పశ్యతిసస్మితచారుతరామపరామనుగచ్ఛతివామామ్ 7

శ్రీజయ దేవభణిత మిద మద్భుత కేశవ కేళిరహస్యం
బృందావనవిపినే లలితం వితనోతు శుభాని యశస్యమ్ 8

రామక్రియా రాగము — యతితాళము

పల్లవి॥ హరి యిటఁ బొల్చె నొయారులలో॥
అ॥ విరివిగఁ గుతుకము విలాసము తమలో॥

మేనంగలపము మెడవనమాలయు, మిసిమిచేలకటి మెఱయన్
వీనులకుండలకాంతులు, చెక్కిలిఁ బెరయుచుఁ జిఱునగ
వొఱయన్॥ 1

గుబ్బెత యొక్కతె కూర్చి కవుంగిట గోవిందుని యనురాగమునన్
జొబ్బిలుపిల్లనగ్రోవికి నూటిగ సొగియఁబాడె రాగమునన్
ఒక్కతె యోరచూపులఁ బలుకోర్కులనూరించు ముఖాంబుజమున్
నిక్కపు గుఱితో నిలిచి మదిని ధ్యానించుచుండె శ్రీధ్వజమున్॥ 3
మెలఁత యొకతె యేమియొ చెలిఁ జెప్పెడు పోలుపునఁ జెక్కిలిఁ జేరి
పులకాంకురములు పొడమఁగ వీలుగ ముద్దిడెఁ దమకము మీఱి 4

యమునాజల కేళీలోలాత్మిక యయి ప్రబ్బలి పొదరింటన్
రమణి యొకతె లాగెను హరిచేలచెఱఁగు గనుచుఁ గ్రీఁగంటన్ 5

రాసరసంబున నొక చెలి యాడుచు రహిఁ గరతాళము లేయన్
భాసురమిది నా పాటకుఁదగెను సెబాసని హరియుం దనియన్ 6
ఒకతె హత్తునొడ, లొకతుక ముద్దిడు; నొకతియ తో రమియించున్
ఒకరితెఁ జిఱునగు మొగమున గనుఁగొను నొక్కతె
నటు ననుగమియించున్ 7

అబ్బురముగ బృందావనకృత శ్రీహరి కేళిరహస్యంబున్
గబ్బము నర్చెను జయదేవమహాకవి మేల్గలుగ యశస్యంబున్॥ 8

శ్లో॥ విశ్వేషా మనరంజనేన జనయ న్నానంద మిందీవర
శ్రేణీశ్యామలకోమలై రుపనయ న్నంగై రనంగోత్సవమ్
స్వచ్ఛందం వ్రజసున్దరీభి రభితః ప్రత్యఙ్గ మాలిఙ్గితః
శృంగారస్సఖి! మూర్తిమానివమధౌముగ్ధో హరిః క్రీడతి॥

శ్లో॥ నిత్యోత్సంగవసద్భుజంగకబలక్లేశా దివేశాచలం
ప్రాలేయప్లవనేచ్ఛ యాఽనుసరతి శ్రీఖండశైలానిలః
కిం చ స్నిగ్ధరసాలమౌళిముకుళా న్యాలోక్యహర్షోదయా
దున్మీలన్తి 'కుహూకుహూ' రితికలోత్తాలాః పికానాంగిరః

శ్లో రాసోల్లాసభరేణ విభ్రమభృతా మాభీరవామభ్రువా
మభ్యర్ణంపరిరభ్య నిర్భరమురః, ప్రేమాన్ధయా రాధయా
'సాధుత్వద్వదనంసుధామయ' మితి వ్యాహృత్య గీతస్తుతి
వ్యాజా దుత్కటచుంబితస్మితమనోహారీహరిః పాతువః॥

♦ జగము ల్రంజనవృత్తి సమ్మదసుధాసారమ్మునం దేర్చుచున్
దోఁగవ్రాసిగ్గుల మేనఁ గూర్చుచును జేతోజాత ముద్దీపమున్
మొగివ్రేఁతల్తమయిచ్ఛమైఁ గవుఁగిఁటన్నొక్కన్ముకుందుండు తాఁ
దగ శృంగారమురూపముం గొనినచందాన న్వసంతమ్మునన్ ॥11

చెదరక క్రమ్ముకొన్న పెనుచిల్వలు మ్రింగుటఁ గల్గుతాపమున్
వదలఁగఁజేయఁగా మలయవాయువు సాగెను మంచుఁగొండకై
సుదతిరో! మావిమొగ్గలనుజూచుచుఁ గొట్టకొటారుకొమ్మలన్
గుదిరి 'కువోకువో' యనుచుఁ గూయుచునున్న విగండుఁ
గోయిలల్ ॥ 12

విరియసలంకరించుకొని వ్రేఁతలు రాసమహోత్సవంబునన్
బరిసరమందు నిల్చినను బాళిని గాఁగిఁటఁ జేర్చి 'రాధ! నీ
తరసమయంబు నీదు ముఖతామరసం' బని ముద్దులాడఁగా
దరహాసనం బొనర్చెడునుదాత్తుఁడు ప్రోచుత శౌరి మెల్లరన్ ॥13

♦ పా:-ఉ॥ ఎల్లరహాయిగాఁ దొంగల నేలెడి శ్యామలకోమలాంగము
న్నెల్లి సనంగునుత్సవము బెంచి వ్రజాంగన లల్లిబిల్లి పై
నెల్లెడ స్వేచ్ఛఁ గౌఁగిలి రమించుచు లోవెలిప్రీతినొంద రహః
పల్లినప్రేమసార మన నామని ముగ్ధమురారి యాడెడిన్ ॥

ద్వితీయ సర్గః

అక్లేశ కేశవము

అ ష్ట ప ది – 5

శ్లో॥ విహారతి వనే రాధా

సాధారణప్రణయే హరౌ

విగళితనిజోత్కర్షా

దీర్ష్యావశేన గతాన్యతః,

క్వచి దపి లతాకుంజే

గుంజన్మధువ్రతమణ్డలీ

ముఖరశిఖరే లీనా

దీనాప్యువాచ రహ స్సఖీమ్॥

ద్వి తీ య స ర్గ ము

అక్లేశ కేశవము

అ ష్ట ప ది — 5

♦ మ. తను సాధారణ మైన ప్రేముడినిజ
త్తస్వామి వీక్షింపఁ గం
దినడెందంబునఁ గుంది రాధ తన యా
ధిక్యంబుఁ గోల్పోయి, చ
య్యున నచ్చోటును బాసి, తేం ట్లెగసి జు
మ్మంచుఁ దల న్మ్రోఁగ నా
కృ-నికుంజస్థలి దీనయై చెలికి నే
కాంతమ్ముగా నిట్లనుఁ॥ 14

♦ పా:-ఉ॥ అందఱ నొక్క-రూపుప్రణయాన వని స్వైరి గ్రీడఁగొల్పుచో
డింద నిజాధికత్వము కుటిల్లినయీర్ష్యఁ దొలంగి రాధ, పై
పొందికఁ దేంట్లకూటువలు "బొ"మ్మనఁబొల్చు నెదోనికుంజము
న్గందునఁ బొందిచాటఁ బలుకు న్దన నెచ్చెలికి పరిహాస్యముల్॥

అష్టపది – 5 – మధురిపు రత్నకంఠిక

(తోడి-ధన్యాసి-దేశాక్షరి-ఆది)

ఘూర్జరీరాగః – యతితాళః

ప॥ రాసే హరి మిహ విహితవిలాసం॥ అ॥ స్మరతి మనో మమ
కృతపరిహాసం॥

సంచరదధరసుధామధురధ్వనిముఖరితమోహనవంశమ్
చలితదృగంచలచంచలమౌళికపోలవిలోలవతంసమ్॥ 1

చంద్రకచారుమయూరశిఖండకమణ్డలవలయితకేశమ్
ప్రచురపురందరధనురనురంజితమేదురముదిరసువేషమ్॥ 2

గోపకదమ్బనితమ్బవతీముఖచుమ్బనలమ్భితలోభమ్
బన్ధుజీవమధురాధరపల్లవకలితదరస్మితశోభమ్॥ 3

విపులపులకభుజపల్లవవలయితవల్లవయువతిసహస్రం
కరచరణోరసి మణిగణభూషణకిరణవిభిన్నతమిస్రమ్॥ 4

జలదపటలచలదిన్దువినిన్దకచన్దనబిన్దులలాటం
పీనపయోధరపరిసరమర్దననిర్దయహృదయకవాటమ్॥ 5

మణిమయమకరమనోహరకుణ్డలమణ్డితగణ్డముదారం
పీతవసన మనుగతమునిమనుజసురాసురవరపరివారమ్॥ 6

విశదకదమ్బతలే మిళితం కలికలుషభయం శమయంతం
మామపి కిమపి తరఙ్గదనఙ్గదృశా మనసా రమయంతమ్ 7

శ్రీజయదేవభణితమతిసున్దరమోహనమధురిపురూపం
హరిచరణస్మరణం ప్రతిసంప్రతిపుణ్యవతామనురూపమ్॥ 8

ఘూర్జరరాగము - యతితాళము

వ॥ పసఁ గఱి సీతలఁ బరగి నగించుచు॥ అ॥ ఎసఁగు రాసహారి
నెదఁ బోరిఁ దలఁచు॥

తలయనువాల్చూపులుఁ జెక్కిలి చెవిఁగలయవతంసముకదలన్॥
బొలుపుగఁదియ్యనినా తెరముద్దుగ మెఱయుచు మురళియుఁ
బొదలన్॥ 1

కలికితురాయిగ నలకలపైని నెమలిపించియమును దిరుగన్
ఎలయు పలురకమ్ములరంగులతో నింద్రధనువు వలెఁబరఁగన్॥

పొంకపుమంకెనపూవు జగానిగ బింక మడఁచు కెమ్మోవిన్
లెంకగ గోపీజనతాధరసుధ లీలం గ్రోలుచు ఠీవిన్॥ 3

మైదాల్చినమణిభూషణకాంతులమఱుఁగుజీఁకటియుఁదొలఁగన్
బ్రోది వేలకొలఁదిగోపికలు తన్నొదుపఁగఁ బులకలు చెలఁగన్

కదలుమబ్బులనుబొదలు నెలఁదెగడునుదుటిచందనము మెఱయన్
ఉదుటిచాచులం దొత్తులమొఱపిడి నుక్కు తునక యెద విఱియన్

చెక్కులమణిమయకుండలకాంతులుచెన్నుగ నృత్యముసలుపన్
నొక్కుల బంగరుచేల గదియఁగ మనుజదనుజసురలు తలఁపన్

కడిమిమ్రానిఁ జేరియుండియడఁచుచుఁగలికలుషమ్ములభయమున్
ఎడఁదఁజూడ్కిననుమెచ్చఁ జేయుచురహింగలుగఁగవిస్మయమున్

హరిచరణస్మరణం బొనరుచుపుణ్యాత్ములలరఁగ శుభంబున్
విరచించెను జయదేవుఁడు సురుచిరహరి మోహనరూపంబున్

శ్లో॥ గణయతి గుణగ్రామం భామం

భ్రమా దపి నేహాత్తే

వహతి చ పరితోషం దోషం

విముంచతి దూరతః

యువతిషు వలత్తృష్ణే కృష్ణే

విహారిణి మాం వినా

పున రపి మనోవామం కామం

కరోతి కరోమి కిం!

♦ చ॥ నను విడనాడి వల్లవజ

నమ్మున గొమ్మల నూగుచుండినం

గనల దొకప్పుడేనిఁ గుతు

కంపడు దోసము లెన్న దెన్నుమే

ల్గానముల మాయకాఁ డనినఁ

గొంచియమున్ విన దీమనంబు శౌ

రి నె పలుమాఱుఁ దాఁ గలవ

రించుఁ, జెలీ!, యిఁక నేమిసేయుదున్

♦ పా:- మ॥ వ్యతిరేకించెడి నాకె నామది, వయస్యా!, నాతమి న్వీడి యు
న్నతతృష్ణన్బలకాంతల న్మలుఁగు కృష్ణస్వామినే కోరు స
మ్మతిఁ, గీర్తించు గుణాల, నేమఱియుఁ బెంపంబోదు కోపంబు ద
త్కృతదోషంబుల దవ్వొనర్చుకొని యెంతేన్పొంగు నెట్లోకదే!॥

అష్టపది 6 – ఆక్లేశ కేశవముంజరీతిలకము

గుణక్రియారాగః – ఏకతాళః

ప॥ సఖి!, హే కేశిమథనముదారం॥

అ॥ రమయమయాసహమదన మనోరథ భావితయా సవికారం॥

నిభృతనికుంజగృహం గతయా నిశి రహసి నిలీయ వసంతం
చకితవిలోకితసకలదిశా రతిరభసభరేణ హసంతం॥

ప్రథమసమాగమలజ్జితయా పటుచాటుశతై రనుకూలం
మృదుమధురస్మితభాషితయా శిథిలీకృతజఘనదుకూలమ్॥

కిసలయశయననివేశితయా చిర మురసి మమైవ శయానం
కృతపరిరంభణచుమ్బనయా పరిరభ్య కృతాధరపానమ్॥

అలసనిమీలితలోచనయా పులకావలిలలితకపోలం
శ్రమజలసకలకళేబరయా వరమదనమదా దతిలోలమ్।

కోకిలకలరవకూజితయా జితమనసిజతంత్రవిచారం
శ్లథకుసుమాకులకుంతలయా నఖలిఖితఘనస్తనభారం॥

చరణరణితమణినూపురయా పరిపూరితసురతవితానం
ముఖరవిశృంఖలమేఖలయా సకచగ్రహచుంబనదానమ్॥

రతిసుఖసమయరసాలసయా దరముకుళితనయనసరోజం
నిస్సహనిపతితతనులతయా మధుసూదనముదితమనోజం॥

శ్రీజయదేవభణిత మిద మతిశయమధురిపునిధువనశీలం
సుఖ ముత్కంఠితగోపవధూకృతం వితనోతు సలీలమ్ ॥

గుణక్రియారాగము — ఏకతాళము

ప॥ చెలి!, కూర్పుము హరిశృంగారలహరి

అ॥ వలపుంగవులగనిచాగకాఁడునామదివలపించెను మితిమీఱి॥

ఏకతమునఁ బొదరింట నుండ నే నెచటనొ తా మఱుఁగయ్యెన్
దూకొను బిత్తరిచూపులఁజూడఁగఁబైకొనుతమినవ్వనకయ్యెన్॥

సాగి సిగ్గు తల వంపఁగ నెలమిని జతురోక్తుల లోఁబఱచున్
సోగనవ్వుతో ముచ్చటాడఁగా సొబగుపిఱుదుచేలను దిగుచున్॥

ఇగురులసెజ్జను జేరఁగఁ గూరిమి నెదపయ్యెదఁ బవళించున్
బిగికౌఁగిఁటఁ జేరిచిముద్దిడుచోఁ బెదవితేనెఁగ్రోలునుగ్రోల్చున్॥

చొక్కనఁగను లరమూయఁగ నునుడా ల్చెక్కిలిఁ బులకలు పొడమున్
మిక్కుటముగ నొడలెల్లఁజెమర్పఁగ మేకొనుమరునాగడమున్॥

కోకిలపారావతముల యెలుఁగిడఁ గొకొక్కకము పరిశీలించున్
కూకటిపీడి విరులురాలఁగఁ గోర్గొనఁజాచులఁ గళికలనించున్॥

పదముల రతనపుటందెలు మొఱయఁగ భావజకేళులఁ బూరించున్
పొదలురవళిమణిమేఖల జాఱఁగఁ బూనికబరిఁగయిజుంబించున్॥

ఆనందమ్మున నమరియుండఁగా నరమోడ్పుఁగనుంగవ నొప్పున్
తా నవశం బయి తనులత తూలఁగ సూనశరున కిను మెప్పున్॥

రచియించెను జయదేవుఁడు రాధారమణీమణికథితమ్మున్
ప్రచురానందదలీలల శ్రీహరి రతిసుఖమును బ్రథితమ్మున్॥

శ్లో॥ హా స్త్రస్త్ర స్తవిలాశవంశే మనృజభ్రూవల్లి మద్వల్లవీ
బృందోత్సారిదృగంతవీక్షిత మతిస్వేదార్ద్రగణ్డస్థలమ్,
మా ముద్వీక్ష్య విలజ్జితం స్మితసుధాముగ్ధాననం కాననే
గోవిందం వ్రజసుందరీగణవృతంపశ్యామి హృష్యామిచ॥

శ్లో॥ దురాలోకస్తోక స్తబకనవకాశోకలతికా
వికాసః కాసారోపవనపవ నోఽపి వ్యథయతి,
అపి భ్రామ్యద్భృంగీరణితరమణీయా న ముకుళ
ప్రసూతి శ్చూతానాం, సఖి!, శిఖరిణీయం సుఖయతి॥

సీ॥ రత్నాంగుళీయకరమణీయకరపద్మ
ముననుండి మోహనమురళి జాఱ,
నిగనిగ జిగిడాలు నిలువనీడలు గూర్చు
చెక్కుటద్దమ్ములఁ జెమరు వాఱమోఁ
గఱుబోవు లొయ్యారమునఁ ద్రిప్పి పొందు పొం
దని వ్రేఁతలకును సన్నలఁబొనర్చి,
దంతకుట్మలముల దాచిన డాగక
చిఱునవ్వు వెన్నెల ల్చెంగలించె,
నన్నుఁ గనునంత బృందావనమ్ముపొంత
లజ్జఁ జెందుచు గోపవిలాసవతుల
నిలుచుఁగందోయి యెదుటను గలుగునోయి
యెనయఁ జేరఁడు చెలి! తల యెత్తఁ జింత ॥61

కను మూయించు నలంతిగుత్తుల నశోకంబుల్ ప్రఫుల్లాస్యముల్
పొనరంజేయు వలంతిపై కోలఁకులన్ బూఁదోటల న్జొచ్చి వీ
చిన యీవయ్యార వేఁచుచున్నది యెటేఁ జేరంగజమ్మంచుమా
గనలుల్ నిట్టల మైనమావి మొగడ ల్కారించుచుండన్ జెలీ! 17

శ్లో॥ సాకూతస్మిత మాకులాకులగళ
ద్ధమ్మిల్ల ముల్లాసిత
భ్రూవల్లీక మలీకదర్శితభుజా
మూలోర్ధ్వహా స్త స్తనం
గోపీనాం నిభృతం, నిరీక్ష్య గమితా
కాంక్ష శ్చిరం చిన్తయ
న్నంతర్ముగ్ధమనోహరం హరతు వః
క్లేశం నవః కేశవః॥

సీ॥ అంతరంగికభావ మల్లన వివరించు
చిఱువెన్నెలలు గాయు చిన్నగవుల
జలజలం దావిపూవులు రాలఁగునిసి నో
కప్పుఁబొంపడి పిడికిళ్ళఁ గొమ్ముదులను,
కనుబొమ లాన్పరించి గొనబుగా నొండొంట
హత్తి పైకెత్తినహస్తములను,
కలికి వాల్చూపులఁ గమిచి పగ్గములట్టు
లటు నిటు సూపునొయ్యారములను

గోపికల హృద్గతంబుల గుర్తెఱింగి
యేమియొ తలంచుచున్నట్టు లెసఁగి చూచు
వారికిం గ్రొత్త సూపుచు వఱలువాఁడు
క్లేశము లడంచుఁగావుతఁ గేశవుండు!॥

తృ తీ య స ర్గః

ము గ్ధ మ ధు సూ ద న ము

శ్లో॥ కంసారి రపి సంసార
వాసనాబంధశృంఖలామ్,
రాధామాధాయ హృదయే
తత్యాజ వ్రజసుందరీః॥

శ్లో॥ ఇత స్తత స్తా మనుసృత్య రాధికా
మనంగ బాణవ్రణఖిన్న మానసః
కృతానుతాప స్స కళిందనందినీ
తటాంతకుంజే విషసాద మాధవః॥

ముగ్ధ మధుసూదనము

గీ॥ వాసనాశూన్యుఁ డయ్యును వాసుదేవుఁ
డలముసంసారవాసనయందుఁ గట్టు
వడినర్థాధిక నెమ్మది వదిలపఱచి
పట్టుదల గోపకాంతలపట్టు వదలె॥ 19

మ॥ తనియుల బాళిని జుట్టి వేఁడుప్రియుఁ జిం
తన్దోఁయుఁగా నాయమా ?
చనువా ? యంచును గుంది శౌరి మదిఁ బ
శ్చాత్తాపముం జెంది జా
డను గన్పట్టి కళిందనందినితటిన్
డాలీవెయింటన్ భోరిం
గని యుందందును నెందుఁ గానక మనం
గంబాఱెఁ జింతాంబుధిన్ ॥ 20

ముగ్ధమధుసూదన హంసక్రీడనము

ఘూర్జరీ(భూపాళ) రాగః — యతి(ఆది) తాళః

ప॥ హరి! హరి! హతాదరతయా॥ అ॥ సా గతా కుపితేవ॥

మా మియం చలితా విలోక్య వృతం వధూనిచయేన,
సాపరాధతయా మయాఽపి న వారితాఽతిభయేన॥ 1

కిం కరిష్యతి? కిం వదిష్యతి? సా చిరం విరహేణ,
కిం ధనేన? జనేన కిం? మమ జీవితేన గృహేణ?॥ 2

చింతయామి తదాననం కుటిలభ్రుకోపభరేణ
శోణపద్మమివోపరిభ్రమతాఽఽకులం భ్రమరేణ॥ 3

తా మహం హృది సంగతా మనిశం భృశం రమయామి
కిం వనేఽనుసరామి తా? మిహ కింవృథా విలపామి?॥ 4

తన్వి! ఖిన్న మసూయయా హృదయం తవాకలయామి
తన్న వేద్మి కుతో గతాఽసి? న తేన తేఽనునయామి॥ 5

దృశ్యసే పురతో గతాగత మేవ మే విదధాసి
కిం పురేవ ససంభ్రమం పరిరంభణం న దదాసి?॥ 6

క్షమ్యతా మపరం కదాపి తవేదృశం న కరోమి
దేహి సుందరి దర్శనం మమ మన్మథేన దునోమి॥ 7

వర్ణితం జయదేవకేన హరేరిదం ప్రవణేన
బిందుబిల్వసముద్రసంభవరోహిణీరమణేన॥ 8

ముగ్ధమధుసూదన హంసక్రీడనము

భూపాలరాగము - ఆదితాళము

ప॥ హరి! హరి! హతాధర మగుటఁ దా నరిగె నెటో కినుకన్॥

చుట్టి వ్రేఁతల నున్నన న్గని యట్టె చనెఁ బ్రియ యొంటిగా
రట్టు సేయుట నేభయమున మఱల్పఁజాలక యుంటిగా॥ 1

ఏమిచేయును చిరవిరహమున? నేమి పలికెడు నాబిడ?
ఏమియుపకృతిజనము నా కీయిల్లు ధనమును మనుగడ?॥ 2

అలుకచే భ్రూమముడివడిన నీయాననంబుఁ దలంచెద
అళి తల న్దిరుగాడ నగుశోణాబ్జముగ భావించెద॥ 3

నే నెపుడు నాయెదను జేరినదాని విడక సుఖించెద
కానఁ దిరుగఁగఁజాల రిత్తగఁ గ్రుమ్మరఁగఁ జాలించెద॥ 4

తలఁతు, నోతన్వంగి! యీసునఁ నలఁగెనని నీతలఁపును
తలఁచి దాని నెఱుఁగితో నేఁ దెలియఁ, గాను కైముడుపున్॥ 5

తోఁచుచుంటివి తిరుగుచుంటివి తొయ్యలీ! నా యెదుటను
ఏచ దేటికిఁ? దొంటిగతి నెలయింపు బిగి కవుఁగింటను॥ 6

ఇంక నెన్నఁడు సేయనిటు క్షమియింపు సుందరి! తప్పును
శంక వీడుము! చూపు ముఖమును చంద్రమండలనిభమును॥ 7

బిందుబిల్వాన్వయపయోనిధివిధుఁడు హరిపదభక్తుఁడు
పొందుగా జయదేవకవిరవి పొగడె హరిని మహాత్ముఁడు॥ 8

శ్లో॥ హృది బిసలతాహారో నాయం భుజంగమనాయకః
కువలయదళ శ్రేణీ కంఠే న సా గరళద్యుతిః
మలయజరజో నేదం భస్మ, ప్రియారహితే మయి
ప్రహరసి హరభ్రాంత్యాఽనంగ!, క్రుధాకిము ధావసి॥

శ్లో॥ ప్రాణౌమాకురుచూతసాయకమముంమాచాపమారోపయ
క్రీడానిర్జితవిశ్వ!, మూర్ఛితజనాఘాతేన కిం పౌరుషం?,
తస్యా ఏవ మృగీదృశో మనసిజప్రేంఖత్కటాక్షాశుగ
శ్రేణీజర్జరితం మనా గపి మనో నాద్యాపి సంధుక్షతే॥

శ్లో॥ భ్రూవల్లవం ధను, రపాఙ్గతరఙ్గితాని
బాణా, గుణశ్రవణపాళి రితి స్మరేణ
తస్యా మనఙ్గజయజఙ్గమదేవతాయా
మస్త్రాణి నిర్జితజగంతి కి మర్పితాని॥

సీ॥ హృదయమ్మున న్దోఁచునది సర్ప మనుకొందొ?
కాదు కా దిది తూఁటికాడగాని,
కంఠాంతరమ్మునఁ గన్పించునది గర
లం బొకొ్కా? కా దుత్పలదళపంక్తి,
మై యలందినది భస్మం బౌనొ? కా దది
కమ్మని మంచిగందమ్ము రజము
నన్ను ముక్కంటిగా నెన్ను చుంటివొ? కాను,
లీలావిలోలగోపాలకుఁడను
భ్రాంతిపడి రిత్త యేటికి పయికి దుమికె
దోయనంగుఁడ!, యీ పేరు నుండ దింక,
బాణసంధానమును మాని భయము భక్తి
గలిగి జాగ్రత్తతోఁ దటిఁ గడపికొనుము!

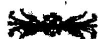
శా॥ కేలం బూనకు మావిలేజివురుముల్కి న్వింట సంధింప కో
లీలానిర్జితవిశ్వ! యోమదన! మేలే పిండి దంపంగ? నా
లోలాలోక లగించుచూడ్కు లొగి నాలోఁ జొచ్చుటన్వ్రేలిక
ల్లోలంబై మది యించు కేనియును నిల్వం గాంచ దీవేళకున్

చ॥ విరిసినతీర్పుకన్నుబొమవిల్లు, కటాక్షములమ్ము, లాశ్రవోం
తరములు నల్లెత్రాఁడనుచు దర్పకుఁ డాత్మను నిశ్చయించి తా
డిగుగు. ననంగ దేవజయదేవత యే ప్రియరాధయందునం
గరళిజగత్త్రియం బెగిచి గెల్చినయస్త్రములుం చెనే మొకో?

శ్లో॥ భ్రూచాపే నిహితః కటాక్షవిశిఖో
నిర్మాతు మర్మవ్యథాం
శ్యామాత్మా కుటిలః కరోతు కబరీ
భారోపి మారోద్యమమ్,
మోహం స్తావ దయం చ, తన్వి! తనుతాం
బింబాధరో రాగవాన్
సద్వృత్త స్తనమండల స్తవ కథం
ప్రాణై ర్మమ క్రీడతి॥

శ్లో॥ తాని స్పర్శసుఖాని, తేచసరళాఃస్నిగ్ధాదృశో విభ్రమాః
తద్వక్త్రాంబుజసౌరభం, సచసుధాస్యందీగిరాంవక్రిమా,
సా బింబాధరిమాధు రీతి విషయాసంగేపి చేన్మానసం
తస్యాంలగ్నసమాధి, హంత! విరహవ్యాధిఃకథంవర్ధతే॥

శ్లో॥ తిర్యక్కంఠవిలోలమౌళి తరళో త్తంసస్య వంశోచ్చల
ద్గీతిస్థానకృతావధానలలనాలక్షై ర్న సంలక్షితాః
సంముగ్ధేమధుసూదనస్యమధు రేరాధాముఖేందౌసుధా
సారేకందళితాశ్చిరందదతువఃక్షేమంకటాక్షోర్మయః॥

సీ॥ వెచ్చఁగాఁ గనుచూనువి లీక్షడి క్రీచూపు
శరమెఱ్ఱుచదిమినంజదుమవచ్చు
నల్లనై వంకరై నడసాగు కబరికా
భరమేర్చఁదిరిగినం దిరుగవచ్చు
రాగమ్ము కలుగుట రంజిల్లి బింబాధ
రమ్ము మోహము తెమ్ము తెమ్మవచ్చు
వెలిదామరలసిరి వెడఁగుగాఁ నోర్మొదం
బోరిఁ దెల్లఁబుచ్చినన్ బుచ్చవచ్చు
పోదిరి పూబంతికంటెను మృదువు గలిగి
నగముకంటెను గొప్పఁదనంబు గలిగి
మంచివృత్తంబు గలిగి సమత్వ మొప్పు
నీయురోజమ్ము ప్రాణము ద్రాయుటకు నే!॥24

ఆమైతావలహాయి, చంచలము నత్యంతానురక్తమ్ము నా
యామినాక్షి విలాసలాస్యముఁదదాస్యామోదసమ్మోదమున్
శ్రీమద్వక్రవచశ్ప్రచార, మధురాచ్ఛిన్నామృతం, బొప్పుచో
నేమీ!యావిరహాజ్వరం బుడుగదయ్యో బెంపు దీపించెడిన్॥25

తారస్థాయి నెసంగు వేణురసవద్గానంబున న్సర్వథీ
ప్రారంభంబులు నిల్పుటన్ వ్రజసతీవారంబు లున్న న్సుధా
సారశ్రీకర రాధికాముఖమునన్ జాలొల్కుల్పు శ్రీకృష్ణు సు
స్మేరాపాంగతరంగనృత్యములు రక్షించున్ జగజ్జాలముల్॥ 26

చ తు ర్థ స ర్గ ము

స్ని గ్ధ మ ధు సూ ద న ము

శ్లో॥ యమునా తీరవానీర

నికుంజే మంద మాస్థితమ్,

ప్రాహ ప్రేమభరోద్భ్రాంతం

మాధవం రాధికాసఖీ॥

అష్టపది — 8

స్నిగ్ధ మధుసూదనము

గీ॥ యమునచెంగటఁ బ్రబ్బలి యలరుఁదీవె
యింట వెడఁ గట్టు లోకరీతి నెసఁగుచున్న
కృష్ణుఁ గని రాధచెలికత్తె యిట్టు లనియె,
నున్న దున్నట్లు మధురమవోక్తి నెఱఁగి।

హరివల్లభాశోక పల్లవము

కర్ణాట (సౌరాష్ట్రి, కానడ) రాగః - ఆది (...) 7

ప॥ సా విరహే తవ దీనా॥ అ॥ మాధవ! మనసిజవిశిఖ
దివ భావనయా తవ

నిందతి చందన మిందుకిరణ మను విందతి ఖేద మధీరమ్
వ్యాళనిలయమిళనేన గరళ మివ కలయతి మలయసమీరా

అవిరళనిపతితమదనశరా దివ భవదవనాయ విశాలమ్
స్వహృదయమర్మణి వర్మ కరోతి సజలనళినీదళజాలమ్ ॥

కుసుమవిశిఖశరతల్ప మనల్పవిలాసకలాకమనీయం
వ్రత మివ తవపరిరంభసుఖాయ కరోతి కుసుమశయనీయం

వహతి చ వలితవిలోచనజలధరమాననకమల ముదారం
విధు మివ వికటవిధుంతుదదంతదళనగలి తామృతధారమ్

విలిఖతి రహసి కురంగమదేన భవంత మసమశరభూతం
ప్రణమతి మకర మధో వినిధాయ కరే చ శరం నవచూతం

ధ్యానలయేన పురః పరికల్ప్య భవ తమతీవ దురాపం
విలపతి హసతి విషీదతి రోదితి చంచతి ముంచతి తాపమ్॥

ప్రతిపద మిద మపి నిగదతి, మాధవ!,తవచరణేపతి తాఽహం
త్వయివిముఖేమయిసపది సుధానిధి రపి తనుతే తనుదాహం

శ్రీజయదేవభణిత మిద మధికం యది మనసా నటనీయం
హరివిరహాకులవల్లవయువతిసఖీవచనం పఠనీయమ్

హరివల్లభాశోక పల్లవము

కన్నడ రాగము - ఆదితాళము

ప॥ ఎడయుటఁ దాఁ గడునడలు॥

అ॥ ఒడయ! మరునిములుకులకులికి నయటులెడదహత్తునీయొడలు

దూఱు మంచిగంధంబును వగమై దూలి పండువెన్నెలలన్
సారెఁదలఁచుఁ బాములకలయికనువిసమ్ముగఁ జిఱుపయ్యెరలన్॥

తఱుచుగఁ బైఁబడు పలుమరునమ్ముల తాకువ నినుఁ గాపాడన్
పఱచు నెదఁ గవచమ్ముగ లేఁదామరపాకుజలము దోఁగాడున్

వెలయు వివిధశిల్పకలారీతుల వెడదపూల తలిమంబు
మలిచె దీక్ష శరతల్పంబుగ విస్మయముగఁ గొని నియమంబు
రాహువుకోఱలగంటులఁ దోఁడివడిరసముతొఱఁగుచంద్రునిపగిది
మోహనముఖమునఁ గన్నీరొలుకఁగఁ బొడఁగాంచును నినుసారిది

ఏకతమునఁ గస్తూరిచే నిను రచియించును బూవిలుతునిగన్
జోఁకనుఁగ్రిందుగ మొసలిని గైనవచూతంబిడి యెఱఁగును పనిగన్॥
యోగియుధ్యానయోగంబునదుర్లభుఁజూచుచునినుఁదనమ్రోలన్
వగచునవ్వుఁ బొగలును దుఃఖించును నగుమొగిఁదాపముద్రీలన్
పెడమొగ మిడనీ వాఁడయుఁడ నేయును నొడలిని జిచ్చులు
గురియున్

పడితిని నడుగుల దాసురాల నడుగడుగున వను గుఱి విరియన్
కవి జయదేవుని పలు కమృత మ్మని జ్ఞానులు మీఱెదఁదలఁపన్
చవిఁగొనుఁడీ! హరివిరహాకులవ్రజసతి చెలినుడి సిరి గొలుపన్

శ్లో॥ ఆవాసో విపినాయతే, ప్రియసఖీ
మాలాపి జాలాయతే,
తాపో నిశ్వసితేన దావదహన
జ్వాలాకరాళాయతే,
సాఽపి త్వద్విరహేణ, హంత! హరిణీ
రూపాయతే హా! కథం!
కందర్పోఽపి యమాయతే విరచయన్
శార్దూలవిక్రీడితమ్॥

♦ శా॥ ఏడంతస్థులమేడ కాసగుము లై
యిర్వ్యాకంలన్ దోఁచుఁ బూఁ

జోఁడుల్ పెన్వ్రాలలట్లు చిక్కుపడుపన్
ముకూర్కుర్పు కార్చిచ్చు త్రోఁ

ద్రోఁడం జూడెను గామఁ డన్యముఁడు శా
ర్దూలంబటుల్ గాంద్రడీలెన్

లేడిం బోలిన రాధ నీ వెడయు నే
లీలన్ మనున్ శ్రీహరీ!!

♦ పా:- శా॥ ఈడే లేనినగర్లు కాఅడవులయ్యె, నెల్లెఁ బాటించుప్రాఁ
బోఁడు త్పేరుటిచేరులయిట్లది, యూర్పులూషఁ గార్చిచ్చుగా
నాడే నాంత వియోగదుఃఖహతిపాలై కోకిలూహాంద నా
జాడ న్పొంచి మదం వెడేయదనుగా శాతత్వాలఖరా నెట్లో హరీ॥

శ్రీ సాంధ్ర గీతగోవింద కావ్యము

అ ష్ట ప ది – 9

స్నిగ్ధమధుసూదన రాసావళయము

దేశాక్షరీరాగః – ఏకతాళః

ప॥ రాధికాకృష్ణా! రాధికా

అ॥ రాధికా! తవవిరహే కేశవ!

స్తనవినిహిత మపి హార ముదారం
సా మనుతే కృశతను రివ భారమ్ 1

సరసమసృణ మపి మలయజపంకం
పశ్యతి విష మివ వపుషి సశంకమ్ 2

శ్వసితపవన మనుపమపరిణాహం
మదనదహన మివ వహతి సదాహమ్॥ 3

దిశి దిశి కిరతి సజలకణజాలం
నయననళిన మివ విగళితనాళమ్॥ 4

నయనవిషయ మపి కిసలయతల్పం
కిలయతి విహితహుతాశనకల్పమ్॥ 5

త్యజతి న పాణితలేన కపోలం
బాలశశిన మివ సాయ ములోలమ్॥ 6

హరి రితి హరి రితి జపతి సకామం
విరహవిహితమరణేన నికామమ్॥ 7

శ్రీజయదేవభణిత మితి గీతం
సుఖయతు కేశవపద ముపనీతమ్॥ 8

స్నిగ్ధమధుసూదన రాసావలయము

దేశాక్షరిరాగము - ఆదితాళము

ప॥ రాధికహరి, కృష్ణరాధిక॥

అ॥ రాధిక నీదు విరహమునఁ గేశవ!।

ఆఱుత నిడిన వెల కంచనిహారము
బరువుగఁ దలఁచుఁ దా నెరియు శరీరము॥ 1

చిక్కని చల్లని సిరి మై గలపము
ఉక్కటి విసమని యొఱఁగును దలఁపము 2

ఉస్సు రనుచు నిట్టూర్పులు వుచ్చును
దుస్సహ మను మరుతాపుల చిచ్చును 3

కన్నను గమలము కాడఁ జూపినటు
కన్నీ రొలుకఁగఁ గను దా నిటునటు. 4

దగ్గఱఁ గనఁబడు తలిరులపాన్పును
భగ్గను మనియెడు పావకుఁ డనుకొను॥ 5

సంజను గదలని శశి యగు చెక్కిలి
మూఁజే వదలదు మొనసిన తెక్కలి॥ 6

హరి హరి హరి హరి యనుచు జపించును
మరణము తోఁచిన కరణిఁ గన్పించును। 7

జయదేవుఁడు హరి చరణంబుల నిడు
నయమయు అష్టపది నవరససుఖ మిడు॥ 8

శ్లో॥ సా రోమాంచతి సీత్కరోతి విలప
త్యుత్కంపతే తామ్యతి

ధ్యాయ త్యుద్భ్రమతి ప్రమీలతి, పత
త్యుద్యాతి మూర్ఛ త్యపి

ఏతావ త్యతనుజ్వరే వరతను
ర్జీవే న్న కిం తే రసాత్

స్వర్వైద్యప్రతిమ ! ప్రసీదసి యది
త్యక్తోఽన్యథా హస్తకః॥

శ్లో॥ స్మరాతురాం దైవతవైద్యహృద్య!
త్వదంగసంగామృతమాత్రసాధ్యామ్

విముక్తబాధాం కురుషే న రాధాం
ఉపేంద్ర! వజ్రాధిక దారుణోఽసి॥

సీ॥ పిలుచ గద్గదపాటు గలుగుట స్వేదతతుల్
తఱచు తెఱపిలేక పఱపుచుండు,
వెడవెడనుడి ప్రలాపించుచుండు సతమ్ము,
గడగడ నెడయక వడఁకుచుండు,
తేలిపోవుటఁ గడు సోలుచుండు, నెడందఁ
బ్రార్థన మొనరించు బైకిలేచు,
కన్నులు మూయుఁ దెక్కలి కనపడుచుండు,
మూర్ఛాసముచ్ఛ్రాయమున్ భజించు
గాఢమతను జ్వరంబునఁ గ్రాఁగి రాధ
పదియవస్థలుఁ గ్రమముగాఁ బ్రకటములుగ
నాశ్వినేయుఁడ వగుచుఁ బ్రత్యక్షమందు
నీవు రాకున్న యముఁడవు కావె! కృష్ణ!॥ 29

ఉపేంద్రవజ్ర॥ కృప న్మనోజార్దితరాధ పైరన్
వపుస్సుధ న్దాసముఁ దీర్పకున్నన్
కృపాణధారాకృతి, దస్రహృద్య!
ఉపేంద్ర! వజ్రాయుత మాడుచున్నన్!॥

శ్లో॥ కందర్పజ్వరసంజ్వరాకులతనో రాశ్చర్య మస్యాశ్చిరం
చేతశ్చందనచంద్రమఃకమలినీ చింతాసు సంతామ్యతి
కింతు క్లాంతివశేవ శీతలతరం త్వా మేక మేవ క్షణాం
ధ్యాయంతీ రహసి స్థితా కథమపి క్షీణా క్షణం ప్రాణితి॥

శ్లో॥ క్షణ మపి విరహః పురా న సేహే
నయననిమీలనఖిన్నయా యయా తే
శ్వసితి కథ మసౌ రసాలశాఖం
చిరవిర హేణ విలోక్య పుష్పితాగ్రామ్॥

శ్లో॥ వృష్టివ్యాకులగోకులావనరసా దుద్ధృత్య గోవర్ధనం
బిభ్రద్వల్లవవల్లభాభిరధికానందా చ్చిరం చుంబితః,
దర్పేణైవ తదర్పితాధరతటీసిందూరముద్రాంకితో
బాహుర్గోపతనో స్తనోతు భవతాం శ్రేయాంసి కంసద్విషః

గందముఁ జంద్రు నట్లు బిసకాండము నెంచినమారుతాపముల్
జెందినరాధ మార్గముచే వెడలించును సీత్కృతంబులో
సుందర! చిక్కి పోలియును జొక్కన మిక్కిలిచల్లనైనవా
నిందలపోయు నిన్నె కడునిష్ఠను మై వెలయింప నొంటిమై॥ 31

పుష్పితాగ్ర॥ త్రుటి యెడయఁగఁ గుందుచున్
కుటిలఁ గన్నుల కోర్కులల్ మెలంగుల్
ఎటు తడ వగుచో నెసంగుఁ దాని
చ్చొటునల్ రసాలను జూచి పుష్పితాగ్రల్॥ 32

గోడుగై కాఁజడి గోకులంబు మనుపన్ గోవర్ధనం బెత్తి యె
వ్వఁడు మోదమ్మున మూఁగి గోపికలు కోర్కుల్మిఁ ముద్దాడియె
ల్లెడ సిందూరపుఁగాంతి రాగరస మిల్లే యంచు బోధింపనా
వెడకఁసుంబారిగొన్న కొరిభుజములర్భిన్ శ్రేయములూఁకుర్చుతన్

పంచమ సర్గము

సాకాంక్ష పుండరీకాక్షము

అష్టపది — 10

శ్లో॥ అహ మిహ నివసామి,

యాహి రాధాం

అనునయ మద్వచనేన

చానయేథాః

ఇతి మధురిపుణా

సఖీ నియుక్తా

స్వయ మిద మేత్య పున

ర్జగాద రాధామ్॥

గీ॥ చనుము వేవేగ నేసుగాఁ

జనవు మెఱసి

యనునయింపుము! నే వచ్చి

దనుక నింట

నిలుత నని పల్కి హరి, మది

నలరి తిరిగి

యేగి చెలికత్తె రాధతో

నిట్టు లనియె

అ ష్ట ప ది — 10

హరిసముదయ గరుడపదము

పంతువరాళి (దేశాటరీ) రాగః – రూపకతాళః

ప తవవిరహే వనమాలీ॥ అ॥ సఖి! సీదతి రాధే!

వహతి మలయసమీరే మదన ముపనిధాయ
స్ఫుటతి కుసుమనికరే విరహిహృదయదళనాయ॥ 1

దహతి శిశిరమయూఖే మరణ మనుకరోతి
పతతి మదనవిశిఖే విలపతి వికలతరోఽతి॥ 2

ధ్వనతి మధుపసమూహే శ్రవణ మపి దధాతి
మనసి కలితవిరహే నిశి నిశి రుజ ముపయాతి॥ 3

వసతి విపినవితానే త్యజతి లలితధామ
లుఠతి ధరణిశయనే బహువిలపతి తవనామ॥ 4

రణతి పికసమవాయే ప్రతిదిశ మనుయాతి
హసతి మనుజనిచయే విరహ మపలపతి నేతి॥ 5

స్ఫురతి కలరవరావే స్మరతి మణిత మేవ
తవరతిసుఖవిభవే గణయతి సుగుణ మతీవ॥ 6

త్వదభిధశుభదమాసం వదతినతి శృణోతి
తమపి జపతి సరసం యువతిషు న రతి ముపైతి॥ 7

భణతి కవిజయదేవే విరహవిలసితేన
మనసి రభసవిభవే హరి రుదయతు సుకృతేన॥ 8

హరిసముదయ గరుడపదము

పంతువరాళిరాగము - రూపకతాళము

ప॥ వందురు రాధా! చెలి!॥ అ॥ పొం దెసయుట వనమాలి।

మలయమారుతమ్ము వీవ మదనుఁ డలరి దాయు
నలిఁ బధికులగుండె లవియ ననలు తరులు పూయు। 1

శిశిరకిరణుఁ డయ్యు విధుఁడు చిచ్చు గురియ మడియఁగా
దశదిశలను వెడల మరుని విశిఖములను సుడియఁగా। 2

అవళింపఁగఁ దేంట్లు మూఁగి తవిలి చెవులు మూయు
రవలుకొన విరహము మదిని రాత్రులందుఁ దెవులెనయు॥ 3

లలితమందిరములఁ బాసి పలుమఱు నినుఁ బిలుచుచు
నిలక తిరుగుఁ గారడవుల నేలఁ దూలి పొరలుచు॥ 4

కువా! కువా! యని కోయిలలుం గూయు దెసలకు నులుకు
ఎవరేని నిదేమని నగ నిల్లై యనుచుఁ బలుకొలుకు। 5

పావురాలు మ్రోయు మణితభావ మాత్మ నించు
సావధానమతి నవిరతి సంగతి సుఖ మెంచు॥ 6

నీదుపేరి నలను బాడ నిలిచి చెలి నిగుడ్చు
ఊఁది దానినే జపించు నువిదల నిరసించు॥ 7

జయదేవకవీశ్వరకృత సరసవిరహగీతి
నయవినయాభినయమయముఁ గన్నంగఁ జేయు సుఫణితి॥ 8

శ్లో॥ పూర్వం యత్ర సమం త్వయా రతిపతే

రాసాదితా స్సిద్ధయః

తస్మి న్నేవ నికుంజమన్మథమహా

తీర్థే పున ర్మాధవః

ధ్యాయం స్త్వా మనిశం జప న్నపి తవై

వాలాపమంత్రావలీం

భూయ స్త్వత్కుచకుంభనిర్భరపరీ

రంభామృతం వాంఛతి॥

♦ శా॥ ము న్నెచ్చో నినుఁ గూడి మన్మథతపం
బు న్బండఁగాఁ జేసెనో
వెన్నుం డాతని పుణ్యాతీర్థ మయి తృ
ప్తిం గూర్చు నాజొంపమం
• దు న్నీరూ, పెద నీదుపల్కు జపమం
దుం జేర్చి నిష్ఠన్ సదా
యున్నాఁ డో సఖి! నీహృదైక్య మమృతం
బుప్పొంగి కాంక్షించుచున్॥ 35

♦ పా:-మ॥ ముచు నీతో సరికేళి నెందుఁగనినొ న్బావిల్తు సర్వార్థసి
ద్ధి నదేమేల్పొదరింటి మన్మథమహాతీర్థంబున న్గ్రిమ్మఱ
న్నిను ధ్యానించుసతంబు మంత్రమునుగా నీపల్కులే తా జపిం
చును నీగుత్తపుగౌఁగిలింతసుధ గృష్ణుం డెంతొ కోరు న్సఖీ!

అష్టపది – 11

సాకాంక్షపుండరీకాక్షోత్కంఠామధురము

ఘూర్జరీ(పాడి)రాగః – ఏకతాళః

ప॥ ధీరసమీరే యమునాతీరే వసతి వనే వనమాలీ॥

అ॥ గోపీపీనపయోధరమర్దనచంచలకరయుగశాలీ॥

రతిసుఖసారే గత మభిసారే మదనమనోహర వేశం
నకురు నితంబిని గమనవిళంబన మనుసర తం హృదయేశమ్॥ 1

నామసమేతం కృతసంకేతం వాదయతే మృదువేణుం •
బహుమనుతే తనుతే తనుసంగతపవనచలిత మపి రేణుమ్॥ 2

పతతి పతత్రే విచలతి పత్రే శంకితభవదుపయానం
రచయతి శయనం సచకితనయనం పశ్యతి తవపంథానమ్॥ 3

ముఖర మధీరం త్యజ మంజీరం రిపు మివ కేళిషు లోలం
చల సఖి కుంజం సతిమిరపుంజం శీలయ నీలనిచోళమ్॥ 4

ఉరసి మురారే రుపహితహారే ఘన ఇవ తరళబలాకే
తటి దివ పీతే రతివిపరీతే రాజసి సుకృతవిపాకే। 5

విగళితవసనం పరిహృతరసనం ఘటయ జఘన మపిధానం
కిసలయశయనే పంకజనయనే నిధి మివ హర్షనిదానమ్। 6

హరి రభిమానీ రజని రిదానీ మియ మపి యాతి విరామం
కురు మమవచనం సత్వరరచనం పూరయ మధురిపుకామమ్॥7

శ్రీజయదేవే కృతహరిసేవే భణతి పరమరమణీయం
ప్రముదితహృదయంహరిమతిసదయంనమతసుకృతకమనీయమ్॥8

సా కాంత పుండరీకాక్షోత్కంఠామధురము

ఘూర్జరిరాగము - ఏకతాళము

ప|| పయ్యెర నీ చెదు యమునాతటవని వసియించును వనమాలి

అ|| ఒయ్యారుల యురునక్షోజమ్ములనొఱయుచుఁ గ్రేల్గవఁ గ్రాలి||

హాయి గూర్చు సంకేతపదమ్మున కరుగు నితంబిని వేఁగ

చేయకు మాలస్యము రమణుఁడు రమణీయుఁడు చేరును సైఁగ

మురియుచు మురళిని మొఱయించుచుఁ జాతురి నిను మొగిఁ
బలికించుచుఁ

విరివిగ నీమై సోకినపయ్యెర వెడలు రేణువును భావించుచుఁ|| 2

ఈఁక రాలినను నాకు కదలినను నీవరుదెంచితి వనుచుఁ

పోకలు వింతగఁ దలిరులసెజ్జను బొనరుచు నీదెసఁ గనుచుఁ||

కదలుచు వదలక మ్రోగెడు నందియ వదలుము పగతుని పగిది

పోదలు చిమ్మచీఁకటి పొదరింటికి కదలుము నల్లని మడుగూది||

చదలున మొయిలునఁ గదలు బెగ్గురులకదుపటుహారములొప్పఁ

సదయుని యెద మెఱ యిడుపురుషాయితచర్య సుకృతము
ఫలియింపఁ|| 5

వలువ చెలిమిమెఱనూలు బలిమియిరువంకలఁదొట్రిలిడాఁగఁగ

జఘనహాక్షి! తలిమము జేర్పుము గనివలెజఘనము మదిలోఁగఁగ||

హరియభిమానధనుం డీరాత్రియు నరుగుచుఁ డెందెలవాఱఁగ

త్వరగా నేఁ జెప్పినయటుఁ జేయుము రయి తీర్చకోరికనెఱవేఱఁగ||

శ్రీజయదేవుఁడు మధువయఘణితిని జేసిన హరిపదసేవ

రాజిలఁగఁ దొకమునలుపుఁడుమీరునురఁజిలు హరియిదిత్రోవ||8

శ్లో॥ విశిరతి ముహుః శ్యావా స్తిశాః పురో ముహు రీక్షతే
ప్రవిశతి ముహుఃకుంజంగుంజన్ ముహుర్బహు తామ్యతి
రచయతి ముహు శ్శయ్యాం పర్యాకులం ముహు రీక్షతే
మదనకదనక్లాంతః కాంతే! ప్రియ స్తవ వర్తతే॥

శ్లో॥ త్వద్వామ్యేనసమంసమగ్రమధునాతిగ్మాంశుర స్తంగతో
గోవిందస్య మనోరథేనచసమంప్రాప్తంతమస్సాంద్రతాం
కోకానాం కరుణస్వరేణ సదృశీ దీర్ఘా మదభ్యర్థనా
త న్ముగ్ధే! విఫలం విలంబక మసౌ రమ్యోభిసారక్షణః॥

శ్లో॥ సామాంద్రక్ష్యతివక్ష్యతిస్మరకథాఃప్రత్యంగమాలింగనైః
ప్రీతిం యాస్యతి రంస్య తేసఖి! సమాగత్యేతిచింతాకులః
స త్వాం పశ్యతి వేపతే పులకయ త్యానందతి స్విద్యతి
ప్రత్యుద్గచ్ఛతి మూర్ఛతి స్థిరతమఃపుంజే నికుంజే స్థితః॥

గీ॥ వదలు మాటికి నూర్పులు జెదరిచూచు
నలుదెసలు దూఱుఁ బొదరిండ్లు, కలఁకఁ గుందుఁ
బాన్పుఁ గల్పించు, నాకులపాటుఁ జెందుఁ
దాగవిలుతు బాఁతి నీదు కాంతుండు రాధ!॥ 36

నీవక్రత్వము నూర్చుఁ డొక్కపఱిఁ దన్వీ! క్రుంకెఁ బూర్ణంబుగా
నీవేళం దలఁచవ్యో శ్రీహరిమనోభీష్టంబుఁ జెంజీకటుల్
నావిజ్ఞప్తియుఁ జక్రవాకముల దీనాలాపముల్ సాగె ము
గ్ధా! వే యేగుము మంచి కాబ మిది వ్యర్థంబా విలంబించుచోఁ॥

తెఱచుటిరు ల్గుబురొక్కను లతాగృహమందునఁ జేరి రాధ నం
న్నరయును ముచ్చటించుఁ గుసుమాస్త్రకథల్, కవుగింటఁ
జేర్చు స
బరపడు లోఁతమించు నని బాళి నినుం గనుఁ గంపమందు గ
గ్గురుపడు నుబ్బుఁ జెమ్మరిలుఁ గొంతచనుఁ హరిమూర్చిలున్నతి!॥

శ్లో॥ ఆశ్లేషాదనుచుంబనా దనునఖోల్లేఖా దనుస్వాంతజ
ప్రోద్బోధాదనుసంభ్రమాదనురతారంభాదనుప్రీతయోః
అన్యార్థంగతయోర్భ్రమాన్మిళితయోస్సంభాషణైర్జానతోః
దంపత్యో రిహ కో న కో తమసి వ్రీడావిమిశ్రోరసః॥

శ్లో॥ సభయచకితం విన్యస్యంతీం దృశౌ తిమిరే పథి
ప్రతితరు ముహు స్థిత్వా మందం పదాని వితన్వతీం
కథమపి రహః ప్రాప్తా మంగై రనంగతరంగిభిః
సుముఖి! సుభగః పశ్యన్ స త్వాముపైతు కృతార్థతామ్॥

సీ॥ బిగికౌఁగిలింతలఁ దగుభయానకమున
నను చుముద్దులఁ గరుణాస్ఫురణను
తతనఖక్షతములఁ దవులువీరమ్మున
నలముభావమ్ముల యద్భుతమున
మన్మథోద్బోధిసంపదను హాస్యమ్మునఁ
గామభోగముల శృంగారసరణి
ప్రీతులై భ్రమపడి పెఱలకై చని డాసి
పలుకులఁ దమరూపు దెలిసి తనిసి
చిమ్మచీఁకటిపొదరిండ్ల చెంత మెలఁగు
దంపతుల సిగ్గుసొమ్మును దరలనీక
చూపుపోఁకలలోఁ దలచూపనట్టి
రసము లుండునె రాధికారమణి! యెంచు॥ 39

గీ॥ బెదరిచూచుచు వెఱపున విరియు సిరుల
త్రోవ నిల్పుచుఁ దరువులఁ దూరసి యల్ల
నడుగు లిడు చట్టు లొంటిగా నవయవములు
బాదలఁ జనుదెంచునినుఁ గాంచి పొలుచు హరియు॥ 10

పా:- చ॥ సొగసు మొఱఁగుబుదాన! వెఱచూడ్కులఁ జీఁకటిత్రోవ మెల్లమె
ల్లఁగ నడుగాడఁగాఁ దరువుల న్బొరిఁ దాఱుచు నక్కు చెట్టులోఁ
తెగఁబడు మారుపాంగులకుతి న్నటుఁ గుద్దరిఁ జేఁ బాఱి నీ
వగుపడి యందగానికిఁ గృతార్థతఁ గూర్చుపు గాఁత మెండుగన్॥

శ్లో॥ రాధాముగ్ధముఖారవిందమధుప
స్త్రైలోక్యమౌళిస్థలీ
నేపథ్యోచితనీలరత్న, మవనీ
భారావతారాంతకః,
స్వచ్ఛందం వ్రజసుందరీజనమన
స్తోషప్రదోషోదయః
కంసధ్వంసనధూమకేతు రవతు!
త్వాం దేవకీనందనః

సీ॥ రమణీయ రాధికారమణీముఖాంభోజ
మండలాంతరమున గందు తేంటి,
పదునాల్గుభువనముల్ పాయక తలంచాల్చ
ననుచు కాంతుల నీలనాయకమణి,
ముష్టికచాణూరముఖనిఖిలాసుర
సంహారకారణపవిత్రసూతి,
గోపికాజనమనఃకుతుకపూరణమున
కగు కాంతిమయము సాయంసమయము,
దుష్టకంసలయోదధ్భోధి తోంకచుక్క
తుష్టయోగిమనంబులం దోంచువెలుంగు
దేవకీవసుదేవుల భావఫలము
స్వామి కలకాలమును మిమ్ము సాకుగాంత!॥

షష్ఠ సర్గము

ధన్య(ధృష్ట) వైకుంఠము

శ్లో॥ అథ తాం గంతు మశక్తాం
మనురక్తాం లతాగృహే దృష్ట్వా
తచ్చరితం గోవిందే
మనసిజమందే సఖీ ప్రాహ॥

ధన్యవైకుంఠకుంఠమము – అష్టపది 12

◆ కం॥ చనుటకు నోపిక లేమిఁ

జెనపగు నొకపొదరుటింటఁ జేరసిన రాధం

గని తచ్చరితముఁ దత్సఖి

పటివిని హరి వివశుఁ గాంచి భాషించె నిటుల్॥ 42

◆ పా:- క॥ ఆపొదరుటింట రాగము

మోవునఁ గడువేచి మెదలుపూన్కి చనినయా

యాపన్నకథను, సఖి మరు

రావున దిల్లవడుహరికి రసికతఁ దెలిపెన్॥

ధ న్య వై కుం ఠ కుం ఠ మ మ్

గుణకరీరాగేణ – రూపకతాళేన గీయతే

ప॥ నాథ! హరే! జగన్నాథ! హరే!

అ॥ సీదతి రాధా వాసగృహే॥

పశ్యతి దిశిదిశి రహసి భవన్తం
త్వదధరమధురమధూని పిబన్తమ్॥ 1

త్వదభిసరణరభసేన వలన్తీ
పతతి పదాని కియన్తి చలన్తీ॥ 2

విహితవిశదబిస కిసలయవలయా
జీవతి పర మిహ తవరతికలయా॥ 3

ముహురవలోకితమండనలీలా
మధురిపు హ మితి భావనశీలా॥ 4

త్వరిత ముపైతి న కథ మభిసారం
హరి రితి వదతి సఖీ మనువారమ్॥ ౫

శ్లిష్యతి చుంబతి జలధరకల్పం
హరి రుపగత ఇతి తిమిర మనల్పమ్॥ 6

భవతి విలంబిని విగళితలజ్జా
విలపతి రోదితి వాసకసజ్జా॥ 7

శ్రీజయదేవకవే రిద ముదితం
రసికజనం తనుతా మతిముదితం॥ 8

ధన్య వైకుంఠ కుంకుమము

గుణకరిరాగము - రూపకతాళము

ప॥ నాథహరీ! జగన్నాథహరీ!

అ॥ రాధ యట విచారం పడుచున్నది॥

కనుచున్నది నలుగడ నిన్నటునిటు
విను మధ్వాధరమును గ్రోలినయటు॥ 1

ఎదురుకొనఁగ నిన్నెంతయుఁ దొట్రిలి
పదియడుగులు చని పడుచున్నది చెలి॥ 2

తలిరుల్లుఁ దూండ్లు సొమ్ములుగా నిడి కయి
నిలిపెను సురలను నీకలయికకయి॥ 3

పలుమఱుఁ గైసేఁతలఁ దిలకించుచు
తలఁచును హరినని లలిఁ దలయూచుచు॥ 4

పిపయఁ జేల రాఁడో కో యిచ్చోటికి
వడిగా నని సఖి నడుగును మాటికి॥ 5

ఇరులను కౌఁగిట నిడు ముద్దిడుచు
అరుదెంచెను హరి యని భావించుచు॥ 6

వాసకసజ్జికయై సిగ్గెడయఁగ
గాసిలుఁ నీ వాకట్టణము తెడయ వగ॥ 7

జయదేవకవీశ్వరకృతి యిది యిదు
ప్రియము మోదము రసజ్ఞులకుం గదు॥ 8

శ్లో॥ విపులపులకపాళిః స్ఫీతసీత్కార మంత
ర్జనితజడిమ కాకువ్యాకులం వ్యాహరంతీ
తవ కి తవ విధ త్తేఽమందకందర్పచింతాం
రసజలధినిమగ్నా ధ్యానలగ్నా మృగాక్షీ॥

శ్లో॥ అంగే ష్వాభరణం కరోతి బహుశః పత్రేఽపిసంచారిణి
ప్రాప్తం త్వాంపరిశంకతేవితను తేశయ్యాంచిరంధ్యాయతి
ఇత్యాకల్పవికల్పతల్పరచనాసంకల్పలీలాశత
వ్యాఽసక్తాపివినాత్వయావరతను ర్నైషానిశాంనేష్యతి॥

శ్లో॥ కిం విశ్రామ్యసి కృష్ణభోగిభవనే భాండీరభూమీరుహి!
భ్రాత! ర్యాహినదృష్టిగోచరమితస్సానందనందాస్పదమ్!
రాధాయా వచనంతదధ్వగముఖాన్నందాంతికేగోపతో
గోవిందస్య జయంతి సాయమతిథిప్రాశ స్త్యగర్భా గిరః॥

---

* పా- శా॥ 'అన్నా! నిల్వకు కృష్ణభోగిభవనం బావట్టి మాపయ్యెఁ జే
ఱు న్నీ వాకనుపించు - నందునిలుఁ జేర న్నేలు పొమ్మన్నవా
ర్త న్నందుండరి బాటసారి వినుప న్నానర్ణము న్పోల్చి వా
ని న్నానావిధి సత్కరించువారివాణీవైఖరు ల్వర్ధిలుఁ॥

గీ॥ ధూర్తగోపాల! పెనుసాత్త్వికృతులును విపుల
పులక లలసత పలువికృతులుఁ జికాకు
పలుకు లలమగ మరుచింత సొలసి రాధ
ధ్యానయోగము హత్తి రసాబ్ధి మునిఁగె॥ 43

◆ శా॥ మేనన్నెమ్ములలంకరించుకొని నెమ్మిం బత్రముల్ వ్రాలినన్
న్నానాథుండిటువచ్చుచుండెనని సన్నాహమ్మునన్నాగురం
డానించుందలిమంబునిల్చునచలధ్యానమ్మునంగృష్ణ! నె
య్యైనన్ రాధకు నేఁటిరాతిరి యుగంబౌ నీవు రాకుండినన్॥

* శా॥ 'హా!హా! నిల్వుము! కృష్ణభోగ కల దీపుట్టన్ పటం బిద్ది మే
లాపాదించెదు నందమందిర మదే!' యంచున్ దినా తాతిథి
వ్యాపారంబునఁ దండ్రిసన్నిధిని రాధాజ్ఞాప్తి పుత్తెంచు భా
వాఽపూర్వం బగు వాచికం బెఱుఁగు గోపాలుండు పాలించుతన్॥

◆ పా:- శా॥ చేకొంచు న్నెప మార్చిమార్చి మెయిఁగైసేయుచున్నగిలాంక్రాంతయే
యాకల్లాడిన డాయుచుంటివని శయ్యన్నిద్దు ధ్యాని చు వి
ట్లాకల్పాదిసహస్రలీలలను బద్ధాసక్తయయ్యెన్ హరీ
రాక న్మానితివేని రేయిఁ గడపన్ దాపశో చూప్నకున్॥

సప్తమ సర్గము

నాగర నారాయణము

శ్లో॥ అత్రాంతరే చ కులటాకులవర్త్మపాత
సంజాతపాతక ఇవ స్ఫుటలాంఛనశ్రీః,
బృందావనాంతర మదీపయ దంశుజాలైః
దిక్సుందరీవదనచందనబిందు రిందుః॥

శ్లో॥ ప్రసరతి శశధరబింబే
విహితవిలంబే చ మాధవే విధురా
విరచితవివిధవిలాపం
సా పరితాపం చకారోచ్చైః

♦ గీ॥ ఇంతలో నభిసారిక లేగుతోంచిన
లడ్డగించినయఘమటు లంక మొప్ప
దిక్స్త్రీముఖచందనతిలక మగుచుఁ
గాలిపె వెన్నెల నెల బృందచలువవలువ॥ 46

క॥ వాఁడిమయూఖమ్ముల నెల
యోడక గగనాంగణమ్ము నొదవుట హరికై
జాడయుఁ దోపమి నెవ్వగ
వాడినలతయట్లు రాధ వలవించెఁ గడున్॥ 47

♦ పా:- గీ॥ ఇంతలో స్వైరిణులవుంత కంతరాయ
మెందుఁ బొందించునింద మేల్కొందుగాఁగ
బృంద నందండఁ జంద్రిక క్రిందుఁ జిందు
నిందుఁడు దిగాస్యచందనబిందు వెసఁగ॥

* పా:- క॥హరిహరి! హరి రాఁ డయ్యెరా!
సరసర సరసీజవైరిం సాగఁదొడఁగెఁ, చె
న్నొరనుర నురియఁగవగ చి
గటఁ బోఁబోరి గతిలో విరహాగతి విలపించెన్
గ

నాగరనారాయణ రాసావలయమ్

మాళవరాగ యతి తాళాభ్యాంగీయతే

ప॥ యామి హే! క మిహ శరణం

అ॥ సఖీవచనవంచి తాహమ్॥

కథితసమయేపి హరి రహాహ న యయౌ వనం
మమ విఫల మిద మమలరూప మపి యౌవనం॥ 1

యదనుగమనాయ నిశి గహన మపి శీలితం
తేన మమ హృదయ మిద మసమశరకీలితమ్॥ 2

మమ మరణ మేవ వర మతివితథ కేతనా
కి మితి విషహామి విరహానల మచేతనా॥ 3

మా మహహ! విధురయతి మధురమధు యామినీ
కాపి హరి మనుభవతి కృతసుకృత కామినీ॥ 4

అహహ! కలయామి వలయాదిమణిభూషణం
హరివిరహదహనవహనేన బహుదూషణ ॥ 5

కుసుమసుకుమారతను మతనుశరలీలయా
స్రగపి హృది హంతి మా మతివిషమశీలయా॥ 6

అహ మిహ హి నివసామి న విగణితవేతసా
స్మరతి మధుసూదనో మా మపి న చేతసా॥ 7

హరిచరణశరణజయదేవకవిభారతీ
వసతు హృది యువతి రివ కోమలకలావతీ॥ 8

నాగరనారాయణ రసావలయమ్

మాళవరాగము - యతితాళము

ప॥ శరణ మెవ్వనిఁ జొత్తు నిచట

అ॥ సరి చెలులు మోసగించిరి తప్పి మాట॥

గడువైనఁ జేరండు గది హాయియగా వనము
కడురిత్తగద వాసిగలరూపు యౌవనము॥ 1

వనము నొగిఁ గ్రుమ్మరితి వెనుకొనఁగ హరి రేయి
కనరాఁడు దాన మదిఁ గ్రమ్మె మరుఁడు హుమాయి॥ 2

ఎఱుక చని హరిలేమి నీప్రదేశము తేలు
కఱకయ్యె విరహా మిఁగఁ గాయ మొఱగుట మేలు॥ 3

ఎలమిఁ యామిని రేయి యోచుచున్నది సుదతి
ఎలయించె హరిని నెద నెవతొకయొ సుకృతవతి॥ 4

పలురకఁపు రతనాల పైఁడిసొమ్ములు మేన
మొలకనిగ్గులు కగ్గి పలకబాఱెను చాన॥ 5

గలమునం దాల్చినది యులరుదండయొ నకట
తొలువకయ మై నాటు ములికియటు మది వికట॥ 6

కలఁచినను నుంటి ప్రబ్బలితీవె వాలుయొఱ
తలఁపఁ డెద న న్నెపుడుఁ దాఁ దమ్మికంటిదొర॥ 7

కలలు మృదుపదములును గలుగు జయదేవకవి
పలుకు హరి పదశరణ నిలుచు మది యువతి చవి॥ 8

శ్లో॥ త త్కిం కామపి కామినీ మభిసృతః
కిం వా కలా కేళిభిః

బద్ధో బందుభి రంధకారిణి వనా
భ్యర్ణే కి ముద్భ్రామ్యతి

కాంతః క్లాంతమనా మనాగపి పథి
ప్రస్థాతు మే వాఽక్షమః

సంకేతీకృతమంజువంజులలతా
కుంజేపి య న్నాగతః॥

శ్లో॥ అథాగతాం మాధవ మ న్తరేణ
సఖీ మియం వీక్ష్య విషాదమూకాం
విశంకమానా రమితం కయాపి
జనార్దనం దృష్టవ దేత దాహ॥

సీ॥ సౌందర్య రసమునఁ జాయజాల్పొల్పు నే
కామినీమణి కేనిఁ గదలెనేమొ !
కలురకమ్ములకలల్ బంగారుగొలుసులు
గా గోపబంధు లాకట్టిరేమొ
ఇరులు క్రిక్కిరియుట గుబిచో టెఱుంగక
యొంటిమై తిరుగాడు చుండెనేమొ !
ఎడబాటుఁ బ్రేఁకున నితంతలై కూలి
వెడలిరాఁజాలక నిలిచెనేమొ !

గీ॥ కాకయుండిన నేటికి రాకయుండు ?
ప్రణయమై ప్రాణమై మనోభావరసము
నై ననుం బాయకుండు పీతాంబరుండు
ప్రబ్బలిఁటను నేనిట్లు వనరుచుండ ॥ 48

గీ॥ తాను పూనినపని ఫలితమ్ము గామి
మ్రోలఁ జేరియు వందురి మూఁగయైన
చెలిఁ గని జనార్దనుఁడు చేయు చెయువుఁ జూచి
నట్ల యూహించెఁ బలికె రాధాంబుజాక్షి ॥ 49

హరిరమిత చంపక శేఖరమ్

(అష్టపదీ)
వసంతరాగయతి తాళాభ్యాంగీయతే

ప కాపి మధురిపుణా

అ॥ విలసతి యువతి రత్యధికగుణా

స్మరసమరోచిత విరచితవేశా
గళితకుసుమదర విలులితకేశా ॥

హరిపరిరంభణవలితవికారా
కుచకలశోపరితరళితహారా ॥

విచలదలకలలితాననచంద్రా
తదధరపానరభసకృతతంద్రా ॥

చంచలకుండలదళితకపోలా
ముఖరితరశనజఘనగతిలోలా ॥

దయితవిలోకితలజ్జితహసితా
బహువిధకూజితరతిరససరసితా ॥

విపులపులక పృథు వేపథుభంగా
శ్వసితనిమీలితవికసదనంగా ॥

శ్రమజలకణభరసుభగశరీరా
పరిపతితోరసిరతిరణధీరా ॥

శ్రీజయదేవఫణితహరిరమితం
కలికలుషం జనయతు పరిశమితమ్॥

హరిరమితచంపకశేఖరము

(14 అష్టపది)

వసంతరాగము - యతితాళము

ప॥ తెలిసి యొకరిసామ్మా

అ॥ పొలిచె మధురిపుని నిలిపి యొకకొమ ॥

(౧) కవగొనుటకు తగఁ గైసేసికొనెన్
పువులురాలఁ గొమ్ముడి వీడఁ జనెన్

(౨) ఉరువుచాచులను సరములు గదలఁగ
హరికౌఁగిలి గొనె బరువము మెదలఁగ ॥

(౩) నెల కేనయగు మొగ మలకలు పొదవఁగ
కలయ గోలె మా వెలతో ద్రొటవఁగ ॥

(౪) చెలువుఁడు కనుఁగొన సిగ్గిలి నవ్వుచు
కొలిపెఁ బలురకపు టెలుఁగులు చొక్కుచు॥

(౫) ఇరుగడ రవజో దురలి మిట్టిపడ
మొఱయఁ గాంచి క్రమ్మతె గతి తడబడ ॥

(౬) పులకలు నడ కూర్పులు కై పలమఁగ
తలపుల గెల పడఁ బాతెఁ గమ్మఁగ ॥

(౭) అలసి యులమఁ జెమ రక్కున నొఱఁగను
కలికి మరుని యుని తెలివిగని మనెను ॥

(౮) శ్రీజయదేవర చితహారి కేలి
పోఁజిమ్మును కలి పొల్లులు చాలి ॥

శ్లో॥ విరహపాణ్డుమురారిముఖాంబుజ
ద్యుతి రయం తిరయ న్నపి వేదనామ్,
విధుర తీవ తనోతి మనోభవః
సుహృదయే హృదయే మదనవ్యథామ్ ।

గీ॥ చెలియ విరహానఁ బొలిన చెల్వుమోముఁ
బోలుశశియని తాపంబు పోఁదొడంగ
కమ్మవిల్తు సఖుండౌటఁ గంజవైరి
తివిరి నామది తాపానఁ బవులఁజేయు! 50

— హారిరసమన్మథతిలకమ్ —

అష్టపదీ

ఘూర్జరీరాగైకతాళాభ్యాంగీయతే

ప॥ విజయీ మురారి రధునా

అ॥ రమతే యమునాపులినవనే ॥

సముదితమదనే రమణీవదనే చుంబనలలితాధరే
మృగమదతిలకం లిఖతి సపులకం మృగమివ రజనీకరే ॥
ఘనచయరుచిరే రచయతి చికురే తరళితతరుణానసే
కురువకకుసుమం చపలాసుషమం రతిపతిమృగకానసే
ఘటయతి సుఘనే కుచయుగగగనే మృగమదరుచిరూషితే
మణిసర మమలం తారకపటలం నఖపదశశిభూషితే ॥
జితబిసశకలే మృదుభుజయుగళే కరతలనళినీదళే
మరకతవలయం మధుకరనిచయం వితరతి హిమశీతలే ॥
రతిగృహజఘనే విపులాపఘనే మనసిజకనకాసనే
మణిమయరశనం తోరణహసనం వికిరతి కృతవాసనే ॥
చరణకిసలయే కమలానిలయే నఖమణిగణపూజితే
బహిరపవరణం యావకభరణం జనయతి హృదియోజితే॥
రమయతి సుదృశం కామపి సుభృశం ఖలహలధరసోదరే
కిమఫల మవసం చిర మిహ విరసం వద! సఖి! విటపోదరే ॥
ఇహరసభణనే కృతహరిగణనే మధురిపుపదసేవకే
కలియుగచరితం న వసతు. దురితం కవినృపజయదేవకే॥

—♦ హరిరసమన్మథతిలకము ♦—

ఘూర్జరి రాగము - ఏకతాళము

ప॥ జయము మురారి కిపుడు

అ॥ చక్కని యమునాసైకతవనిలో ॥జ॥

1 వలచు తావియును మలచు మోవియును గలకలికి మొగమ్మునను
నెలలేడివలె దిలకము దిద్దుచుఁ బులకలెసఁగఁ దనువునను॥
మొగిళులు తరుణులు సాగియఁగానమ్మృగముగ వలగొనుకురులన్
జిగి గురిగగు మెఱుఁగుగ గోరింటపూ జేర్చుచళుల గురులన్
3 పానవుచలువు గోర్వంక నెలవంకజను చనుఁగవయనుమింటన్
ఉనుచుచు మణిసర మనునుడుగణమును గనుగొను చును
వెనువెంటన్
4 అరచేయి తమ్మిచివురునఁ దూండ్లడఁచి పరఁగునివపునును
బుజమున్
దొరయు తేంట్లవహిఁదొడుగుచుపచ్చల నెఱనిగ్గులకంకణమున్
వలువఁ దనిపి మరు నిలిపి చెలువమరు వలపుల బలుపిఱుఁదునను
లలితోరణచాల్ రతనపు మొలనూల్ గ్రాలుపుచు జిగిబిరుదునను
రాజిలుగోరుల రతనపుబూజల రమ కిరవై మది నిలుచు
లేఁజివు రడుగునఁ బూయుచు సొబగుగ లీలన్ లత్తుకతఱచు॥
2 దుక్కినిదున్నె డునక్కి వుతమ్ముఁడుప్రోవ నెవ్వతకొ చిక్కెన్
చిక్కని యీ పొదరింట సేలసాద చెప్పుము చెలి మైచిక్కెన్
ఠ రసవంతంబుగ రక్తియుతంబుగ రాధాపతిచరితంబు
పొసగించెను కవి రాజ్జయదేవుఁడు పొలియగఁ గలిదురితంబు॥

శ్రీ సాంద్రగీతగోవింద కావ్యము

శ్లో॥ నాయాత స్సఖి! నిర్దయో యది శఠ

స్త్వం దూతి, కిం దూయసే?

స్వాచ్ఛందం బహువల్లభ స్సరమతే

కిం తత్ర తే దూషణం?

పశ్యాద్య ప్రియసంగమాయ దయిత

స్యాకృష్యమాణం గుణై

రుత్కంఠార్తిభ రాదివ స్ఫుటదిదం

చేత స్స్వయం యాస్యతి॥

* ఉ॥ తా బహువల్లభుం డగుటఁ

దన్వి శరుం డిటు రాకయుండె నీ

దూబరెనంబు లే దిచటఁ

దూరము లౌ ప్రియు మేల్గొనాలకున్

లోఁబడు నామనం బిపుడు

లోలుపమై తెగపి్రిలి తూలి తా

నే బహు వేగవంతమయి

యేఁగును రివ్వున శౌరిపాలికిన్॥

* పా:— మ॥ కృపలేకే శరుఁ డౌచు రాఁడు హరి నీకేలా? చెలీ! దూతీ! దుః
ఖపడన్? దా బహువల్లభుం డగుటఁ బైగా స్వేచ్ఛఁ గ్రీడించు; నీ
యపలాపంబుల కేమి లే ప్రియునిదీవ్యత్సద్గుణాకృష్టి లో
లుపయ్యె చేత ఖిదే పగిల్చి హృది తల్లు ద్భాసె వీక్షింపవే॥

నారాయణ మదనాయాసమ్.

అ ష్ట ప ది

దేశవరాళి రాగరూపక తాలాభ్యాంగీయతే

ప॥ సఖి! యా రమితా వనమాలినా
అ॥ సఖి! యా రమితా వనమాలినా

అనిలతరళకువలయనయనేన
తపతి నసా కిసలయశయనేన
వికసితసరసిజలలితముఖేన
స్ఫుటతి న సా మనసిజవిశిఖేన॥
అమృతమధురమృదుతరవచనేన
జ్వలతి న సా మలయజపవనేన॥
స్థలజలరుహరుచికరచరణేన
లుఠతి న సా హిమకరకిరణేన॥
సజలజలదసముదయరుచిరేణ॥
దళతి న సా హృది విరహభరేణ
కనకనికషరుచిశుచివసనేన
శ్వసితి న సా పరిజనహసనేన
సకలభువనజనవరతరుణేన
వహతి న సా రుజ మతికరుణేన॥
శ్రీజయదేవభణితవచనేన
ప్రవిశతు హరిరపి హృదయమనేన॥

నారాయణ మదనాయాసము

(16 అష్టపది)

దేశవరాళి రాగము. రూపక తాళము.

ప॥ వనమాలిని నెనసిన యదె చెలి చెలి!

అ॥ వనమాలిని నెనసినయదె చెలి! చెలి!

(౧) కలలు కలువ రేకుల కను లొప్పుట
పొదల దిగులు బాన్పును దపించుట॥

(౨) గిరిసిన తెలిదామర మొగ మబ్బుట
జరుగదు బలు మరుశరమునఁ బగులుట

(3) పలుఁ రసముల నుడుబలుకులు గలుగుట
కలుగదు చల్లనికరువలి నలియుట॥

(౪) నేలతమ్మి సిరి కేలను గలుగుట
క్రాలదు జాబిలి డాలున బొరలుట॥

(౫) గోలకరి మొయిలు హొయలుమై యలరుట
మెలఁగదు విరహము బరువై వేచుట॥

(౬) పయిడిగీలుజిగి వలువయు సోకుట
దయివాఱద యెగ తాలికి నూర్పుట।

( ) అసమునఁ గవినపాన్పుయుఁ వృదార దొరకట
పొసగదు జాలిని బ్రుంగుడుపడుట॥

(౮) ఈవచించు జయు దేవుని పలుకున
గోవిందుం డెదఁ గూడుఁ దళుకున॥

గీ॥ మలయమారుత! మలఁగకు మరునివిడుము
మాధవుని ప్రేమ లదాక్షిణ్య మహిమనిలుపు
మట్లుగాకున్న వినుజగత్ప్రాణ! నాదు
ప్రాణములు చేతఁదీసిన వాఁడవగుదు॥ 52

చ॥ చెలులసమక్షమయ్యెఁ బగచేటుగ తెమ్మెరచిచ్చు వోలె వె
న్నెల గనియున్ విసమ్మను గొనెం బరితాపము, పంచెనైన నా
తలఁ పవశత్వ మంది యటె తల్లుచునున్నది బిగ్గఁబట్టి వన్
బలుకుల కేమి యింతు లసఁ బంచశరుండు నిరంకుశుండగున్ 53

* గీ॥ మలయమారుత! బాధింపు మనస! ప్రాణ
ములను దీయుము తడసిచెఁ బున్నె మనెనె?
యమునసహోదరి! చలువల సంగతములఁ
గోలుపు మీ మేనితోఁ జేర నిలయమునకు 54

మ॥ వలువాతం దనమేన యామునఝరీ
వాఃపూరసాంద్రచ్ఛవిన్
మెఱుఁగు ల్గొల్పెడు నల్లవల్వ యటు ల
మ్మీనాక్షి నెమ్మె యిరుల్
తెఱుమం జాలెను పైఁడివల్వఁ గని విం
త న్నెచ్చెలుల్ నవ్వ తీ
రెఱుగన్ సిగ్గున రాధఁ జూచి నగు వే
ల్పేలున్ జగజ్జాలముల్॥ 55

* పా॥గీ॥ మలయపవన! బాధించు నీమనసుదీఱ!
గసి చనఁ స్మర! చంపు! మింకఁ జనఁ బసకు!
యమునిచెల్లెలి! దయఁ దరంగముల సంగ
ములను ముంచుము ప్పుడు గాని పోము తపన,

♦ అష్టమ సర్గము ♦

- విలక్ష లక్ష్మీపతి -

శ్లో॥ కథ మపి యామినీం వినీయ

స్మరశరజర్జరితాఽపి సా ప్రభాతే,

అనునయవచనం వదాంత మగ్రే

ప్రణత మపి ప్రియ మాహ సాభ్యసూయమ్

గీ॥ అవల రేయెల్లఁ గడపి సుమాస్త్రముఁ నొ

మేను తుత్తుమురైనను మించుబోఁడి

ప్రొద్దుపొద్దున వినయనమ్రుఁ డయి యెదుటఁ

బలుకు ప్రియుఁ జూచి యీసునఁ బలికె నిట్లు॥ 56

- ల క్ష్మీ ప తి తా రా వ ళి -

(అష్టపదీ)

భైరవిరాగయతి తాళాభ్యాంగీయతే

ప॥ యాహి మాధవ! యాహి కేశవ! మావద కైతవవాదం
అ॥ తామనుసర సరసీరుహలోచన! యాతవ హరతివిషాదమ్॥

రజనిజనితగురుజాగరరాగక, షాయిత మలసనిమేషం
వహతి నయన మనురాగమివ స్ఫుటముదితరసాభినివేశమ్
కజ్జలమలిన విలోచనచుంబన విరచితనీలి మరూపం
దశనవసన మరుణం తవ కృష్ణ! తనోతి తనో రనురూపమ్
వపురనుహరతి తవ స్మరసంగర ఖరనఖరక్షతరేఖం
మరకతశకలకలితకలధౌతలి పేరివ రతిజయలేఖం॥
చరణకమలగళదలక్తసిక్త మిదం తవహృదయ ముదారం
దర్శయతీవ బహి ర్మదనద్రుమనవకిసలయపరివారమ్॥
దశనపదం భవదధరగతం మమ జనయతి చేతసి ఖేదం
కథయతి కథ మధునాపి మయాసహ తవవపు రేత దభేదమ్
బహిరివ మలినతరం తవ కృష్ణ! మనోపి భవిష్యతి నూనం
కథమథ వంచయసే జన మనుగత మసమశరజ్వర దూనమ్
భ్రమతి భవా నబలాకబలాయ వనేషు కి మత్ర విచిత్రం
ప్రథయతి పూతనికైవ వధూవధనిర్దయబాలచరిత్రమ్
శ్రీజయదేవభణితరతివంచిత ఖండితయువతివిలాపం
శృణుత సుధామధురం విబుధా! విబుధాలయతోఽపి
దురాపమ్

- లక్ష్మీపతి తారావళి -

(17 అ ష్ట ప ది)

భైరవిరాగము యతితాళము

ప॥ కలవాఁడా! యలకలవాఁడా! చను పలుకకు నాతో బొంకు

అ॥ జలరుహాక్ష! ప్రతిమాలుదానినే సన్నిధి నీవగ యింక॥

(౧) సిదుర కాచుటను నిలువక తెప్పలు నెఱకెంపుల నీకన్ను
 పొదలు రసవు బిగువున నమరాగము పొనరినదివలెంజనును

(౨) కాటుకకన్నుల ముద్దుల ముద్రలఁ గావి జగానిగమోవి
 పేటికయ్యె నీయెడ లటు కృష్ణా యొఱఁగింపుము మది దేవి

(3) కఱకుగోరువంకలు గల నీమై కనదయ్యెను తాపలకళ
 తఱచిన బంగరువ్రాఁతల రతి జయ తతపత్రింబటు కలఁకళ

(౪) అడుఁగుఁదమ్మి లత్తుకతోఁ దడిసిన దదె నీపెడఁదయెడంద
 మిడిసి వెలికి మరు ప్రమానం గనఁబడు మేలిగురులటుమకుందా

(౫) నీమోవిం గల వలునొక్క మదిన్ నెవ్వగ వెల్లువ ముంచు
 ఏ మిది యిపుడు నామై నీయెడ లేకం బని ప్రకటించు

(౬) కావచ్చును కృష్ణా! నీమదియును కాయంబట్టులు నలుపు
 ఏవిధి వంచింతువు వలవంతల నెరియు నన్నుఁదెలుపు॥

(౭) స్త్రీలరుచిని దిరిగెద వడవుల ననఁ జిత్రమేమి యిచట
 చాలి చాటె స్త్రీవధపూతనకథ బాలచరిత మటుతమట॥

(౮) కవివిబుధులు క్రోలుఁడు జయదేవుని కవితామృతరసధార
 దివి దుర్లభ ఖండితయువతివచో భవవవరుచి చెవులార॥

శ॥ త వేదం పశ్యంత్యాః
ప్రసర దనురాగం బహిరివ

ప్రియాపాదాలక్త
చ్ఛురిత మరుణ చ్ఛాయహృదయం

మ మాద్యప్రఖ్యాత
ప్రణయభర భంగేన కితవ!

త్వదాలోకశ్శో కా
దపి కి మపి లజ్జాం జనయతి॥

శ్లో॥ అంతర్మోహనమౌళిఘూర్ణనచల
న్మందారవిభ్రంశన

స్తంభాకర్షణదృష్టిహర్షణమహా
మంత్రః కురంగీదృశాం

దృప్యద్దానవదూయమానదివిష
ద్దుర్వారదుఃఖాపదాం

భ్రంశః కంసరిపో స్సమర్పయతు వ
శ్శ్రేయాంసి వంశీరవః॥

* శా॥ చాలుంజాలును మోస! లోఁ గలుగువై
శాల్యంబునుం జాల కీ
లీలం బ్రేమసి కాలిలత్తుకగఁ జెల్లెన్ రక్తి
నీ యూమెడం
బో లోకస్థిరమైన బాళి సిరికిన్
బ్రచ్చొతి నిన్ జూడఁగాఁ
జాల స్నెవ్వగకంటె సిబ్బితి ననుం
జాలిం గడు న్వేచెడున్ ౫౭

సీ॥ బమ్మెరపోయిన బలువైన మెదలతో,
సొలవునఁ బంకించు తలలతోడ,
జలజలఁ బొరిఁబొరి, జాఱు కొప్పిన్నలతో,
బ్రామన్పడు గాత్రసంపత్తితోడ,
అటునిటు జననీని యాకర్షణములతో,
దిటవు మల్లడిసేయు దృష్టితోడ
అంతరం బెఱుఁగనీ యని చేరికలతోడ,
ననిచిన సర్వార్పణములతోడ,

గీ॥ తగి మహామంత్రమట్లు బ్రేఁ తలిరుబోండ్లఁ
దిగిచి, రాక్షసబాధల వగచు సురల
కద్భుతామోదము లొసంగు, నట్టిశౌరి
మురళిఆవళి కొసంగు శమ్ము లనిశమ్ము॥ ౫౮

---

* పా॥చ॥ వెలుపలి కుబ్బురాగమన వేఱొకకామిని పాలదత్తుక
న్మిలమిలలాడు నీయురము బ్రింగె మదుత్కటమైన ప్రేమ పొం
గుల! బలుమోసగాఁడ! కనుఁగొనిను నిట్టుల వంతకంటె సి
గ్గలసెడి నాపతి న్మొగము నెత్తుటకేని యుఁ జెల్లనట్లుగన్॥

- ముగ్ధముకుందము -

శ్లో॥ తా మథ మన్మథఖిన్నాం

రతిరసభిన్నాం

విషాదసంపన్నాం

అనుచుంబిత

హరిచరితాం

కలహాంతరితా

ముదాచ రహసి సఖీ॥

గీ॥ పిదప మరుశరముల నెదన్
బ్రిదిలి శోర్కి
తీవ వండమి వగచుచున్
భావమునను
శౌరిచరితామృతముఁ గ్రోలు
జలజనయనఁ
బలికెఁ గలహాంతరితగాఁగఁ
దెలిసి చెలియు॥ 59

---

* పా॥ వలపుదోర కోలుపుకాలచేఁ
దలఁపు లేరిఁగననియారిఁ దగుచింతలచేఁ
దొలఁగని హరిచింతలచేఁ
గళహాంతరిత యగురాధఁ గని చెలి యలఁచెన్ ॥

(అ ష్ట ప ది)

- అమందముకుందమ్ -

ఘూర్జరీరాగయతి తాళాభ్యాంగీయతే

ప॥ మాధవే!॥

అ॥ మాకురు మానిని మానమయే!

హరి రభిసరతి వహతి మధుపవనే
కి మపర మాధిక సుఖం సఖి! భవనే॥
తాళఫలావపి గురు మతిసరసం
కిము విఫలీకురుషే కుచకలశమ్॥
కతి న కథిత మిద మనుపదరుచిరం
మా పరిహార హరి మతిశయరుచిరం॥
కి మితి విషీదసి రోదిషి వికలా
విహసతి యువతిసఖా తవ సకలా॥
మృదునళినీదళశీతలశయనే
హరి మవలోకయ! సఫలయ నయనే॥
జనయసి మనసి కి మితి గురుఖేదం
శ్రుణు!! మమవచన మనీహితఖేదమ్॥
హరి రుపయాతు వదతు బహుమధురం
కి మితి కరోషి హృదయ మతివిధురమ్॥
శ్రీజయదేవభణిత మతిలలితం
సుఖయతు రసికజనం హరిచరితమ్॥

అమందముకుందము -

ర్జరిరాగము-యతితాళము

మమా!

నిని నీ బిగు. వుసుహారియెడను.

హరి తో ల్యాలి కదలెను
సుఖ మింతకం లెను॥
ఫలముల హారువురువును
సలము గానేటికి విను॥
న నే నొడివితిఁ బలుమఱు
ిక్కని యొడతి డి మరు॥
ఛ్చ దేమని మార్వడుచును
లందఱు గవిసిరి నగుచును॥
తామర హా త్తిన స్పన
ు గను జేర్పు ఫలముగన॥
చెద వే మిది మన కెన్నడు
వేఱు హితమును వినుమెక్కడు॥
హరి కడుమెచ్చులు బలుకును
కి జేర్చెద వెద నొగులును॥
దేవరచితమతిలలితము
ంచుత సుఖ మురు చరితము॥

శ్లో॥ స్నిగ్ధే! యత్పరుషాసి య త్ప్రణమతి
స్తబ్ధాసి య ద్రాగిణి

ద్వేషస్థాసి య దున్ముఖే విముఖతా
యాతాసి తస్మిన్ ప్రియే

త ద్యుక్తం విపరీతకారిణి తవ శ్రీఖండ
చర్చా విషం

శీతాంశు స్తపనో హిమం హుతవహః
క్రీడాముదో యాతనాః॥

శ్లో॥ సాంద్రానందపురందరాదిదివిష
ద్బృందై రమందాదరా

దానమ్రై ర్మకుటేంద్రనీలమణిభి
స్సందర్శితేందిందిరం

స్వచ్ఛందం మకరందసుందరమిళ
న్మందాకినీమేదురం

శ్రీగోవిందపదారవింద మశుభ
స్కందాయ వందామహే॥

♦ చ॥ ప్రియుఁడు రసాంఛితుం డయిన
బీర మొనర్చుటఁ, గాళ్ళ వ్రాలినన్
ప్రియములు పల్కుచుంట, వివరింపఁగ రాగము
పోరుచుంట నీ
కయినను మాఱుమో మిడుట,
నయ్యెను చంద్రుఁడు చండరశ్మి, చి
చ్చయినది మంచు, చందనము
హాలహలం, బరుసాలు యాతనల్॥ 60

•

చ॥ అరుసవుఁ బెల్లునన్ సురవ
రాదులు మ్రొక్కెడు వేళ మౌళులన్
బరగు కిరీటకోటిజిగి
మానికముల్ గలియంగఁ దేంట్లుగా
సురచిర నిమ్నగామధురసోచిత మా
విలసన్మరందసుం
దరచరణారవింద మెదఁ
దార్తుము పల్లురితంబు లేదఁగన్॥ 61

♦ పా॥ చ॥ సరసుని కొరః । కోఁటి పరుషంబును, మ్రొక్కిన మాన । వైతి, రా
గ రతికి-ద్వేషమా? యెదురుగా న్విముఖత్వమ? వైపరీత్య సం
చరివగు నీకు జందనవుచర్చ-విషంబు, హిమంబు-నిప్పు, జం
దురుఁడు-నినుఁడు, గ్రీడలిడుతోష ము-యాతన, యాట వింతయే? ॥

- దశమసర్గము -

- చతుర చతుర్భుజము -

శ్లో॥ అత్రాంతరే మసృణరోషవశా దసీమ

నిశ్వాసనిస్సహాముఖం సుముఖీ ముపేత్య,

సవ్రీడ మీక్షితసఖీవదనాం దినాంతే

సానందగద్గదపదం హరి రిత్యువాచ॥

దశమసర్గము - 18 అష్టపది

గీ॥ ఇంతలో సంజకెంజాయ యొసకమునకు

నెక్కు డగురోసమున నూర్పు లెడముపడక

విడుచుచున్నానఁ జెలిఁ గను విద్రుమోష్ఠి

దొరసి యిటుపల్కె, హరి, పల్కె

తోట్రుపడఁగ॥ 62

చతురచతుర్భుజ రాగరాజి చంద్రోద్యోతమ్

(అష్టపదీ) ముఖారి- దేశవరాళి రాగ ఝుంపాతాళాభ్యాంగీయతే

వ|| ప్రియే!చారుశీలే ముంచమయి మానమనిదానం అ॥సపది మదనా నలోదహతి మమమానసం దేహి ముఖకమలమధుపానమ్॥

వదసియదికించిదపిదంతరుచికౌముదీహరతిదరతిమిర మతిఘోరం స్ఫురదధరశీధవేతవవదనచంద్రమారోచయతులోచనచకోరమ్॥

సత్యమేవాసియది సుదతి! మయికోపినీ దేహిఖరనఖరశరఘాతం ఘటయభుజబంధనంజనయరదఖండనం యేనవాభవతిసుఖజాతమ్

త్వమసి మమ భూషణం త్వమసి మమ జీవనంత్వమసి మమ భవజలధిరత్నం

భవతు భవతీహమయిసతతమనురోధినీతత్రమమహృదయ మతి యత్నమ్॥

నీలనలినాభ మపి తన్వి! తవలోచనం ధారయతి కోకనదరూపం కుసుమశరబాణభావేనయదిరంజయసికృష్ణమిదమేతదనురూపమ్॥

స్ఫురతు కుచకుంభయో రుపరి మణిమంజరీ రంజయతు తవ హృదయదేశం

రసతురశనాపితవఘనజఘనమండలేఘోషయతుమన్మథనిదేశమ్

స్థలకమలగంజనంమమహృదయరంజనం జనితరతిరంగపరభాగం భణ!మసృణవాణి!కరవాణిచరణద్వయంసరససదలక్తకసరాగమ్॥

స్మరగరళఖండనం మమశిరసిమండనం దేహి పదపల్లవముదారం జ్వలతి మయి దారుణోమదనకదనానలో హరతుతదుపాహితవి కారమ్॥

ఇతిచటులచాటుపటుచారుమురవైరిణో రాధికామధివచనజాతం జయతి జయదేవకవి భారతీభూషితం మానినీ జనజనితశాతమ్॥

చతురచతుర్భుజ రాగరాజి చంద్రోద్యోతము

(19 అష్టపది) దేశవరాళి రాగము-ఝంపతాళము.

వ॥ ప్రియా! చారుశీలా ఎయిక జేయుము పట్టిబిగువు

అ॥ దయితహాసేఁ దనుకమ్ము తమటవలె డెందాన దయ నొసఁగు
ముఖకమలమధువు॥

పలుకు మొకపలుకేనిఁ బలునిగ్గు వెన్నెలను పఱచు నా
తలచు వెఱయిరులు

లలి మోము నెల మోవిఁ జిలుకు సుధకన్ను వెన్నెలవు
ల్గులకుగోల్పిమరులు॥

నిక్కముగ నామీఁద నీకల్క పొడమినను అక్కసుదతీ! వాడిగోర
చిక్కఁగ్గాగిట నేని శిక్షింపు కాదేని నొక్కుము నపంటఁగసిదీఱ॥

నీవు నాభవణమ్ము నీవు నాప్రాణమ్ము నీవు మణి భవపయోధి
నీవనుసరింపునను నిత్యమును జతనమిటగావించు వాడు మది బోధి॥

నల్లకల్వను బోలి నరుచు నీకను తన్వి! చెల్లెఁ గెందామరలను సాటి
అల్ల మరుబాణ మక్నైనన్ను రంజింపనల్లఁదన మందుఁదగు సూటి॥

ఉరువైనపాలిండ్ల వఱలు మణిహారమ్ము మెఱయించు నీదు మదిమొల్ల
మొఱయు నీకటిమీఁది మొలనూలు నటె మాఱుమ్రో
యించు మరునాన చెల్ల॥

ఎలనిగ్గు దేఱి నా యెదఁ దేర్చి మెట్టఁదమ్ముల గేరు నీపాదయుగళి
లలిహత్తెననువత్తులత్తుకను పల్గుమీ చిలుకవల్కులకుల మురళి॥

విఱుగుడై వలతేని విసమునకు సొబగు నైనోఱయునీయడుగు లేజివురు
తలచు మరుచిచ్చు వడి హరియించుఁ గావుటను తలదాల్తు
మనువఁమరిత్రిపురు॥

ఇంపుగా సొంపుగా గుంపుగాఁ దెంపుగాఁ నించు బోండ్లకు హాయిగా
సంపదల గూర్చు హరిసహచరిప్రార్థనము జయదేవకవిస్థాయిగా

శ్లో॥ పరిహార కృతాతంకే శంకాం త్వయా సతతం ఘన
స్తనజఘన యాక్రాంతే స్వాంతే పరా నవకాశిని
విశతి వితనో రన్యో ధన్యో న కోపి మ మాంతరం
ప్రణయిని పరీరంభారంభే విధేహి విధేయతాం॥

శ్లో॥ ముగ్ధే! విధేహి! మయి నిర్దయదంతదంశం
దోర్వల్లి బంధనిబిడ స్తనపీడనాని
చండి! త్వ మేవ ముద ముద్వహ! పంచబాణ
చండాలకాండదళనా దసవః ప్రయాంతి॥

శ్లో॥ శశిముఖి! తవ భాతి భంగురభ్రూః
యువజన మోహకరాలకాలసర్పి
త దుదితవిభంజనాయ యూనాం
త్వ దధరశీధుసుధైవ సిద్ధమంత్రః॥

శ్లో॥ వ్యథయతి వృథా మౌనం
తన్వి! ప్రపంచయ! పంచమం
తరుణి! మధురాలాపై స్తాపం
వినోదయ దృష్టిభిః
సుముఖి! విముఖీభావం తావ
ద్విముంచ! న ముంచ! మాం
స్వయ మతిస్నిగ్ధో ముగ్ధే!
ప్రియో య ముపస్థితః॥

* చ॥ వల దెద శంక నీ వయిన వల్దపిఱుందులు జూచు లట్టు లి
ట్టులెపుడుఁ గ్రమ్మ నామది నెటుల్ సొరఁబాఱుఁ బఱుం
డనంగుఁ డో
ట లలి మరుండొకం డెయిచటం గడుధన్యతఁగన్నవాఁడు కన్
దలియుము లెంకగాఁ బ్రణయినీ! పరిరంభసుఖాబ్ధిఁ దేల్చుమీ॥ 63

సీ॥ ముగుద! కౌలదైనఁ బల్గొక్క లెగుబుజాల
తీవెల బిగించి యెడఁద యొత్తిడి ఘటింపు
చండి! మన్మథచండాల చండశాస
నమున మనఁజాల నీవ హాయి మను మింక!॥ 64

సీ॥ చూచునంతన కైపున సోలఁజేయు
నీదు వంకరకనుబొమ నెగడె నల్ల
తాఁచునకు మిన్నయగుచుఁ జంద్రముఖి! దాని
విస మడఁప సిద్ధమధువు మోవియమృతమ్ము॥ 65

మ॥ క్రమమే రిత్తగమానముద్రఁగొని న న్నాటించఁదన్వంగి! క
ర్ణములం గ్రోల్చుము పల్కుదేనె తరుణీ! రక్తిం గనం
గోయిలల్
సుముఖీ! కన్గొను, తావ మెయ్యి, విడు మిచ్చో
ముగ్ధ! వైముఖ్యమున్
రమణు న్నీడకు రాపు సేయకుము చేరన్వచ్చెఁ దానై
రహీన్॥ 66

---

* పా॥ ఆతంకం బిటులేల? సందియము లేలా? వీడుమీ! చూడుమో
సాతీ! గొప్పవి నీకుచాలుఁగటియు న్నాచేతము న్నిండె; లే
దేతా వేరిక! నమ్ము! మాయతనుఁడేశే దూఱె నిజ్జేర్పనే!
ప్రీతిం గౌఁగిలివేళ కాయుచిత్కాఠిత్వంబుఁ బాలింపవే!॥

శ్లో॥ బంధూకద్యుతిబాంధ వోయ మధరశ్స్నిగ్ధోమధూకచ్ఛవిః
వుండ శ్చండి! చకాస్తి నీలనళినశ్రీమోచనం లోచనం
నాసా భ్యేతి తిలప్రసూనపదవీం కుందాభదంతి ప్రియే!
ప్రాయ స్త్వన్ముఖసేవయా విజయతే విశ్వంస పుష్పాయుధః

శ్లో॥ దృశౌ "మదాలసే" వదన మిందు మత్యుజ్వలం
గతి ర్జన "మనోరమా" విధుతరంభ మూరుద్వయం
రతి స్తవ "కలావతీ" రుచిర 'చిత్రలేఖే' భ్రువా
వహో విబుధయౌవతం వహసి! తన్వి! పృధ్వీంగతా॥

శ్లో॥ సప్రీతిం తనుతాం హరిః కువలయాపీడేన సార్ధం రణే
రాధాపీనపయోధరస్మరణకృత్కుంభేన సంభేదవా
యత్ర స్విద్యతి మీలతి క్షణమపి క్షిప్రం తథాలోకనా త్
కంస స్యాల మభూ జ్జితం జిత మితి వ్యామోహకోలాహలః॥

ఇతిదశమస్సర్గః

చ। నీజిగిమోవి మంకెనగ నీనునుఁజెక్కిలి యిప్పపూవుగా
మో జగునీదుకన్విరియఁ బూచిన నల్లనికల్వపూవుగా
రాజిలు నాస నువ్వుపువు రాణగఁ బల్విరిమల్లె గాముఖ
శ్రీఁ జిర మాశ్రయించి తిగిచెన్ జగముల్ కుసుమాస్త్రుఁ
(డో ప్రియా: 67

గీ॥ 'మదాలసము లౌకనుల్ వదన' మిందుమత్యుజ్జ్వలం
బదేనడ 'మనోరమాయనము ధూత*రంభల్ తొడల్
సదారతి కలావతే స్మరుచి చిత్రరేఖ ల్బొమల్
గదించితిగదా యొడల్ కలికి! పృథ్వి! స్వఃకాంతలన్॥ 68

మ॥ తలఁ పొక్కించుక రాధచాచులపయఃం దర్గంగ నెల్లెత్తియొ
త్తిలెఁ గృష్ణుం డని భ్రాంతి నార్పు బలముల్ ధిక్కారముం
జేయుచున్
వెలుచన్ గంసనృశంసుఁ డే ల్కువలయాపీడంబుఁ బీడించున
బ్బలియుం డచ్యుతుఁ డేలుఁగాతఁ గరుణన్ బ్రహ్మాండ
భాండంబులన్॥ 69

ఇదిపదియవసర్గము.

- ఏకాదశ సర్గము -

సానందదామోదరము

శ్లో॥ సుచిర మనునయేన ప్రీణయిత్వా మృగాక్షీం

గతవతి కృతవేశే కేశవే కుంజశయ్యాం

రచితరుచిరభూషాం దృష్టిమోషే ప్రదోషే

స్ఫురతి నిరవసాదాం కాపి రాధాం జగాద॥

శ్రీహరితాళరాజి జలధర విలసితమ్.

(అష్టపది)

మోహనరాగాది తాలాభ్యాంగీయతే

ప॥ ముగ్ధే! మధుమథనం
అ॥ అనుగత మనుసర! రాధే!!

విరచితచాటువచనరచనం చరణే రచితప్రణిపాతం
సంప్రతి మంజుల వంజులసీమని కేళిశయన మనుయాతమ్ ॥
ఘనజఘనస్తనభారభరే దర మంథర చరణవిహారం
ముఖరితమణిమంజీర ముపేహి విధేహి మరాళనికారమ్ ॥
శృణు రమణీయతరం తరుణీజన మోహనమధురిపుభావం
కుసుమశరాసన శాసనవందినిపికనికరే భజ! భావమ్॥
అనిలతరలకిసలయనికరేణ కరేణ లతానికురుంబం
ప్రేరణ మివ కరభోరు! కరోతి గతిం ప్రతిముంచవిలంబమ్॥
స్ఫురిత మనంగతరంగవశా దివ సూచితహరి పరిరంభం
పృచ్ఛ! మనోహరహారవిమలజల ధార మముం కుచకుంభమ్॥
అధిగత మఖిలసఖీభి రిదం తవ వపు రపి రతిరణసజ్జం
చండి! రణితరశనారవడిండిమ మభిసర! సరస మలజ్జమ్॥
స్మరశరసుభగనఖేన సఖీ మవలంబ్య కరేణ సలీలం
చల! వలయక్వణితై రవబోధయ హరి మపి నిగదితశీలమ్।
శ్రీజయదేవభణిత మధరీకృతహార ముదాసితవామం
హరివినిహితమనసా మధితిష్ఠతు కంఠతటీ మవిరామమ్॥

శ్రీహరి తాళ రాజిజలధరవిలసితము.

(20 అ ష్ట ప ది)

మోహనరాగము ఆదితాళము

ప॥ వెనుకొను హరి ముగ్ధా!
అ॥ అనుసరించు వానిని ముగ్ధా!

౧ పలుసరసోక్తులఁ గాళ్ళ వ్రేళ్ళ. బడి బ్రతిమాలెను పలుమారు
చెలువుఁడు ప్రబ్బలి యింట నిపుడు పూసెజ్జనుండె వెతదీఱు॥
౨ పిఱుఁదుల చాచుల బరువు గలుగుటను నరుగుము మెల్లన శివి
చిఱుగజ్జెలు అవళింపఁగ నందెలు పలువఁగ నంచలు దీవి॥
3 విను మింపయి జవ్వనులను గడువలపించెడు శౌరి మురళి ఆవళి॥
ననవిల్తుని యాన బొగడుఁ గోయిల లనిభావింపుము నువళి
౪ మెల్లని శరువలిఁ గదలుచి పుళ్ళను మిసిమి తీవెయిల్లాంద్రు
వల్లభు కడకుం బోపొమ్మనినటు చెల్లెం జను! శరబోరు॥
౫ మరుతరగలకుం బలె బెల్లదరుచు హరి కౌఁగిలిలో నెఱుఁగు
మురుచిరహారాంబుధారఁ జనుచను సొంపు పనంటెని నడుగు॥
౬ మరుననికిం గట్టాయిత మగునీమై మది చెలులకు తెలియు
విత్రిచికనరు మొలనూలు వాద్యముగ వెడలుచండిసిగ్గెడయు॥
౭ పువుగోరుల చెలి కైదండం గొని పొమ్మనఁగఁగ నీ నీటు
నవశంకణము లవళిని దెలువుము జనగతి హరికిడు వోటు॥
౮ హారరుచుల స్త్రీలరుచులఁ దెగడుచు హరిభక్తులశంరమునన్
ధీరశ్రీజయదేవవాక్సరణి దీపించుఁ బ్రకాశమునన్॥

శ్లో॥ అక్ష్ణో ర్నిక్షిప దంజనం శ్రవణయో
స్తాపింఛగుచ్ఛావళీం
మూర్ధ్ని శ్యామసరోజదామకుచయోః
కస్తూరికాపత్త్రకం
ధూర్తానా మభిసారసంభ్రమజుషా
విష్వఙ్నికుంజే సఖి!
ధ్వాంతం నీలనిచోళచారుసుదృశాం
ప్రత్యంగ మాలింగతి॥

శ్లో॥ కాశ్మీరగౌరవపుషా మభిసారికాణా
మాబద్ధరేఖ మభితో రుచిమంజరీభిః
ఏత త్తమాలదలనీలతమం తమిస్రం
తత్ప్రేమహేమనికషోపలతాం తనోతి॥

శ్లో॥ హారావళీతరళకాంచనకాంచిదామ
మంజీరకంకణమణిద్యుతిదీపితస్య
ద్వారే నికుంజనిలయస్య హరిం నిరీక్ష్య
వ్రీడావతీ మథ సఖీ మియ మి త్యువాచ॥

మ॥ కనులం గాటుకయై శ్రవోంతరములన్
గానుంగుపూగుత్తియై
కనసా నుత్పలమాలయై తల నెరం
గస్తూరికాపత్త్రియై
పెను పౌనల్లనివల్లియై తమము వ్యా
పించెం జెలీ! తీవెయిం
డ్లను వేఁ జేరెడు ధూర్త కాంతలను వే
డ్కం గౌఁగిటం గ్రుచ్చుచున్॥ 71

సీ॥ సాగుచానల కుంకుమచాయ యొడలి
తీవియలసిగ్గు గుత్తియై తేజరిల్లి
వలులు కానుంగుచిగురాకు వన్నెఁ దెగడి
వలపు బంగారుటొరగల్లు పంచెఁ దమము 72

క॥ వరకంకణవదనూపుర
వరకాంచనకాంచిముఖ్య వస్తుమణివిభల్
మెఱయింప, గుంజముదరిన్
హరిఁ గని లజ్జించురాధ నను చెలి కూర్మిన్॥ 73

అష్టపది 21

- సానందదామోదర ప్రేమద్రుమ పల్లవమ్

(అష్టపదీ)

ఘంటారాగ-ఝంపాతాళాభ్యాంగీయతే

ప॥ ప్రవిశ రాధే! మాధవసమీప మిహ
అ॥ కురు మురారే! మంగళశతాని॥

మంజుతరకుంజతలకేలిసదనే
ఇహ విలస రతిరభసహసితవదనే॥
నవభవదశోకదళశయనసారే
ఇహ విలస కుచకలశతరళహారే॥
కుసుమచయరచితశుచివాసగేహే
ఇహవిలస కుసుమసుకుమారదేహే॥
చలమలయవనపవనసురభిశీతే
ఇహవిలస మదనశరనికరభీతే॥
వితతనవపల్లినవ పల్లవఘనే
ఇహ విలస పీనకుచకుంభజఘనే॥
మధుముదితమధుపకులకలితరావే
ఇహవిలస! కుసుమశరసరసభావే॥
మధురతరళపికనికరనినదముఖరే
ఇహవిలస దశనరుచిరుచిరశిఖరే॥
విహితపద్మావతీసుఖసమాజే
భణతి జయదేవకవిరాజరాజే॥

- సానందదామోదర పేరిమ(ద్రుమ పల్లవము -

(21 అష్టపది)

♦ ఘంటారాగము-ఝంపాతాళము ♦

ప॥ చేరు మిటను హరిచెంతఁ ద్వరగ రాధ
అ॥ పరగింపు శుభపరంపర దివ్యబోధ॥

౧ బెడగుమో మిరులచా ల్వెంట గెంట
కడుఁబోలుచు పొదరింట పడకటింట॥

౨ పొరలఁ జాచులమీఁది సరము లరయు
పఱపగు నశోకసుమపంక్తి మెఱయు॥

3 నివసింపఁ గలదు వువు నిగ్గు పొదరు
నవనవలతాంగి! యానందమ్ము కుదురు॥

౪ వువుములుక్కల భయంబు పొలియఁజాలు
తవులు పయ్యెరయు నిదు నివము మేలు॥

౫ ఎల్లవల్లులు నల్లిబిల్లిగఁ జిగిర్చి
యుల్లంబు రంజించు నువిద తేర్చి॥

౬ మెదలుఁ వ్రూదేస తుమ్మెదలకదుపు
మది కోర్కె ఫలియించు మఱపుఁ జదువు॥

౭ కో యనుచుఁ గోయిలలు కూయుచుండు
సోయగము గలసుదతి! చొక్కు నిండు॥

౮ పలికె జయదేవకవిరాజరాజు
కొలువఁ బద్మావతికి గొప్పతేజు॥

శ్లో॥ త్వాం చిత్తేన చిరం వహ న్నయ మతి
క్రాంతో భృశం తాపితః
కందర్పేణ చ పాతు మిచ్ఛతి సుధా
సంబాధ బింబాధరం
అస్యాం కం త దలంకురు క్షణ మిహ
భ్రూక్షేపలక్ష్మీలవ
క్రీతే దాస ఇ వోవసేవితపదాం
భోజే కుత స్సంభ్రమః

శ్లో॥ సా ససాధ్వస సానందం
గోవిందే లోలలోచనా
శింజాన మంజుమంజీరం
ప్రవివేశ నివేశనమ్॥

మ॥ చిర మాత్మ న్నినుఁ దా వహించుటను డ
స్సె న్వ్రీస్సెఁ దాపంబు వా
విరిగాఁ గావున వేఁగఁ జేరి యొడి మో
విం గ్రోల్చు మొక్కింత సుం
దరి! నీకన్బొమత్రిప్పు హాసునకుఁ బా
దాబ్జమ్మునన్ లెంకయై
హరి సేవించుచునుండెఁ దొట్రిలెద వే
లా పూవుటీరమ్మునన్॥ 74

క॥ హరిపై చిత్తరిచూడ్కులు
పరగించుచు సంతసమ్మ భయము గదుర నూ
పురములు అవళింపఁగ నిం
చు రహిం గేళీగృహంబు జొచ్చె న్నవలా॥ 75

పా॥ ఆ॥ తిరుచుజంకుచేత సెగవునానందానఁ
గ్రిందుమీఁదుచూడ్కి కృష్ణునొలయ
నందములగు నందియలు మ్రోయఁగా రాధ
పాదలె ఘదన కదన సదనముంకు॥

అష్టపది 22

– సానందగోవిందరాగ శ్రేణికుసుమాభరణమ్ –

(అష్టపదీ)

♦ మాళవరాగాది తాళాభ్యాంగీయతే ♦

వ॥ హారి మేకరసం చిర మభిలషితవిలాసం

అ॥ సా దదర్శ గురుహర్ష వశంవదవదన మనంగనివేశమ్॥
రాధావదనవిలోకనవికసిత వివిధవికారవిభంగం
జలనిధి మివ విధుమండలదర్శన తరళితతుంగతరంగమ్॥
హార మమలతరతార మురసి దధతం పరరభ్య విదూరం
స్ఫుటతర ఫేనకదంబకరంబిత మివ యమునాజలపూరమ్॥
శ్యామలమృదులక లేబరమండల మధిగతగౌరదుకూలం
నీలనళిన మివ పీతపరాగప టలభరవలయితమూలమ్॥
తరళదృగంచలచలనమనోహర వదనజనితరతి రాగం
స్ఫుటకమలోదర ఖేలితఖంజన యుగ మివ శరదితడాగమ్॥
వదనకమలపరిశీలనమిళితమిహిరసమకుండలశోభం
స్మితరుచిరుచిరసముల్లసితాధరపల్లవకృతరతిలోభమ్॥
శశికిరణచ్ఛురితోదరజలధర సుందరసకుసుమకేశం
తిమిరోదితవిధుమండలనిర్మల మలయజతిలకనివేశమ్॥
విపులపులకభరదంతురితం రతికేళికలాభి రధీరం
మణిగణకిరణసమూహసముజ్జ్వలభూషణసుభగశరీరమ్॥
శ్రీజయదేవఫణితవిభవద్విగుణీకృతభూషణభారం
ప్రణమత! హృదివినిధాయ హరింసు చిరంసుకృతోదయసారమ్॥

(22 అష్టపది)

సానంద గోవింద రాగశ్రేణి కుసుమాభరణము.

మాళవరాగము ఆదితాళము.

ప॥ కనుగొనె హరి రాధ ఘనుఁ బతి నేకరసాత్మున్
అ॥ తనియుచు నిత్యమనంగనివేశ మనంగఁ జను విలాసాత్మున్
౧ పొడుపుఁగొండ వెడలిన జాబిలిఁ గనిపొంగు కడలి పగిదిన్
రొదయకుతన మొగమునుగనినంతనయడఁగఁగవికృతులుసారిది
శిహారుప్పురుపునగునురుపుతోడియమునాంబుపూరమటు లెదను
ఉరువునిడుపుహారుమంజిమ ముత్తియపుసర మొత్తిడిఁగదలఁ గను॥
౩ పచ్చనివుప్పాడి పైఁగప్పుటఁ దగి విచ్చిన నల్లనికలువన్
నచ్చని నునునల్లనిమై మెఱయఁగ మెచ్చగు పచ్చనివలువన్॥
౪ శరదృతువున గాటుకపుల్గులకవ పొరలు తమ్మిగలకొలను
కరణిని గదలెడు చూపుల్కలు గల మొగ మెఱుఁగింపఁగ రతివలను
౫ పరిశీలింపఁగ మోముదామరనుదొరయు గగనమణులుగను
మెఱయజోడుచెలిఁజెఱునకు మానిచిపురుతవు లనుగొలుపగను॥
౬ లోఁజెఱువెన్నెలరాజిలు మేఘమునోజను పూసికమొరయన్
తోజౌయిరులునఁదోఁచిన నెలయననుమటనుసితతిలకము
వెలయన్॥

౭ పులకాంకురములఁ గనన్నై కలయికఁగల కలకలలను జాలిన్
నలిగియు రతనపుసొమ్ములు నిగమై వెలుఁగు వెలయువనమాలిన్॥
౮ శ్రీజయదేవుని వాక్కల్పంబుల కెట్టె యగునలంకృతుల
రాజిలుఁగావుతఁ గృతులమతుల హరి రంజిలిసుకృతముపొదల॥

శ్లో॥ అతిక్రమ్యాపాంగం శ్రవణపథ
పర్యంతగమన
ప్రయాసేనేవాక్ష్ణో స్తరళతర
భావం గమితయోః
ఇదానీం రాధాయాః ప్రియతమ
సమాలోకనమయే
పపాత స్వేదాంబుప్రసర ఇవ
హర్షాశ్రునికరః।

శ్లో॥ భజన్త్యా స్తల్పాంతం కృతకపటకం
డూతిపిహిత
స్మితం యాతే గేహాద్బహి రపి
హితాళీపరిజనే
ప్రియాస్యం పశ్యన్త్యా స్మరపరవశా
కూతసుభగం
సలజ్జాలజ్జాపి వ్యగమ దివ దూరం
మృగదృశః

శ్లో॥ సానందం నందసూనుర్దిశతు పరతరంసమ్మదం మందమందమ్
రాధా మాధాయ బాహ్వో ర్వివరమనుదృఢం పీడయన్
ప్రీతి యోగాత్
తుంగౌతస్యా ఉరోజావతనువరతనోర్నిర్గతౌ మాస్మభూతాం
పృష్ఠం నిర్భిద్య తస్మాద్బహి రితి వలిత గ్రీవమాలోకయంతః॥

గీ॥ చెవివఱకుఁ గల్గుపెంద్రోవ మివిలిచనులు
బడలియో యేమొ చంచల భావమంది
ప్రియతముఁడు తోఁచునంత మై పెల్లువాడము
చెమరు వలెనించె రాధాక్షి ప్రమదవారి॥

మ॥ విరితావు ల్విరజల్లు ని వ్వెడలివే
వే యేఁగఁగా నెచ్చెలుల్
నెఱిపూబానుపు జేరి గోకిళానుప్పూ
నిక్కం జిగ్నువుం గప్పి కా
మరసా వేశముఁ జూపు నాథు ముఖప
ద్మంబు న్విలోకించున
తరుణిం జూచుచు సిగ్గునుం జనె నెటో
తా నొఁదల న్వంచుచున్

మ॥ తొలుదొల్త న్మెలమెల్ల రాధికను దా
దోర్మూలముం జేర్చి య
గ్గల ముత్కంఠ ననంతరం బరిమి బి
గ్గంగౌఁగిటం గ్రుచ్చి రా
గిలి మోమోరఁగఁ జేసి తత్కుచము లు
ద్దీపంబులై వీఁపు దూఁ
టు లలిం జూచెడు రీతి నొప్ప యదురా
టూనుం డిడున్ శ్రేయముల్ 78

* పా॥చ॥ ఒకరొకరే లతాగృహము నొయ్య పక్షు ల్విడ లేఁతనవ్వుపాం
దిక నెదో వట్టిచేష్టలఁ బదింబది మాటుచు బొన్నులంచుఁ జే
రి, కడు ననంగుపొంగురుచి రేఁగి ముదం బిడు కూర్మికాని మో
ముకుదురుఁ గాంచరాధ కెటో పోయెను సిగ్గిలి సిగ్గు దవ్వగన్ ॥

శ్లో॥ జయశ్రీ విన్యస్తై ర్మహిత ఇవ
మందారకుసుమై
స్స్వయం। సిందూరేణ। ద్విపరణముదా
ముద్రిత ఇవ
భుజా పీడక్రీడా హతకువలయా
పీడకరిణః
ప్రకీర్ణాసృగ్బిందు ర్జయతి భుజదండో
మురజితః॥

శ్లో॥ సౌందర్యైకనిధే రనంగలలనా
లావణ్యలీలా జుషో
రాధాయా హృదిపల్వలేమనసిజ
క్రీడైక రంగస్థలే
రమ్యోరోజ సరోజఖేలన రసి
త్వా దాత్మనః ఖ్యాపయన్
ధ్యాతు ర్మానసరాజహంసనిభతాం
దేయాన్ ముకుందో ముదమ్॥

మ॥ జయలక్ష్మీస్సతి కల్పవృక్షకుసుమవ్రా
జం జేసెనా నేత్రము పం
బి యలంకారము జేయఁగాఁ గువలయా
పీడాహవానందల
క్ష్మీస్త్రీ యిదే మేఁటని యెఱ్ఱయ బ్బెనుపో
ల్కెం బొల్చు న్దైత్యారిది
గ్విజయం బౌ భుజదండ ముత్కువలయా
పీడల్ తొలంగించుతన్॥

శా॥ సౌందర్యంబున కాకరంబు రతియో
షాభూష యారాధ మే
ద్లెందంబైన మడుంగునందు మరుమే
టిం ద్రిప్పాలాడించు చ
న్పొందమ్మిన్ విహరించుటల్ దెలుపుచున్
బొల్పొందుచున్ భక్తిని
ష్యందన్మానసరాజహంస యగు కృ
ష్ణస్వామి మోదం బిడున్॥

---

*పా॥ మ॥ రతిలావణ్యపుచేవ, అందములసారం! బఁగజాఖేటకా
యతరంగం బగురాధ హృత్సరసి, రమ్యాపీన వక్షోజవి
స్ఫుతపద్మోపరకేళి, భక్తులకు నెంతే బ్రాహహంసంపుటా
కృతి జిందాడు మకందు డీయుత! సమగ్రీభూతసంతోషమున్॥

ద్వాదశ సర్గము

సుప్రీత పీతాంబరము.

శ్లో॥ గతవతి సఖీబృందే౽మందత్రపాభర నిర్భర
స్మరపరవశాకూత స్మితస్నపితా ధరామ్
సరసమనసం దృష్ట్వా హృష్టాం ముహు ర్నవపల్లవ
ప్రసవశయనే నిక్షిప్తాక్షీ మువాచ హరిః ప్రియామ్॥

౫॥ చెలు లటు లేగఁగాఁ దిరిగి సిగ్గును దన్నులమంగఁ జెంగునన్

వెలువడు లోనికోరికలు బెంపుగఁ జిర్నగు మోవిఁ దోఁగఁగాఁ

దలిరులపూలపా న్పొకవిధంబుగ జూచుచు మాటిమాటికిన్

నిలిచినరాధఁ జూచి రమణీరమణీయుఁడు కృష్ణుఁ డిట్లనున్॥

---

*పా॥ మ॥ చెలిపిం డేఁగఁగ సిగ్గుఁ బ్రొయ్గఁ దలఁపు ల్చిందాడ లేనవ్వు మే
ల్మోములక లోమ్మవిని విప్పఁ గ్రొంజివురుపూ వ్పఁ బాన్పుపై లోలదృ
ష్టులనున్ మాటికి నూఁవుచు న్నిలురసోచ్చాభనాత్మ రాధ న్ప్రియ
స్పులక ల్వా అడి ద్రేమ లొల్క హరిసంబోధించె సోత్కములన్॥

అష్టపది 23

మధురిపు విద్యాధర లీలః

విభావ (నాదనామక్రియ) రాగము–ఆదితాళము

ప॥ క్షణ మధునా నారాయణమ్ అ॥ అనుగత మనుసర రాధే!॥

1. కిసలయశయనతలే కురు కామిని ! చరణనళినవినివేశమ్
   తవపదపల్లవవైరి పరాభవ మిద మనుభవతు సువేశమ్॥
2. కరకమలేన కరోమి చరణ మహ మాగమితాసి విదూరమ్
   క్షణ ముపకురుశయనోపరి మామివనూపుర మనుగతిశూరమ్॥
3. వదనసుధానిధిగళిత మమృతమివ రచయ వచనమనుకూలం
   విరహమివాపనయామి పయోధరరోధక మురసి దుకూలమ్॥
4. ప్రియపరిరంభణ రభసవలిత మివ పులకిత మతిదురవాపం
   మదురసి కుచకలశం వినివేశయ శోషయ మనసిజతాపమ్॥
5. అధరసుధారస ముపనయ భామిని! జీవయమృత మివదాసం
   త్వయి వినిహితమనసం విరహానల దగ్ధవపుష మవిలాసమ్॥
6. శశిముఖి! ముఖరయ మణిరశనాగుణమనుగుణకంఠనినాదం
   శ్రుతియుగళే పికరుత వికలే మమ శమయ చిరా దవసాదమ్
7. మామతివిఫలరుషా వికలీకృత మవలోకితు మధు నేదం
   మీలతి లజ్జిత మివ నయనం తవ విరమ విసృజరతి ఖేదమ్॥
8. శ్రీజయదేవ భణిత మిద మనుపదనిగదిత మధురిపుమోదం
   జనయతు రసికజనేషు మనోరమరతిరసభావవినోదమ్॥

మధురిపు విద్యాధగలీల

విభాసరాగము-ఆదితాళము

ప॥ త్రుటియిప్పుడు నారాయణున్॥ అ॥ ఇట తోడ్పడు ననురాధా!
చిరుగుల సెజ్జను చేర్పుము కామిని! జగికెందామర యడుఁగు
తెగిపగవగ జేవురించు దీనికి తొగరురంగు పొగ రడఁగు॥
కరపద్మంబున నొత్తెదఁ బదములు కడుగ ప్రీటు నడచితివి
కరుణఁ జేర్పు సెజ్జను నావలెనను సరించునందెల బడలితివి॥
మోము చందురుని వెడలు నమృతమటు పొసగింపుము తగు పలుకు
మోమెలి చెద విరహంబటు చాచుల మొనయుపయ్యెదయు తలఁకు॥
తం కౌఁగిట నుబ్బినయటు పులకలఁదగి కడుదుర్లభమగుచు
చనుచనుపనఁటెని నెదగదియింపుము శమియింపఁగ మరుచిచ్చు॥
ఎడబాటున నెఱగలి ప్రుగ్గుచు సొగ సెడలియు కొనయూపిరిగలిగి
తడబడు నీదాసుని నన్నధరసుధ న్నదికింపుము చెలఁగి॥
సరసగళస్వరగీతిన్ శశిముఖి! మొఱయింపుము మొలనూలు
విరసపికధ్వని జిల్లులు పాటిలు వీనుల నెవ్వగ తూలు॥
రితకినుక నను వీఁజడిచేసిన యెత్తునకుంబలె నీకన్
ఎత్తకుండె అప్పను నలసత విడుమొగుచు తెరవుచ కాకన్॥
పదపదమున హరిముదమును పెర్గొను పదకము శ్రీజయదేవు
పదగీతి ఘటించు రసికుల రతిభావము రసమున్ సిరి కావు॥

సురతారంభచంద్ర హాసః

శ్లో॥ ప్రత్యూహః పులకాంకురేణ నిబిడాశ్లేషే నిమేషేణచ
క్రీడాకూత విలోకితేఽధరసుధా పానే కథానర్మభిః
ఆనందాధిగమేన మన్మధకలా యుద్ధేఽపి యస్మిన్నభూత్
ఉద్భూత స్స తయోర్బభూవసురతారంభః ప్రియంభావుకః॥

కామతృప్త కామినీహాసః

శ్లో॥ దోర్భ్యాం సంయమితః పయోధరభరే
ణాపీడితః పాణిజై
రావిద్ధో దశనైః క్షతాధరపుట
శ్శ్రోణీతటే నాహతః
హస్తే నానమితః కచేఽధరసుధా
స్యందేన సమ్మోహితః
కాంతః కామపితృప్తిమాపతదహో!
కామస్యవామాగతిః॥

సురతా రంభ చంద్రహాసము

ఉ॥ గాటపుఁగౌఁగిలింత బులకాంకుర మట్టులు తెప్పపాటులో
బాటునఁ జూడి నట్లధర పానమునందుఁ గథాప్రసంగ మ
ప్పాటన చొక్కుచు న్వివిధబంధకల న్గొలగా దలంచు న
మ్మేటులు రాధికాచ్యుతుల మేలిమికూటమియింపునింపుతన్।

కామత్త ప్రకామినీ హాసము

సీ॥ బిట్టు కౌఁగిఁట గ్రుచ్చిపట్టి పాలిండ్ల ౹ ప్రే
గునను బేరురము నెకొ్కనఁగఁజేసి
నలువంక గోటివంకలు నెలకొల్పి ప
ల్మొనొక్కుల గెమ్మోవిఁ జెక్కు పఱచి
పిఱుదుల నదరులచే నోఱపిడి ఘటియించి
నెఱులందు కరముంచి శిరము వంచి
సారమై చక్కెరచవి గేరు కెమ్మోవి
గ్రొందేనియును గైవు గొల్పి తనిపి
గీ॥ నాయకాగ్రేసరుని జగన్నాధు నాధు
గృష్ణునంతటివాని నట్టిట్టు చేసె
వలుదబడి కందరాని గొవ్వసుఖ మొకటి
యేమనందగుఁ గాముని వామకలన!॥

పా॥ మ॥ పులకల్నిక్కులఁ, గౌగిలింతబిగిఁ, గన్నోమ్మెడ్పుంచు, సాకూతకే
లిలసద్దృష్టిని, నర్మగాథ, నధరాలిందామృతాస్వాదన
స్థలదానందము మారబంధకలన స్ఫూర్తిత్వ్యూహము ద్రేపిన
న్వెలయించెన్సురతాదిరంగము ప్రియంబే వారికత్యంతమున్॥

పౌరుషస్ర్పేమ విలాసః

శ్లో॥ వామాంకే రతికేళిసంకులరణారంభే తయా సాహస
ప్రాయం కాంతజయాయ కించిదుపరి ప్రారంభియత్సంభ్రమాత్
నిష్పందా జఘనస్థలే శిథిలతా దోర్వల్లి రుత్కంపితం
వక్షో మీలిత మక్షి పౌరుషరసః స్త్రీణాంకుత సిధ్యతి?

కామాద్భుతాభినవ మృగాంక లేఖనము

శ్లో॥ తస్యాః పాటలపాణిజాంకిత మురో
నిద్రాకషాయే దృశే
నిర్ధౌతోఽధరశోణిమా విలులితా
స్రస్తాస్రజో మూర్ధజాః
కాంచీనామ దరశ్లథాంచితమితి
ప్రాత ర్నిఖాతై ర్దృశో
రేభిః కామశరై స్తదద్భుత మభూ
త్పత్యు ర్మనః కీలితమ్॥

శ్లో॥ వ్యాకోశః కేశపాశ స్తరళిత మలకైఃస్వేదమోక్షౌకపోలౌ
క్లిష్టా బింబాధరశ్రీః కుచకలశరుచాహారితాహారయష్టిః
కాంచీకాంతి ర్హతాశా స్తనజఘనపదంపాణినాచ్ఛాద్యసద్యః
పశ్యంతీ సత్రపా మాం తదపి విలుళితా ముగ్ధకాంతి ర్ధినోతి॥

శ్లో॥ ఈషన్మీలిత దృష్టి ముగ్ధవిల సత్సీత్కారధారావశా
దవ్యక్తాకులకేళికాకు వికసద్దంతాంశుధౌ తాధరం
శ్రాంత స్తబ్ధపయోధరం భృశపరిష్వంగా త్కురంగీదృశో
హర్షోత్కర్ష విముక్తినిస్సహతనో ర్ధన్యో ధయత్యాననమ్।

శ్లో॥ అథ సహసా సుప్రీతం
సురతాంతే సా నితాంతఖిన్నాంగీ
రాధా జగాద సాదర
మిద మానందేన గోవిందమ్॥

ఉ॥ క్రొమ్ముడివీడె ముంగురులుఁ గొన్ని చలించెఁ జెమర్చె జెక్కిళు
ల్కమ్మనిమోవి కందెను జగానిగఁ జూచుల లోఁగొనెన్నసు
ల్యమ్ములయుపోయెఁ గాంచియు విపాశిఁ గ్రొక్కుచంబు లడ్డుచు
న్బ్రిమ్మనలజ్జ నన్గనియు రాధిక గాఢసుఖాబ్ధిఁ దేర్చెడున్॥

మ॥ ఆరమోడ్పుంగనుచూపులెస్పలయియెయుమ్యాన్సగుపీత్కారము
ల్పరఁగ న్స్పష్టముకాని కాకువుల కౌపల్నిగ్గుబం దోగుమో
వి రహింపం బ్రమదాతిరేకమునఁ దృప్తిన్నిల్చునేణాక్షి సుం
దర పాదాముసుగ్రోలుధన్యుఁడుసుచద్యంగ్యాం జెక్కన్గొనన్॥

గీ॥ అవల్ల రాధిక భోగాంతమందు మిన్నుల
డస్సి చొక్కుచు వేవేగ డాసి హాయి
తూఁగుటూయెల నూఁగెడు తోయజాక్షు
తోడ నిటుపల్కె సాదరోక్తులు రహింప॥

పా॥ చ॥ చెదరెను వేణి ముంగురులు చిందెను జెక్కిటఁ జెమ్మటాకెఁ గుం
దొదవెను మోవిబింబమున నొందె సమైక్యత హారయష్టి చ
న్గుదురుకళ్ళ, న్హతాశ మొలనూల్పడె నాసురతి న్గలంగియు
న్పదతి కరాలఁ జాటుల మునుంగిడి సిగ్గతిమాసి శోభిలెన్॥

అష్టపది 24

సుప్రీత పీతాంబర తాళ్ శ్రేణిః

మంగళ కౌశిక రాగః-చాపు తాళం

ప॥ నిజగాద సా యదునందనే॥ అ॥ క్రీడతి హృదయానందనే॥

1. కురు యదునందన! చందనశిశిరతరేణకరేణ పయోధరే
మృగమదపత్రక మత్ర మనోభవమంగళ కలశసహోదరే॥
2. అళికులగంజన మంజనకం రతినాయక సాయకమోచనే
త్వదధరచుంబనలంబిత కజ్జల ఉజ్జ్వలయ ప్రియలోచనే॥
3. నయనకురంగతరంగ వికాసనిరాసకరే శ్రుతిమండలే
మనసిజపాశవిలాసధరే శుభవేశ నివేశయ కుండలే॥
4. భ్రమరచయంరచయంతముపరిరుచిరంసుచిరంమమనమ్ముఖే
జితకమలే విమలే పరికర్మయ నర్మజనక మళకం ముఖే॥
5. మృగమదరసవలితం లలితం కురు తిలక మళికరజనీకరే
విహితకళంకకళం కమలానన! విశ్రమితశ్రమశీకరే॥
6. మమ రుచిరే చికురే కురు మానద! మనసిజధ్వజచామరే
రతిగలితే లలితే కుసుమాని శిఖండి శిఖండకడామరే॥
7. సరసఘనే జఘనే మమ శంబరదారణవారణకందరే
మణిరశనా వసనాభరణాని శుభాశయ! వాసయసుందరే॥
8. శ్రీ జయదేవవచసి రుచిరే హృదయం సదయంకురుమండనే
హరిచరణస్మరణామృత నిర్మితకలికలుషజ్వరఖండనే॥

సుప్రీత పీతాంబర తాళశ్రేణి

మంగళ కౌశిక రాగము-చాపు తాళము

ప॥ పలుకాడె నాయమకూర్మితో॥అ॥అలరించుచు నగుశౌరితో॥

౧. వ్రాయుము చల్లని కేలను జాచుల పై కస్తురినవరచన
శ్రీయగుమరుకలశములకు నెంతయుజెల్లునమృతమృదువచన॥
౨, అలులగెరలుకాటుకనిడుమరుములుపలువెడలుచు నాకంట
తెలనయ్యేను కలయక్ ముద్దిడుటనుతొలిపున్నియములవంట
3. అటునిటుఁజెంగనములు పఱచెడు కనులను లేళ్ళకువలఁతేఁడు
ఘటియించిన వగ్గములా పీనుల గదయింపుము రవఱోఁడు
౪. తమ్మి దెగడువిమలమ్ముగు మోమునతుమ్మెదవిమ్ము సతమ్ము
గ్రమ్మినయటు లందమ్ముగునలకలదొమ్మిదువ్వఁతలఁపొమ్ము
౫. చెమరడగిన నెన్నుదుటి నెలందగు జిగికస్తురి తిలకమ్ము
అమరింపుము కమలానన ముద్దుగ నదిలాంఛనమగుఁజుమ్ము
౬. బిగువెడలించెడుదొర నెమలిపురింబురిగొలిపివెఱనెఱిమించు
చిగురువిల్తు సిడెపుజామరము సిగ చిక్కుదీసి పువులుంచు॥
౭. సవదరింపుముశుభాశయ! యురువుమువుజిగియైస్మరగజము
నివసించెడు చఱియజఘనమున్నఁగాంచివసనభూషావ్రజము
౮. ఘనహరిచరణస్మరణామృతమున గలికలుమజ్వర మడఁచి
చను శ్రీజయదేవోక్తి నలంకృతి గనుగొను మెదవళికెంచి

శ్లో॥ రచయ కుచయోః పత్రంచిత్రం కురుష్వ కపోలయోః
ఘటయ జఘనే కాంచీ మంచస్రజం కబరీభరే
కలయ వలయశ్రేణీం పాణౌ పదే కురు నూపురా
ఇతి నిగదితః ప్రీతః పీతాంబరోఽపి తథాఽకరోత్॥

శ్లో॥ య ద్గాంధర్వకలాసు కౌశల మనుధ్యానంచ యద్వైష్ణవం
యచ్ఛృంగారవివేక తత్వరచనా కావ్యేషు లీలాయితం
త త్సర్వం జయదేవపండితకవేః కృష్ణైకతానాత్మనః
సానందాః పరిశోధయంతు సుధియః శ్రీగీతగోవిందతః॥

చ॥ సలుపుము పత్త్రికారచనఁ జాచుల, జెక్కులఁ గూర్పు చిత్రము
ల్నిలుపుము కాంచి నెన్నడుము, నింపుము క్రొమ్ముడిఁ బూలదండఁ, గై
గొలుపుము కంకణా, లిడుము కోయనునందియ నంఘ్రి నంచిటు
ల్పలుకఁగ రాధ సల్పెఁటు పచ్చని పుట్టము దాల్పు మెచ్చుచుఁ॥

సీ॥ లయతాళరాగాభినయగతిగమకాది
సంగీతశాస్త్ర ప్రశస్తిఁగాని
రసభావకల్పనారంజనౌచిత్య శృం
గార కావ్యవిధానకలనఁ గాని
తైలధారాభిన్న తాత్త్వికధ్యాన యో
గాచ్యుత భక్తియోగమునఁ గాని
విద్వత్కవీంద్ర హృద్వికసనా పాదన
ప్రకృతి సాక్షాత్కృతిఁ ఫణితిఁగాని
గీ॥ కృష్ణలీనాత్మ జయదేవకృతి కవీంద్ర
శక్తి శోధింత్రుగాత యష్టపదు లొప్పు
గీతగోవింద కావ్య సరీతిరీతి
బుద్ధిమంతులు సత్కళాపూర్ణు లెలమి॥

పా॥ చ॥ సరసుఁడ! వ్రాఁయు మీయెగుకుచద్వయిఁ బత్రకము! ల్కపోలమం
దిరవుగ దిద్దు చిత్రముల! నీకబరి న్సువులుంపు! కౌనునం
బరవుము కాంచి! చేతుల సమర్చుము కంకణము! ల్పదాల నూ
పురముల దూర్చు! మజ్జెలికి ముద్దుగ నల్లె మురారి కూరిచెఁ॥

శ్లో॥ శ్రీభోజదేవ ప్రభవస్య రామా
దేవీసుత శ్రీజయదేవకస్య
పరాశరాది ప్రియవర్గకంఠే
శ్రీగీతగోవిందకవిత్వ మస్తు

శ్లో॥ సాధ్వీ మాధ్వీక చింతా నభవతిభవతశ్శర్కరే కర్కశాసి
ద్రాక్షే! ద్రక్ష్యంతి కేత్వామమృతమృతమసిక్షీరనీరం రసస్తే
మాకంద క్రందకాంతాధరధరసతులాంగచ్ఛయచ్ఛన్తిభావం
యావచ్ఛృంగారసారంశుభమివజయదేవస్యవైదగ్ధ్యవాచః॥

గీ॥ భోజదేవ కృతాగణ్య పుణ్యఫలము
 భవ్యరామాంబికాతపః ఫలము నైన
విజ్ఞజయదేవ గీత గోవిందకవిత
 యలరుఁగాఁత బరాశరాదుల గళముల॥

సీ॥ త్రిభువనశ్రేయ మందించినయట్టులు
 భావాను భావాను భవము కల్గు
జయదేవశృంగార చతురోక్తిరుచులందు
 మానసరసనలు మఱఁగె గాన
ఎద్ద చింత లెన్సయా యిప్పపూఁదేనియా
 కండచక్కెర ! నీవు కఠినవైతి
ఎవరు చూతురు మొగంబెత్తి ని న్నోద్రాక్ష
 యమృతమా నీరూప మవనిఁ గసము
గీ॥ క్షీర నీరైతి తియ్య హెచ్చింపు తియ్య
 మామిడీ యెంతయైన సమంబుకావు
స్త్రీజనాధర ! పోపొందు క్షితిని గలుగు
 తీపివస్తువులార మే త్తెలిసి మీరు॥

పా॥ చ॥ ఇప్పరసంబ నీదుకుతి హీనము, చక్కెర గడ్డుదాన, వే
 రొప్పరు ద్రాక్ష నిన్గన, సహో అమృతంబ మృతింబ విందు, నా
 యప్పె పయస్స నీరసము, నార్వ్యరసాలము, రాకు మోవి, మే
 త్తెప్పగ మారసారజయదేవ విదగ్ధవచస్సె శ్రీ లిడున్॥

శ్లో॥ ఇత్థం కేళితతీ ర్విహృత్య యమునాకూలే సమం రాధయా
తద్రోమావళిమౌక్తికావలియుగే వేణీభ్రమం బిభ్రతి
తత్రాహ్లాదికుచప్రయాగ ఫలయో ర్లిప్సావతో ర్హస్తయోః
వ్యాపారాః పురుషోత్తమస్య దదతు స్ఫీతాం ముదాం సంపదమ్ ॥

సీ॥ ఈరీతి బీతినిన్ని యేలీలల
నెబూదావు లట్టులు పొదలి విడక
రాధికనూగారు రాణించుముత్యాల
దండయు వేణిదై తళుకు లీను
యూమున తీకమ్మునందునఁ దత్కుచా
గ్రమ్ముల శ్రీప్రయాగఫలమందు
బహువిధ సంచారపద్ధతి వ్యాగ్గత
భావంబు లెల్లను బ్రకటపఱచు
ఘన్నను లక్షణాలక్షితకరము లొప్ప
రాధికామాధవుఁడు జగద్రక్షకుండు
అఖిలలోకావళులను దయాత్తదీక్ష
నవ్వాయుసుఖాబ్ధిపించి సోలాడ్చుఁగాంత!॥

పా॥ శా॥ ఈ మాడ్కి న్యమునోర్వి రాధకెనగా నిష్టాప్తి సోలాడి త
త్ప్రోమావళ్యురహాక్తికావళులై మేల్రోమతప్పులంచు న్త్రభమ
ల్ప్రాపమ స్థ్లాదికుచప్రయాగ ఫలలిప్స న్బెక్కుపోకళ్ళలో
గోపా శ్రీపురుషోత్తమోరుకరము ల్కార్చున్ సుసంపన్నతన్॥

శ్రీమదాంధ్ర గీతగోవింద కావ్యము
సంపూర్ణము

పేజి	పంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది.
కావ్యపీఠిక			
11	1	రాలగత	రాగలత
	15	కలుపా	కులుపా
12	8	యునయి	యునునయి
23	7	కోడలిన్	గోడలిన్
	15	రమణీయు	రమణీయు
జయదేవచరిత్రము			
2	12	బోండ్లు	బోండ్లు
3	15	నిల్వఁ	నిల్వంగఁ
6	14	నెంతబు	నెంతలు
16	9	పుత్త్ర	పత్ర
31	4	చద్దన	చద్దన
41	1	ముంజరీ	మంజరీ
	20	వధూకతం	వధూకథితం
51	8	జర్ఝరితం	జర్ఝ్ఝరితం
52	5	దీనది	దినది
53	10	పక్రిమా	ప్రక్రిమా
54	1	బానువి	బామువి
55	13	వినిఖతి	విలిఖతి
	16	విషీదితి	విషీదితిరోదితి
59	3	తావో	తాషో

పేజీ	పంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది
60	10	చేరులయిట్లది.	చేరులట్లయిరి
61	10	వవస	పవన
	15	కిలయతి	కలయతి
63	9	వైవ్య	వైద్య
66	5	హా!	హా!యటంచున్
	12	కౌరి	శౌరి
69	17	పదతి	వదతి
70	19	యాభితయ	యాభినయు
74	4	గ్రేల్గత	గేల్గవ
	6	చేరును	చేయును
76	2	గుండు	గుందు
	9	రాధనం	రాధన
	10	జేర్పుస	జేర్పుసం
77	4	కోనకో	కోనకోన
	7	కధమిమిరహా	కధమపిరహాః
	8	సత్యాం	సత్యా
82	3	జెనవగు	ఔనవగు
83	12	రిపుహా	రిపురహా
86	10	దినా	దినాం
	13	స్నగి	స్నగ
	14	ధ్యానిచు	ధ్యానించు
88	3	దిక్సుత	దిక్సతీ

పేజి	పంక్తి	ఉన్నది	ఉండవలసినది
88	14	వైరిం	వైరి
	15	చె	బె
		చి	బి
92	7	నితంతలై	నింతంతలై
94	5	కోమ	కోమ్మ
99	3	వల్లభ	వల్లధ
116	13	సురచిర	సురుచిర
139	1	అక్షో	అక్ష్ణో
148	7	యుక్కులు	యుక్కు
		నొకలు	నొక్కులు
152	9	గదయింపు	గదియింపు